

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav informačních studií a knihovnictví

Studijní program: Informační studia a knihovnictví (N7201)

Studijní obor: Informační studia a knihovnictví (7201T001)

Diplomová práce

Bc. Pavla Kolaříková

Principy služeb prezidentských knihoven

The principles of services of presidential libraries

Praha 2016

Vedoucí práce: PhDr. Blanka Vorlíčková, Ph.D.

Konzultantka: PhDr. Radka Římanová, Ph.D.

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala PhDr. Radce Římanové, Ph.D. a PhDr. Blance Vorlíčkové, Ph.D. z ÚISK FF UK za odborný dohled, cenné rady a podporu při tvorbě diplomové práce. Poděkování patří i Knihovně Václava Havla, která se mnou spolupracovala a poskytla mi řadu informací. Zejména děkuji vedoucímu dokumentačního centra Martinu Vidlákovi za obětavou pomoc při dotazníkovém šetření a zodpovězení všech mých otázek.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

.....

Pavla Kolaříková

Abstrakt

Diplomová práce se věnuje tematice prezidentských knihoven a jejím cílem je provést analýzu služeb těchto knihoven se zaměřením na české prostředí. Teoretická část přináší komplexní shrnutí problematiky prezidentských knihoven, jež mají ve Spojených státech amerických dlouholetou tradici. Postupně jsou popsány z hlediska jejich charakteru, historie, legislativy, správy, fondu, financování, kritiky i budoucnosti. Následně jsou představeny dvě vybrané zahraniční prezidentské knihovny a česká prezidentská Knihovna Václava Havla. V praktické části je nejprve provedena komparace, jejímž cílem je zachytit principy služeb prezidentských knihoven. Následuje představení průzkumného šetření, které zjišťuje, jak jsou služby Knihovny Václava Havla využívány. Samotný průzkum se zaměřoval na uživatelské hodnocení vybrané služby, tj. digitálního archivu. Výzkumné šetření pomohlo zmapovat aktuální situaci a přineslo mnoho zajímavých informací o postojích českých i zahraničních uživatelů.

Klíčová slova

digitální archiv – Knihovna Václava Havla – prezidentské knihovny – prezidentské knihovny ve Spojených státech amerických – služby prezidentských knihoven

Abstract

The diploma thesis is devoted to the topic of the presidential libraries and its aim is to analyze services of these libraries in Czech Republic. The theoretical part provides a comprehensive summary of presidential libraries, which have in the United States a long tradition. Gradually they are described from view of their character, history, law, administration, content, funding, criticism and future. The following is a presentation of two chosen foreign presidential libraries and Czech presidential Václav Havel Library. In the practical part there is made the comparison at first and its aim is to detect the principles of services of presidential libraries. The following is a presentation of the exploratory survey which discover, how are used the services of Václav Havel Library. The survey was focused on user evaluation of selected service, i.e. digital archive. This research helped map out the current situation and brought a lot of interesting information about attitudes from Czech and foreign users.

Keywords

digital archive – presidential libraries – presidential libraries in the United States – services of presidential libraries – Václav Havel Library

OBSAH

Seznam zkratk	8
Předmluva	9
1 Úvod	11
2 Charakteristika prezidentských knihoven	12
3 Prezidentské knihovny ve Spojených státech amerických	14
3.1 Historie	15
3.2 Legislativa	16
3.2.1 Kontrola prezidentských záznamů.....	18
3.3 Správa prezidentských knihoven.....	19
3.4 Financování	20
3.5 Fond.....	21
3.6 Seznam prezidentských knihoven v rámci NARA.....	22
3.7 Seznam prezidentských knihoven mimo rámec NARA.....	23
3.8 Kritika prezidentských knihoven	24
3.9 Budoucnost prezidentských knihoven.....	26
3.9.1 Alternativní modely	28
4 Prezidentská knihovna Billa Clintona	30
5 Prezidentská knihovna George W. Bushe	32
6 Prezidentské knihovny v dalších zemích	35
7 Prezidentské knihovny v ČR po roce 1989	37
7.1 Knihovna Václava Havla	39
7.1.1 Základní informace	39
7.1.2 Profil knihovního fondu.....	41
7.1.3 Služby	43
Praktická část	45
8 Komparace	45

8.1	Základní informace	46
8.2	Služby prezidentských knihoven.....	48
8.2.1	Muzejní a výstavní činnost	48
8.2.2	Vzdělávání	52
8.2.3	Bádání a výzkum	58
8.2.4	Akce, veřejné programy a události	63
8.2.5	Specifické služby Knihovny Václava Havla	65
9	Průzkumné šetření spokojenosti uživatelů s digitálním archivem Knihovny Václava Havla	67
9.1	Metodologie průzkumu	67
9.2	Vyhodnocení výsledků dle jednotlivých otázek	78
9.3	Ověření platnosti hypotéz	107
9.4	Shrnutí výzkumu	110
10	Závěr	112
	Seznam použitých zdrojů	114
	Seznam vyobrazení, tabulek a grafů	123
	Přílohy	126

Seznam zkratek

BSD – Berkeley Software Distribution

MIT – Massachusetts Institute of Technology

NARA – National Archives and Records Administration

SMU – Southern Methodist University

Předmluva

Má diplomová práce nese název „Principy služeb prezidentských knihoven“ a má za úkol představit obecný koncept prezidentských knihoven, který vznikl ve Spojených státech amerických. Tam má každý státník končící svůj prezidentský úřad povinnost založit svoji prezidentskou knihovnu, která bude svědectvím o jeho politické činnosti, ale i o době, v níž působil (Kolumpeková, 2009). Problematika prezidentských knihoven mne velice zajímá a téma jsem si vybrala i z toho důvodu, že v českém jazyce není zrovna hojně zastoupeno ani přiblíženo. Tato práce poskytne teoretický základ pro budoucí badatele a další zájemce o tuto nesmírně zajímavou látku. Cílem je provést analýzu služeb prezidentských knihoven se zaměřením na české prostředí, tj. na Knihovnu Václava Havla. Kromě této knihovny existuje v České republice ještě další prezidentská organizace, a to Institut Václava Klause. Institut se však svou formou a zaměřením odklání od klasických prezidentských knihoven a připomíná spíše výzkumnou a vzdělávací společnost. Práce se snaží odpovědět na otázku, jak jsou služby české prezidentské knihovny využívány, součástí je i analýza služeb. Toto téma vzniklo na základě přímého oslovení Knihovny Václava Havla a ve spolupráci s ní.

V teoretické části jsem komplexně shrnula problematiku prezidentských knihoven a výklad jsem doplnila představením vybraných zástupců prezidentských knihoven ze Spojených států amerických. Jako praktický výstup jsem nejprve provedla komparaci českého a zahraničního prostředí, což vedlo k definování čtyř základních oblastí poskytovaných služeb, které byly zevrubně přiblíženy a doplněny ukázkami příkladů dobré praxe. Jelikož je spektrum služeb těchto knihoven značně široké, pro výzkumnou část mé diplomové práce byla vybrána oblast bádání a výzkumu. Průzkumné šetření bylo zaměřeno na využívání digitálního archivu české prezidentské knihovny. Toto zúžení proběhlo v závislosti na požadavcích zadavatele práce, tj. Knihovny Václava Havla.

Úvodní kapitola se zabývá historií a legislativou prezidentských knihoven ze Spojených států amerických a také pojmem samotným. Americké prezidentské knihovny lze obecně rozdělit do dvou skupin podle provozovatele. Početnější skupinu tvoří knihovny spravované v rámci NARA¹ (National Archives and Records Administration). Menší skupinu zastupují

¹ Z důvodu nejednotného překladu je používána zkratka z anglického originálu. České varianty překladu jsou Správa národních archivů a záznamů, Úřad národních archivů a záznamů, Národní správa archivů a evidence nebo Národní archiv Spojených států amerických. Diskuze o vhodném a preferovaném českém překladu viz například: https://cs.wikipedia.org/wiki/Diskuse%3ANational_Archives_and_Records_Administration.

prezidentské knihovny spravované soukromými nadacemi, asociacemi, historickými společnostmi či státními orgány. V první části je kromě organizačních aspektů přiblíženo i financování, fond, kritika a budoucnost těchto knihoven. Tento oddíl tak poskytuje komplexní a souhrnné představení problematiky prezidentských knihoven.

V dalších dvou kapitolách jsou prezentovány dvě zahraniční prezidentské knihovny. Pro představení jsem zvolila americké prezidentské knihovny Billa Clintona a George W. Bushe, přičemž hlavním kritériem výběru bylo časové hledisko. Bill Clinton byl prezidentem Spojených států amerických v letech 1993–2001, po něm nastoupil George W. Bush, který vykonával funkci v letech 2001–2009. Václav Havel byl nejprve prezidentem Československa v letech 1899–1992 a poté samostatné České republiky v letech 1993–2003, což je primárním objektem zájmu. Vybrané prezidentské knihovny tak společně vytvářejí korespondující časovou osu. Krátce také přibližují prezidentské knihovny z dalších zemí světa. V následující kapitole se zabývám českým prostředím a popisuji Knihovnu Václava Havla.

Praktická část zahrnuje komparaci představených prezidentských knihoven a analýzu vybraných služeb Knihovny Václava Havla. Samotná analýza je provedena pomocí dotazníkového šetření mezi aktivními registrovanými uživateli knihovny a částečně je využita analýza sociodemografických údajů z databáze PostgreSQL. Závěrečná kapitola obsahuje zhodnocení a shrnutí získaných informací.

Práce obsahuje všechny body, které byly definovány v zadání a osnově ve Studijním informačním systému. Teoretická část se opírá o relevantní odborné informační zdroje převážně zahraniční, ale i české provenience. Výzkumná část vychází zejména z dostupných webových stránek jednotlivých knihoven a z výsledků dotazníkového šetření. Zdroje jsou odkazovány a bibliografické citace upraveny dle Harvardského systému v souladu s normou ČSN ISO 690 (2011). Informace, které měly pouze doplňující charakter, jsou uvedeny v poznámce pod čarou. Zde jsou uvedena i originální znění citovaných cizojazyčných dokumentů, jejichž překlad do českého jazyka je vlastní. Práce obsahuje seznam použitých zkratk, seznam vyobrazení, tabulek a grafů. K diplomové práci náleží též přílohy, které zahrnují text průvodního e-mailu dotazníkového šetření a české a anglické znění dotazníku. Formální úprava je zpracována podle metodických pokynů pro tvorbu závěrečných kvalifikačních prací, které jsou uveřejněny na webových stránkách Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Rozsah práce je 207 040 znaků včetně mezer, tedy 115 normostran.

1 Úvod

Koncept prezidentských knihoven vznikl ve Spojených státech amerických v roce 1939 a za zakladatele je považován Franklin Delano Roosevelt (30. leden 1882 – 12. duben 1945), jenž byl 32. prezident Spojených států amerických v letech 1933–1945. Právě Roosevelt si uvědomil, že dokumenty, které během svého prezidentského působení vytváří, jsou důležitým historickým a kulturním pramenem, a tudíž by měly být zpřístupněny veřejnosti a zachovány pro budoucí generace. Zároveň pochopil nutnost sjednocení systému pro správu prezidentských dokumentů, aby se zamezilo ztrátám, ke kterým tak často docházelo v minulosti. (National Archives and Records Administration, 2015a)

Roku 1939 Roosevelt založil neziskovou organizaci za účelem finanční podpory při budování knihovny a muzea, které budou shromažďovat všechny materiály vzniklé výkonem jeho prezidentského úřadu. Roku 1946, po Rooseveltově úmrtí, byla veřejnosti otevřena Knihovna a muzeum Franklina D. Roosevelta² (Franklin D. Roosevelt Presidential Library and Museum). Roku 1955 byl přijat zákon o prezidentských knihovnách (National Archives and Records Administration, 2015d). Institucionalizované pojetí a opora v legislativě umožnily vytváření dalších prezidentských knihoven a systematické budování fondů prezidentských dokumentů. První knihovna, která vznikla již podle zákona, byla Knihovna Herberta Hoovera³ (Herbert Hoover Presidential Library and Museum), jež byla veřejnosti otevřena roku 1957. (Kamath, 1994, s. 201)

V současnosti se systém amerických státem spravovaných prezidentských knihoven skládá ze 13 knihoven a správu nad nimi zajišťuje Úřad prezidentských knihoven v rámci NARA (National Archives and Records Administration, 2015e). Vznik Knihovny Václava Havla je inspirován touto americkou tradicí a zároveň pokusem realizovat obdobný systém i v České republice.

² <http://www.fdrlibrary.marist.edu/>

³ <http://www.hoover.archives.gov/>

2 Charakteristika prezidentských knihoven

Prezidentské knihovny nejsou tradičními knihovnami. Svým uspořádáním připomínají spíše archivy, úložiště pro uchovávání a zpřístupňování dokumentů, záznamů a dalších historických materiálů prezidentů (Bennett, 2003). Prezidentská knihovna je ve většině případů spojena s muzeem. Pomáhá formovat obraz určitého prezidenta a jeho doby, přispívá k budování veřejné paměti a představuje důležitý informační zdroj pro historiky a další badatele. (National Archives and Records Administration, 2015e)

Prezidentské knihovny jsou tedy archivy a muzea sdružující na jednom místě dokumenty, artefakty a administrativu prezidenta, které společně prezentují osobnost daného státníka v historickém kontextu. Materiály předkládá knihovna veřejnosti ke studiu bez ohledu na jeho politické smýšlení či orientaci. Označení knihovna představuje spíše souborný název instituce. (National Archives and Records Administration, 2015a)

Encyclopedia of Library and Information Science (1978) k samotnému termínu uvádí, že jeho význam je ukryt pod neodpovídající pojmenování. Použití výrazu knihovna je kontrastní též s definicí v americké legislativě, která popisuje prezidentské knihovny jako instituce, jež uchovávají prezidentské materiály, tedy zdůrazňuje spíše archivní funkci. Pojem zřejmě zůstává zachován z důvodu historické kontinuity, jelikož ho jako první použil zakladatel konceptu prezidentských knihoven Franklin Delano Roosevelt. V české terminologické databázi z oblasti knihovnictví a informační vědy (TDKIV) se heslo prezidentské knihovny ani její anglický ekvivalent vůbec nenachází.

Prezidentské knihovny jsou též výzkumné a vzdělávací instituce, sám Roosevelt je označil jako zlatý důl pro historiky a badatele. Jsou prostorem pro vzdělávání a studium o politice, vládě a demokracii, přinášejí historii široké vrstvě uživatelů a poskytují praktické ukázky politické činnosti. Svými programy se často zaměřují i na studenty a mládež. Prezidentské knihovny pomáhají budovat obraz určitého prezidenta a jeho doby, mají paměťový a vzpomínkový charakter. Často je zdůrazňována i jejich kulturní a komunitní role v místě působení. Zřízení prezidentských knihoven bylo též inovací v archivní péči o záznamy, jež je založeno na myšlence kvalitního úložiště pro moderní paměť a zpřístupnění badatelům co nejefektivnějším způsobem. (Wilson, 1991; August a Wiegand, 2001)

Samotná tvorba prezidentské knihovny má tři hlavní fáze a trvá řadu let (Hyland, 1995):

- 1) První fáze zahrnuje vytváření pracovních katalogů a průzkum artefaktů, součástí je i získávání sbírek a propagace. V této etapě funguje prezidentská knihovna nejvíce jako muzeum a zaznamenává nejvyšší návštěvnost. Toto období trvá cca 10 let.
- 2) Druhá fáze se zaměřuje na odborné a výzkumné účely, součástí je i vytváření složitějších sbírek a zkoumání utajovaných dokumentů. Toto období trvá 15–20 let a během něj se formuje stálá činnost přednášek, seminářů, akcí, konferencí a workshopů.
- 3) V třetí fázi dochází k opětovnému zkoumání osoby prezidenta a rozšiřuje se zaměření i na jeho dobu. V této etapě již ustupuje výzkumná činnost, převažuje archivní funkce a dochází též k hledání nových komunit uživatelů.

3 Prezidentské knihovny ve Spojených státech amerických

Americké prezidentské knihovny se většinou nacházejí v domovských státech daného prezidenta (Hall, 2009). V současné době bývají knihovny také budovány na místech, které jsou s konkrétním prezidentem neodmyslitelně či významně spojeny. Často dochází ke spojení a následné spolupráci kupříkladu s univerzitami, které poskytnutým vzděláním položily základ pro formování kariéry prezidenta.

Prezidentské knihovny mají tři základní rysy (Kamath, 1994, s. 203-204):

- 1) obsahují dokumenty vzniklé z výkonu prezidentského úřadu, ale i dřívějšího politicky činného období,
- 2) uchovávají odkaz daného prezidenta,
- 3) fungují také jako muzeum (shromažďují kupříkladu prezidentské dary, memorabilia, prostředky z volební kampaně, karikatury apod.).

Prezidentské knihovny ve Spojených státech amerických uchovávají materiály amerických prezidentů a jejich spolupracovníků, které vznikly v průběhu výkonu prezidentského úřadu. Zároveň shromažďují osobní dokumenty a záznamy, které přímo či nepřímo souvisí s osobou prezidenta (Subhpoto, 2003). Základním účelem je tedy uchovávání a zpřístupňování prezidentských materiálů, avšak v současné době se do popředí zájmu dostávají převážně muzejní budovy a jejich expozice, které zaznamenávají v rámci prezidentských knihoven nejvyšší využitelnost, v tomto případě návštěvnost.

Poměrně běžné je teritoriální vymezení⁴ prezidentských knihoven, které znemožňuje použitelnost řady definic pro jiné oblasti než Spojené státy americké. Kupříkladu Wilson (1991) definuje prezidentské knihovny s teritoriálním přívlastkem jako „unikátní americké instituce, unikátní jako samo prezidentství.“⁵

⁴ Wikipedia charakterizuje systém prezidentských knihoven jako „celostátní síť 13 knihoven spravovaných Úřadem prezidentských knihoven, který je součástí National Archives and Records Administration (NARA). Jedná se o úložiště pro uchovávání a zpřístupňování dokumentů, záznamů, sbírek a dalších historických materiálů z činnosti každého prezidenta Spojených států amerických od jedenáctého prezidenta Herberta Hoovera (1929–1933).“ (Presidential library, 2016)

⁵ „The presidential library is uniquely American institution, as unique as the presidency itself“ (Wilson, 1991).

3.1 Historie

Problematika uchovávání prezidentských dokumentů byla řešena Kongresem Spojených států amerických již roku 1800. Rozhodnutím byl podpořen nákup těchto materiálů a jejich uložení do Kongresové knihovny (Cox, 2002). První společné úsilí o uchování prezidentských dokumentů lze datovat rokem 1897, kdy bylo založeno oddělení rukopisů v Kongresové knihovně (Kamath, 1994, s. 203). Toto oddělení postupně získalo dokumenty od 23 amerických prezidentů, například od George Washingtona, Thomase Jeffersona, Jamese Madisona a řady dalších. Jejich dokumenty jsou v Kongresové knihovně uloženy dodnes (Library of Congress, 2016). Tento systém fungoval poměrně dobře, avšak Kongresová knihovna musela vynakládat značné úsilí při získávání prezidentských materiálů a leckdy probíhala složitá vyjednávání s vlastníky dokumentů. Některé prezidentské dokumenty také zůstaly v majetku jiných knihoven, archivů, historických spolků či v soukromých sbírkách, tedy rozptýleny po celé zemi. (Cox, 2002)

Koncept prezidentských knihoven vznikl ve 30. letech, konkrétně roku 1939 aktivitami amerického prezidenta Franklina D. Roosevelta. Původní myšlenku však lze datovat ještě o něco dříve. 30. května 1916 bylo veřejnosti otevřeno prezidentské centrum Rutherforda B. Hayese ve Fremontu, v Ohiu. Dá se říci, že se jednalo o první instituci prezidentského zaměření a bylo prokazatelně inspirací pro pozdější prezidentské knihovny. Sám Roosevelt byl tímto počinem velmi zaujat, což dokládá i jeho osobní korespondence. (Wilson, 1991)

V minulosti byla řada dokumentů vzniklých z činnosti prezidentského úřadu zničena, spálena, prodána, ztracena či poškozena nevhodným skladováním. Prezidentské dokumenty totiž byly považovány za osobní majetek, i když zahrnují politickou a ústavní historii země, a neexistoval žádný stanovený postup pro uchovávání těchto dokladů. Až Franklin D. Roosevelt daroval své osobní a prezidentské materiály federální vládě a taktéž věnoval část svého majetku v Hyde Parku. Roku 1939 založil neziskovou organizaci (členy byli převážně prezidentovi přátelé) za účelem získání finančních prostředků pro výstavbu vlastní knihovny a muzea, které budou shromažďovat dokumenty vzniklé výkonem jeho prezidentského úřadu. Již první prezidentská knihovna tedy měla jak archivní, tak muzejní funkci. (National Archives and Records Administration, 2015a)

Zpočátku byl Roosevelt za svůj nápad kritizován, veřejnost v něm viděla pouze záměr na obohacení. 10. prosince 1938 ovšem proběhla tisková konference, na níž byl představen plán prezidentské knihovny, který byl schválen samotným Kongresem. Rooseveltova prezidentská

knihovna byla vybudována roku 1940, muzeum o rok později a společně otevřeny byly k 30. červnu 1941 s Rooseveltovým věnováním (National Archives and Records Administration, 2015a): „*Chceme-li shromáždit dokumenty z minulosti a uložit je v budovách, kde budou uchovávané pro použití lidí v budoucnu, musí národ věřit ve tři hodnoty. Musí věřit v minulost. Musí věřit v budoucnost. A především je třeba věřit ve schopnost vlastních lidí poučit se z minulosti a využít jej v rozhodování při vytváření budoucnosti.*”⁶ Celý komplex byl pro veřejnost otevřen roku 1946.

Dle Roosevelta jsou prezidentské dokumenty významnou součástí národního kulturního dědictví a měly by být zpřístupněny široké veřejnosti. Na rady pověřených historiků a vědců Roosevelt založil jakýsi veřejný archiv, aby zachoval tyto historické a kulturní materiály pro budoucí generace. Správou byl pověřen archivář Spojených států amerických se samostatnou dozorní radou, později převzal správu Národní archiv. Tak vznikla zcela nová instituce a tradice prezidentských knihoven, která pokračuje dodnes. (National Archives and Records Administration, 2015a)

3.2 Legislativa

Roku 1950 rozhodl tehdejší americký prezident Harry S. Truman o založení své prezidentské knihovny v Missouri a o uchování svých prezidentských dokumentů. Uvedl, že materiály z činnosti prezidenta patří k nejhodnotnějším zdrojům historického charakteru a tudíž by měly být uchovány a čteny (Kent, Lancour a Daily, 1978, s. 226). Truman navíc požadoval, aby jeho prezidentská knihovna byla zároveň centrem vzdělávání. Vznikl též Trumanův institut, který byl založen za účelem výstavby Trumanovy knihovny a muzea a jenž se stal vzorem ve své podpoře výzkumných grantů a konferencí pro další nadace. Truman svým rozhodnutím podnítl diskuze o legislativní úpravě systému prezidentských knihoven. Získávání prezidentských dokumentů totiž doposud záviselo na vůli prezidenta a jeho rozhodnutí následovat Rooseveltova příkladu. Diskuze ve vládních kruzích vyústily v přijetí zákona o prezidentských knihovnách roku 1955 (Yakel, 2007). Zákon definoval systém soukromých a federálně spravovaných prezidentských knihoven, podněcoval ostatní prezidenty

⁶ „*To bring together the records of the past and to house them in buildings where they will be preserved for the use of men and women in the future, a Nation must believe in three things. It must believe in the past. It must believe in the future. It must, above all, believe in the capacity of its own people so to learn from the past that they can gain in judgement in creating their own future.*” (National Archives and Records Administration, 2015a)

k zakládání vlastních knihoven a ukládání materiálů vzniklých z výkonu prezidentského úřadu. Prezident měl ale plnou kontrolu nad definováním svých prezidentských materiálů (Cox, 2002). Tato legislativa sice umožnila uchování prezidentských dokumentů, avšak prezidentské materiály nebyly považovány za veřejné až do roku 1978. (National Archives and Records Administration, 2015c)

V roce 1978 došlo k odhlasování zákona o prezidentských záznamech⁷. Tento zákon stanovuje, že dokumenty vzniklé za prezidentské období jsou majetkem vlády Spojených států amerických. Prezidentskými záznamy jsou míněny všechny oficiální materiály vytvořené prezidentským úřadem, které dokumentují ústavní, zákonné a ceremoniální povinnosti prezidenta. Tento zákon rozděluje prezidentské materiály do několika kategorií: materiály dokumentačního charakteru, prezidentské záznamy a osobní materiály (Cox, 2002). Poté, co uplyne prezidentský mandát, pověřený archivář Spojených států amerických přebírá do péče vzniklé záznamy. Zákon vzešel v platnost 20. ledna 1981 a prvním předmětem práva byly dokumenty prezidenta Ronalda Reagana. Stále však platilo právo prezidenta omezit přístup k vybraným záznamům, a to po dobu 12 let od ukončení funkce. Roku 1986 schválila americká vláda nové znění zákona o prezidentských knihovnách. Jelikož se v průběhu času zvyšovaly náklady na údržbu prezidentských knihoven, stanovuje tento zákon financování, dotace a participaci soukromého sektoru a dále též architektonické podmínky omezující velikost objektů. (Hyland, 1995)

System prezidentských knihoven je upraven nejen jednotlivými zákony, ale i souvisejícími nařízeními. V následující tabulce předkládám soupis základní legislativy se stručným shrnutím.

Rok	Název	Stručný popis
1955	The Presidential Libraries Act (PLA) / Zákon o prezidentských knihovnách	Zavedl systém soukromě a federálně spravovaných prezidentských knihoven.
1966	Freedom of Information Act (FOIA) / Zákon o svobodném přístupu k informacím	Právo každého na svobodný přístup k federálním dokumentům a informacím.

⁷ V zákoně byl poprvé definován termín prezidentský záznam, což je materiál dokumentové povahy případně jeho část, vytvořený nebo přijatý samotným prezidentem či zaměstnanci prezidentského úřadu, jenž dokumentuje ústavní, zákonné a ceremoniální povinnosti prezidenta (National Archives and Records Administration, 2015f).

1974	Presidential Recordings and Materials Preservation Act (PRMPA) / Zákon o uchovávání prezidentských záznamů a materiálů	Tento zákon se vztahuje pouze na materiály vzniklé z činnosti prezidenta Richarda Nixona.
1978	The Presidential Records Act (PRA) / Zákon o prezidentských záznamech	Definuje dokumenty prezidentů a viceprezidentů vytvořené či obdržené po 20. lednu 1981.
1986	The Presidential Libraries Act / Zákon o prezidentských knihovnách	Zavádí změny ve financování a dotování prezidentských knihoven ze soukromého sektoru.
1995	Executive Order 12958 / Vládní nařízení 12958	Týká se utajovaných dokumentů starších 25 let.
2008	The Presidential Historical Records Preservation Act / Zákon o uchovávání prezidentských historických záznamů	Obsahuje pokyny pro archiváře, předložení plánu na zlepšení financování a zprávu o vnitřní bezpečnosti. Je zaměřen na archivní uložení a návrh alternativních modelů.
2009	Executive Order 13489 / Vládní nařízení 13489	Vztahuje se k naplňování zákona o prezidentských záznamech.
2009	Executive Order 13526 / Vládní nařízení 13526	Předepisuje jednotný systém pro klasifikaci, zajištění a odtajnění informací národní bezpečnosti. Tento příkaz ruší vládní nařízení 12958 a 13292.

Tab. č. 1 – Přehled zákonů a vybraných vládních nařízeních k problematice prezidentských knihoven (National Archives and Records Administration, 2015c)

3.2.1 Kontrola prezidentských záznamů

V počátcích systému prezidentských knihoven měl prezident plnou kontrolu nad svými prezidentskými materiály. Mohl tedy definovat, které materiály budou označeny jako prezidentské a které jako osobní. Tato pravomoc se negativně projevila při prezidentském období Richarda Nixona a aféře Watergate. Do sídla demokratické strany Watergate roku 1972 násilně vnikli pracovníci z okruhu Richarda Nixona ve snaze umístit zařízení pro odposlech. Nixon poté záměrně zničil páskové nahrávky, což vyvolalo silné protesty veřejnosti. V reakci na tyto události byl roku 1974 přijat zákon o uchovávání prezidentských záznamů a materiálů, který se ale vztahoval pouze na Nixonovy dokumenty. Roku 1978 byl přijat zákon o prezidentských záznamech, ve kterém jsou pečlivě definovány prezidentské materiály, které jsou klasifikovány jako veřejné, jsou majetkem vlády, a tudíž nemohou být

zničeny. Výběr a správu provádí NARA, jež zkompletuje a udržuje všechny materiály končícího prezidenta až do vybudování samostatné prezidentské knihovny. (Cox, 2002; Stuckey, 2006)

Prezidentské materiály jsou obvykle přístupné po 5 letech od ukončení prezidentského úřadu. Prezident má ale stále pravomoc omezit přístup k určitým druhům informací po dobu 12 let od odchodu z funkce (Hall, 2009). Převážně se jedná o informace z oblasti národní bezpečnosti, informace o pověřených osobách federálního úřadu, schůzkách, obchodních tajemstvích, financích a také důvěrné, zdravotní a osobní záznamy. Též deníky a časopisy mohou být považovány za osobní dokumenty, které prezident může kontrolovat. Vládní formulace měla dopad i na složení prezidentských materiálů. Zatímco dříve byly běžnou součástí deníky, osobní dokumenty, memorabilia či telefonní záznamy, po legislativní úpravě a skandálu Watergate tvoří prezidentské materiály převážně dokumenty formální, byrokratické povahy. (Cox, 2002)

Z obavy před přílišnou otevřeností dokumentů, ztrátou důvěrnosti prezidenta a možným neblahým dopadem informací byla vydána vládní nařízení. Za zmínku stojí již zrušené nařízení vlády 13233⁸ vydané Georgem W. Bushem. Nařízení zvyšuje pravomoc prezidenta při omezení přístupu k záznamům a tuto pravomoc zároveň rozšiřuje i na viceprezidenta. Naopak snižuje pozici národního archiváře, jakož i pozice jednotlivých archivářů prezidentských knihoven. Bush tak roku 2001 stanovil další překážky v realizaci principů otevřené vlády a zpřístupňování prezidentských záznamů. Nařízení 13233 bylo zrušeno současným prezidentem Barackem Obamou. Z důvodu participace prezidenta je ale stále poměrně obtížné dosáhnout objektivity a zamezit, aby si prezidenti svou historii nevytvářeli sami. (Stuckey, 2006)

3.3 Správa prezidentských knihoven

System prezidentských knihoven je spravován Úřadem prezidentských knihoven⁹ v rámci NARA, který je od roku 1984 nezávislou agendou. Úřad prezidentských knihoven byl vytvořen již roku 1964 v reakci na zvyšující se počet prezidentských knihoven a zprvu byl součástí Národního archivu. O dvacet let později se stal složkou NARA. Úřad prezidentských knihoven dohlíží na získávání, uchovávání a využívání historických materiálů vhodných pro

⁸ Z důvodu neplatného znění toto nařízení není zahrnuto v přehledu legislativy k problematice prezidentských knihoven.

⁹ <http://www.archives.gov/presidential-libraries/about/office.html/>

uložení v prezidentských knihovnách. Pomáhá uchovávat prezidentské dokumenty a dává je k dispozici pro výzkumné účely. Dále stanovuje jednotnou politiku prezidentských knihoven, řídí a koordinuje jejich činnost, spravuje rozpočty, provádí administraci a zabývá se též strategickým plánováním. (Hyland, 1995; Hall, 2009)

Roku 1968 vydala NARA první Příručku pro prezidentské knihovny, kde byly písemně definovány základní pokyny pro administrativu těchto knihoven a archivaci prezidentských materiálů. Organizační schéma NARA definuje prezidentské knihovny jako poměrně nezávislé, individuální jednotky pod správou Úřadu prezidentských knihoven, které se odlišují od ostatních organizačních jednotek. I toto pojetí přispívá k decentralizované a autonomní povaze těchto knihoven. (Fawcett, 2006)

Je třeba znovu uvést, že existují i prezidentské knihovny mimo rámec NARA. Příkladem může být prezidentská knihovna a muzeum Abrahama Lincolna¹⁰ (Abraham Lincoln Presidential Library and Museum) ve Springfieldu, státě Illinois. Jako další lze jmenovat knihovny Williama McKinleyho¹¹ (William McKinley Presidential Library and Museum), Calvina Coolidge¹² (Calvin Coolidge Presidential Library and Museum) či Woodrowa Wilsona¹³ (Woodrow Wilson Presidential Library). Tyto prezidentské knihovny jsou provozovány soukromými nadacemi, historickými společnostmi či státními orgány. Velmi specifický je případ knihovny prezidenta Richarda Nixona¹⁴ (Richard Nixon Presidential Library and Museum), která původně nebyla součástí prezidentského systému NARA a byla zřízena soukromou nadací. Od roku 2007 ale spadá pod správu NARA a je zahrnuta i do celkového počtu 13 prezidentských knihoven. (National Archives and Records Administration, 2015a)

3.4 Financování

Již od první prezidentské knihovny Franklina D. Roosevelta fungovalo tzv. smíšené financování. Samotná budova byla financována ze soukromých finančních prostředků, které získala Rooseveltem založená nevýdělečná organizace. Po dokončení byl komplex darován vládě a předán pod správu Národního archivu. Stejně financování je definováno i v zákoně

¹⁰ <http://www.illinois.gov/alplm/Pages/default.aspx>

¹¹ <http://mckinleymuseum.org/>

¹² <http://forbeslibrary.org/calvin-coolidge-presidential-library-and-museum/>

¹³ <http://www.woodrowwilson.org/>

¹⁴ <https://www.nixonlibrary.gov/>

o prezidentských knihovnách z roku 1955. Výstavba knihoven a muzejních objektů se provádí ze soukromých zdrojů neziskových organizací, poté objekt přechází pod správu Národního archivu (později NARA). Další správa a údržba prezidentských knihoven tedy probíhá z veřejných prostředků. Otázka financování byla předmětem mnoha sporů, největší debaty probíhaly kolem roku 1997. Našli se příznivci i kritici tohoto systému financování. (Yakel, 2007)

V praxi některé organizace, nadace a donátoři, kteří realizovali vznik budovy, zůstávají součástí dění okolo knihovny. Často kupříkladu finančně podporují chod knihovny a získávají peněžní prostředky pro různé projekty. Ne všechny organizace jsou ale takto aktivní, a tak zůstávají některé prezidentské knihovny závislé pouze na prostředcích přidělených z NARA. To také způsobuje markantní rozdíly i uvnitř systému prezidentských knihoven. (Yakel, 2007)

Prezidentské knihovny jsou negativně hodnoceny z hlediska jejich vysokých nákladů. Celý komplex se může skládat z knihovny, muzea a přilehlých pozemků či zahrad (například k Reaganovu komplexu náleží hřbitov), což jen zvyšuje finanční náročnost provozu. Náklady se zvyšují též počtem těchto institucí, jejich velikostí a složitostí budov či programů. (Cox, 2002)

3.5 Fond

Síť třinácti prezidentských knihoven uchovává více než 400 milionů stránek textových materiálů, téměř 10 milionů fotografií, více než 15 milionů filmových stop (tj. 5000 kilometrů), téměř 100 tisíc hodin kotoučových, diskových, zvukových a videokazetových nahrávek a přibližně půl milionu muzejních předmětů. K nejdůležitějším zdrojům patří textové materiály, jež vytvořil prezident a jeho spolupracovníci při plnění úředních povinností. Knihovny spravují také řadu objektů z rodinného dědictví, předmětů shromážděných samotným prezidentem a jeho rodinou, prostředky z kampaně, memorabilia, ocenění a mnoho darů určených prezidentovi od občanů i cizích hodnostářů. Mezi další významné materiály patří osobní a historické dokumenty darované osobami, které byly nějakým způsobem spojené s prezidentem (spolupracovníci, vyslanci zahraniční vlády, rodina, přátelé). Další složku tvoří materiály nashromážděné samotným prezidentem před a po výkonu prezidentské funkce. (National Archives and Records Administration, 2015b)

3.6 Seznam prezidentských knihoven v rámci NARA

V níže uvedené tabulce jsou seřazeny prezidentské knihovny pod správou NARA s přesným názvem a lokací knihovny.

Prezidentské pořadí	Jméno prezidenta	Název knihovny	Lokace	Provozovatel
31.	Herbert Hoover	Herbert Hoover Presidential Library and Museum	West Branch, Iowa	NARA
32.	Franklin D. Roosevelt	Franklin D. Roosevelt Presidential Library and Museum	Hyde Park, New York	NARA
33.	Harry S. Truman	Harry S. Truman Presidential Museum and Library	Independence, Missouri	NARA
34.	Dwight D. Eisenhower	Dwight D. Eisenhower Presidential Library	Abilene, Kansas	NARA
35.	John F. Kennedy	John F. Kennedy Presidential Library & Museum	Boston, Massachusetts	NARA
36.	Lyndon B. Johnson	Lyndon Baines Johnson Library and Museum	Austin, Texas	NARA a The University of Texas. Austin
37.	Richard Nixon	Richard Nixon Presidential Library and Museum	Yorba Linda, California	NARA
38.	Gerald R. Ford	Gerald R. Ford Museum Gerald R. Ford Presidential Library	Grand Rapids, Michigan Ann Arbor, Michigan	NARA
39.	Jimmy Carter	Jimmy Carter Library and Museum	Atlanta, Georgia	NARA

40.	Ronald Reagan	Ronald Reagan Presidential Library	Simi Valley, California	NARA
41.	George H. W. Bush	George Bush Presidential Library & Museum	College Station, Texas	NARA a Texas A&M University
42.	Bill Clinton	William J. Clinton Presidential Library and Museum	Little Rock, Arkansas	NARA
43.	George W. Bush	George W. Bush Presidential Library and Museum	Dallas, Texas	NARA a Southern Methodist University

Tab. č. 2 – Seznam prezidentských knihoven v rámci NARA (Presidential library, 2016)

V současné době probíhá plánování výstavby 14. prezidentské knihovny prezidenta Baracka Obamy (4. srpen 1961). Knihovna a muzeum 44. prezidenta Spojených států amerických bude umístěna v Chicagu pod správou NARA a Chicagské univerzity. (Obama Presidential Center, 2016)

3.7 Seznam prezidentských knihoven mimo rámec NARA

V níže uvedené tabulce jsou seřazeny prezidentské knihovny mimo rámec NARA, jež jsou spravovány soukromými nadacemi, asociacemi, historickými společnostmi či státními orgány. Knihovny jsou uvedené s přesným názvem, lokací a provozovatelem.

Prezidentské pořadí	Jméno prezidenta	Název knihovny	Lokace	Provozovatel
1.	George Washington	Fred W. Smith National Library for the Study of George Washington at Mount Vernon	Mount Vernon, Virginia	Mount Vernon Ladies' Association
3.	Thomas Jefferson	Robert H. Smith International Center for Jefferson Studies	Charlottesville, Virginia	The Thomas Jefferson Foundation

6.	John Quincy Adams	Stone Library at Adams National Historical Park	Quincy, Massachusetts	National Park Service
16.	Abraham Lincoln	Abraham Lincoln Presidential Library and Museum	Springfield, Illinois	State of Illinois Historic Preservation Agency
18.	Ulysses S. Grant	Ulysses S. Grant Presidential Library	Starkville, Mississippi	Mississippi State University Library a Ulysses S. Grant Association
19.	Rutherford Hayes	Rutherford B. Hayes Presidential Center	Fremont, Ohio	Ohio Historical Society a Hayes Presidential Center, Inc.
28.	Woodrow Wilson	Woodrow Wilson Presidential Library	Staunton, Virginia	Woodrow Wilson Presidential Library Foundation
30.	Calvin Coolidge	Calvin Coolidge Presidential Library and Museum	Northampton, Massachusetts	Commonwealth of Massachusetts

Tab. č. 3 – Seznam prezidentských knihoven mimo rámec NARA (Presidential library, 2016)

3.8 Kritika prezidentských knihoven

Prezidentské knihovny bývají mnohdy kritizovány za poněkud jednostranné využití. Veřejnost se převážně soustředí na artefakty muzejní povahy a knihovny se snahou vyhovět svým uživatelům zaměřují především na správu těchto sbírek a tvorbu expozic, nikoli na budování svých fondů. Prezidentské knihovny se tak stávají spíše turistickým lákadlem a bývají kritizovány, že neplní účel, za jakým byly zřízeny (Kamath, 1994; Cox, 2002). Spojení s muzeem je kritizováno i z dalších důvodů. Muzejní výstavy bývají v některých případech jednoduše a pro veřejnost přívětivě koncipovány, což sklízí kritiku od odborné veřejnosti pro nedostatek kontextu, perspektivy a bilance (Craig, 2006). První výstavy jsou navíc financovány převážně donátory a příznivci prezidenta, a to také může ovlivnit výslednou objektivitu (Hufbauer, 2006). V prezidentských knihovnách je ostře oddělena výzkumná a muzejní činnost a muzea bývají někdy hanlivě označována jako muzea ega či

mýtu daného prezidenta. Tím je zpochybňován význam prezidentských knihoven v procesu utváření veřejné paměti a národního vědomí. Kritici dokonce tvrdí, že takovéto státem provozované památky se stávají místem pro samobudování národní historie (Bennett, 2003).

Prezidentské knihovny bývají dále kritizovány za svou mnohdy nepřiměřenou velikost a finanční nákladnost (viz kapitola 3.4). Již v roce 1994 činily náklady na provoz prezidentských knihoven 25 milionů dolarů (Cox, 2002). V kalendářním roce 2008 dosáhly celkové náklady dokonce výše 63 944 800 dolarů (National Archives and Records Administration, 2009). Po úpravách v legislativě se postupem času podařilo provozní náklady snížit. Dle výroční zprávy za rok 2014 činí náklady na provoz prezidentských knihoven 7 732 335 dolarů (National Archives and Records Administration, 2015g). Z ekonomických faktorů bývá kritizován i aspekt smíšeného financování. Zásah soukromého sektoru totiž může být zdrojem neobjektivity a vytváření upraveného mýtu státníka, tedy v tomto případě dochází až k znevažování archivní činnosti. NARA ale stanovuje, že prezidentské knihovny by měly předkládat události a politiku daného prezidenta v přesné, objektivní a vyvážené formě (Fawcett, 2006). Knihovny se také hojně zapojují do grantových aktivit, což slouží jako ukazatel pravosti a poctivosti jejich práce.

Negativně hodnocena je též institucionální složitost a právo kontroly prezidentských záznamů od samotných prezidentů (viz kapitola 3.2.1). Prezidentské materiály, přístup k nim a časový interval zpřístupnění jsou vlastně zdrojem neshod po celou dobu existence systému prezidentských knihoven. Problematické je i hodnocení samotných prezidentských dokumentů. Problémy přináší také stále se zvyšující množství materiálů, což brzdí proces zpracování a následného zpřístupnění dokumentů, které má být primárním účelem prezidentských knihoven. V současné době je též nevyhnutelné řešit otázku uchovávání elektronických dokumentů, kupříkladu velkoobjemové elektronické pošty. Dle Coxe (2002) NARA není schopna se současnou technologií uchovat tak obrovské množství komunikace.

Jak již bylo zmíněno výše a vyplývá též z lokací v příložených tabulkách, prezidentské knihovny jsou rozmístněny po celých Spojených státech amerických. Při potřebě komparace materiálů od různých prezidentů je badatel nucen cestovat, což může být časově i finančně náročné. Již v 70. letech se objevují myšlenky o jednotné prezidentské knihovně či archivu se všemi prezidentskými materiály, což by usnadňovalo přístup, zvyšovalo návštěvnost a rozšiřovalo badatelské možnosti (Cox, 2002).

System prezidentských knihoven je historicky spojen se změnou v pojetí prezidentských materiálů a i z tohoto důvodu má řadu zastánců. I kritici stávajícího systému mají obavy, jak by probíhalo nakládání s prezidentskými dokumenty bez existence prezidentských knihoven. Stávající systém má řadu prokazatelných nedostatků, vedly se dokonce diskuze o jeho zániku. Přesto jsou tyto knihovny pravidelně a hojně využívány. S jistotou lze tvrdit, že bez prezidentských knihoven by bylo ve Spojených státech amerických uchováno a následně zpřístupněno mnohem méně historické dokumentace. (Cox, 2002)

3.9 Budoucnost prezidentských knihoven

Prezidentské knihovny mají řadu nesporných výhod. Spojují různé historické materiály dohromady, což badatelům umožňuje vidět souvislosti a kontext. Zpřístupňováním prezidentských dokumentů a spojením s muzejními objekty a artefakty podávají ucelený obraz prezidentovy éry a jsou tak unikátními institucemi. Cox (2002) si ale klade otázku, zda je opravdu nutné, aby každý prezident bez ohledu na svůj význam a zásluhy měl vlastní prezidentskou knihovnu. Hodnocení zásluh a významu je ovšem také spornou oblastí. Kupříkladu prezident Truman byl ve své době hodnocen spíše negativně a dnes je vnímán jako jeden z nejschopnějších prezidentů, který zavedl řadu účinných opatření. Cox (2002) podporuje myšlenku jednotné centrální instituce, která by se souhrnně věnovala prezidentskému úřadu a která by zaměstnávala nezaujatý, vysoce kvalifikovaný personál. Zřízením této nové instituce by byla zajištěna nezávislost na prezidentech, donátorech i dědicích. Souhrnným zaměřením na oblast prezidentství by bylo dosaženo diskutované politické neutrality a objektivit.

Primární účelem prezidentských knihoven je uchovávaní a zpřístupňování prezidentských záznamů. Cox (2002) proto navrhuje samostatné prezidentské archivy umístěné přímo v Národním archivu či v blízkosti Washingtonu, kde by byly dokumenty všech prezidentských agend uloženy a zpřístupněny veřejnosti. Zřízením jiného druhu instituce se zamezí kritizovanému kultu osobnosti, který způsobuje stávající systém. Pro uchování muzejní činnosti navrhuje vytvoření expozice, která by dokumentovala vývoj prezidentství, amerického politického systému a demokracie. Nesporná výhoda by byla ve zlepšení přístupu k záznamům (což je jeden z obzvlášť kritizovaných bodů prezidentských knihoven) a v kvalitním zhodnocení prezidentských materiálů nezaujatými odborníky.

Prezidentské archivy by stejně jako prezidentské knihovny získávaly prezidentské záznamy a podporovaly stávající model spolupráce veřejného a soukromého sektoru, avšak výrazně by

se urychlila doba zpřístupnění. Primárním účelem prezidentských archivů by byla archivační činnost, což má ale za následek omezení vzdělávací funkce a též ztrátu komunitní role a turistické atraktivity. (Cox, 2002)

V průběhu času došlo k proměně role a rozšíření mise prezidentských knihoven. Velký význam knihovny hrají v oblasti vzdělávání a mají komunitní roli. Jsou v aktivní pozici ve vzdělávacím procesu v daném regionu, spolupracují s místními a školními komunitami. Neustále rozšiřují a upravují dle potřeb svoji nabídku programů, akcí, výstav, konferencí a dalších událostí. Prezidentské knihovny spolupracují i mezi sebou. Fawcett (2006) jejich spolupráci chápe jako možný počátek pro tvorbu federálního systému prezidentských knihoven, přičemž slovo federální představuje vyšší úroveň koordinace a standardizace základních postupů. Úřad prezidentských knihoven dokonce inicioval vznik série odborných konferencí pro prezidentské knihovny, kde jsou řešeny základní otázky a pracovní postupy, vytvářeny jednotné knihovnické programy a umožněno sdílení zkušeností a přejímání dobré praxe. Jedna z možných cest do budoucna je vystupovat více jako soudržný systém, vytvářet jednotné vzdělávací programy, společně pořádat akce, výstavy a projekty, do kterých se zapojí co nejvíce prezidentských knihoven. Za sjednocující prvek lze počítat i vytvoření společného loga pro celý systém prezidentských knihoven. (Fawcett, 2006)

Systém prezidentských knihoven byl založen před více než 70 lety a v mnoha směrech naráží na limity. Této skutečnosti si je vědom i Kongres Spojených států amerických a NARA, a tak roku 2009 vznikla zpráva o alternativních modelech pro prezidentské knihovny, kterou nařizuje zákon o uchovávání prezidentských historických záznamů z roku 2008. V ní jsou navrženy alternativní modely pro prezidentské knihovny, které by měly snižovat finanční zátěž vlády, zlepšovat uchovávání prezidentských záznamů a zkrátit dobu pro přístup k prezidentským materiálům. Tyto tři aspekty se ale ukázaly jako neslučitelné, jelikož při zlepšení uchovávání prezidentských záznamů pravděpodobně dojde ke zvýšení nákladů a naopak při úspoře finančních prostředků nemusí být zaručeno optimální uchovávání a brzké zpřístupnění. (National Archives and Records Administration, 2009)

NARA se na svých webových stránkách obrátila i na veřejnost a obdržela přes 100 připomínek. Řada uživatelů podpořila stávající systém prezidentských knihoven a muzejní činnost, někteří propagovali výše zmíněnou centralizaci či navrhovali úplnou digitalizaci dokumentů. (National Archives and Records Administration, 2009)

3.9.1 Alternativní modely

Ve zprávě pověřeného archiváře Spojených států amerických bylo navrženo pět alternativních modelů (National Archives and Records Administration, 2009). Všechny modely mají určité výhody i nevýhody.

1. alternativní model

Jedná se vlastně o mírnou úpravu současného modelu. Archiv a muzeum je vybudováno určitou nadací a darováno pod správu NARA. Dochází ale k revizi nákladů, které by se odvíjely od celkové velikosti objektu. Tento model zahrnuje též smluvní úpravu podmínek mezi NARA a nadací dané knihovny. První návrh zachovává smíšené financování prezidentských knihoven, obsahuje revizi a redukci nákladů federální vlády, zvýšení příjmů prostřednictvím dotací a zpřesnění smluvních vztahů.

2. alternativní model

V tomto modelu dochází k oddělení prezidentského archivu a muzea. Prezidentský archiv či knihovna je spravována NARA, přičemž samotná budova je pronajata, a muzeum je spravováno určitou nadací. Model je založen na dlouhodobém pronájmu, dochází ke ztrátě spojení s muzeem, a tudíž i zániku řady doprovodných programů. Finančně se tato alternativa ukázala jako nejnákladnější ze všech navrhovaných variant.

3. alternativní model

V této alternativě je prezidentský archiv darován určitou nadací, univerzitou či soukromým subjektem pod správu NARA s existencí muzea, které je ale ve správě nadace. Tento model se z navrhovaných nejvíce přibližuje stávajícímu systému, avšak NARA je poskytnut pouze objekt knihovny. Z finančního hlediska zde dochází k úspoře nákladů, nicméně ta by se projevila nejdříve v roce 2033.

4. alternativní model

Tato varianta zahrnuje centralizovaný prezidentský archiv, který je financován a spravován v rámci NARA bez existence muzea. Nadace ovšem mohou samy vytvářet vlastní muzea. Tento model se výrazně odklání od stávajícího systému. Dle této varianty by byl vytvořen centrální prezidentský archiv ideálně umístěný ve Washingtonu či jeho blízkosti. Všechny náklady, například na vybudování archivu a jeho následný provoz, by přejala vláda. Také v tomto modelu dochází ke ztrátě muzea, s ním souvisejících vzdělávacích a veřejných

programů a ke ztrátě turistických návštěvníků (což činí až milion ročně). Navíc zde nastává i určitá změna systému, který se z dynamického mění na statický. Zaměření instituce se rozšiřuje na celkové téma prezidentství, což nutně znamená redukci a možnou ztrátu informací a dokumentů.

5. alternativní model

Tento alternativní model je založen obdobně jako předchozí na centralizovaném prezidentském archivu, který je financován a spravován v rámci NARA, avšak s muzeem souhrnně se zabývajícím tématem prezidentství. Muzeum je postaveno a spravováno NARA a umístěno ideálně ve Washingtonu či jeho blízkosti. Finanční prostředky od soukromých nadací by byly využity na nákup a údržbu vystavených exponátů, budování expozic a na vzdělávací a veřejné programy. I v této variantě dochází ke změně systému na statický. Předpokládané umístění ve Washingtonu má kromě výhody dobré dostupnosti i své nevýhody. Kupříkladu se jedná o město, které má řadu kulturních a muzejních nabídek, což vždy neplatilo o domovských městech jednotlivých prezidentů. Muzeum tam často bylo jedinou turistickou atraktivitou.

Představené alternativní modely ukazují různé možnosti pro odlišné skupiny uživatelů. Při rozhodování je nutné zodpovědět otázku: komu a čemu vlastně prezidentské knihovny slouží. Uchovávané sbírky patří mezi významný historický materiál a základním posláním by mělo být jeho uchování a zpřístupnění. Nejvýraznější finanční úspora nastane při odstranění muzea. Poté ovšem nevyhnutelně dojde i k redukci uživatelského okruhu. Stěžejní při porovnávání stávajícího systému prezidentských knihoven a alternativních modelů by mělo být, jak a zda by tato mise měla být nově definována.

4 Prezidentská knihovna Billa Clintona

Clintonova prezidentská knihovna a muzeum patří ke komplexu prezidentského centra a parku Williama J. Clintona, což byl 42. prezident Spojených států amerických v letech 1993–2001. Celkový komplex zahrnuje i kancelář Clintonovy nadace a část Arkansaské univerzity, konkrétně Clintonovu školu veřejných služeb. Tato prezidentská knihovna je v pořadí jedenáctá pod správou NARA. (William J. Clinton Presidential Library and Museum, 2016a)

Myšlenky o Clintonově prezidentské knihovně lze datovat již rokem 1997. 5. prosince 2001 byly zahájeny stavební práce na objektu knihovny. Projekt byl finančně velmi nákladný, odhadované výdaje činily 125 milionů dolarů a při realizaci dosáhly dokonce hodnoty 165 milionů dolarů. Clintonova prezidentská knihovna tak patří k nejdražším. Knihovna byla slavnostně otevřena 18. listopadu 2004. (Pierce, 2008; William J. Clinton Presidential Library and Museum, 2016a)

Clintonova prezidentská knihovna se nachází v hlavním městě státu Arkansas Little Rock v blízkosti řeky Arkansas. Celková rozloha činí 69 000 m². Svým umístěním je knihovna snadno dostupná, což se pozitivně projevuje na návštěvnosti (Fawcett, 2006). Samotný objekt svou rozlohou 6 382,3 m² patří k největším z prezidentských knihoven. Budovu postavila polská architektonická firma Polshek Partnership, design v moderním stylu s převažujícími prvky oceli a skla vytvářela asociace Ralph Appelbaum. Celý komplex se skládá z hlavní budovy, archivů, parku, bývalého nádraží Choctaw, kde je umístěna například Clintonova škola veřejných služeb, a mostu. (William J. Clinton Presidential Library and Museum, 2016c)

Hlavní budova má celkem pět podlaží a zahrnuje výstavní prostory o rozloze 1 900 m², Velký sál, restauraci „Forty two“¹⁵ a badatelské prostory. Zcela nahoře je umístěn speciální apartmán Billa Clintona, který bývalý prezident dosud užívá. V této budově je kupříkladu vystaven i vůz Cadillac One užívaný samotným prezidentem. Ve druhém patře se nachází galerie znázorňující celé Clintonovo prezidentské období. Hlavní budova disponuje i divadelním sálem čítajícím 80 míst. V budově jsou umístěny přesné reprodukce Clintonovy Oválné pracovny a kabinetu ve skutečné velikosti. (William J. Clinton Presidential Library and Museum, 2016b)

¹⁵ Odkaz na prezidentské pořadí Billa Clintona

Jižně od hlavní budovy se nacházejí archivy. K areálu náleží i prezidentský park o rozloze 120 000 m², který je typickým příkladem městské obnovy, jelikož se zde dříve nacházela skládka. V současné době park disponuje vlastní fontánou, dendrologickou zahradou, amfiteátre, zahradami a dětským hřištěm. V parku je též vyhrazeno místo pro poslední odpočinek prezidenta. Další objekt tvoří bývalé vlakové nádraží Choctaw, které bylo zrekonstruováno a dnes je sídlem pro Clintonovu školu veřejných služeb Arkansaské univerzity, kanceláře Clintonovy nadace a též Clintonova veřejného politického institutu. K celému komplexu patří také obchod, který je umístěn v nedaleké čtvrti River Market. Clintonova prezidentská knihovna byla postavena v souladu s definovanými architektonickými a designovými normami. Celkový komplex obsahuje řadu prvků šetrných k životnímu prostředí, které jsou založeny na Clintonově filozofii trvale udržitelného rozvoje. (William J. Clinton Presidential Library and Museum, 2016c) Vzhled a uspořádání Clintonovy knihovny bylo vzorem i pro ostatní knihovny (Fawcett, 2006).

Fond obsahuje 2 miliony fotografií, 80 milionů stran dokumentů, 21 milionů e-mailových zpráv v elektronické podobě a 79 000 artefaktů. Archivy materiálů Billa Clintona jako první uchovávají také informace vzniklé v elektronické podobě. Celkový počet uložených záznamů je 1 010,5 m³, což je nejvíce ze všech prezidentských archivů. Vzhledem k legislativně daným podmínkám omezujícím velikost nemá Clintonova knihovna již v současné době žádný volný prostor pro přírůstky v podobě darů či materiálů vzniklých z Clintonova poprezidentského období (Fawcett, 2006). Z obsahového hlediska byla knihovna kritizována za nedostatek poskytnutých informací o některých rozporuplných rozhodnutích a incidentech během Clintonova prezidentského období. Kromě archivních sbírek a s tím souvisejících výzkumných či badatelských možností knihovna nabízí řadu výstav, expozic, speciálních akcí, vzdělávacích programů i turistických prohlídek. V prostorách Clintonovy knihovny proběhla kupříkladu výstava vzácného dokumentu Deklarace nezávislosti. (William J. Clinton Presidential Library and Museum, 2016a)

Clintonova prezidentská knihovna plní i komunitní roli. Svou existencí přispěla k znovuzrození centra města Little Rock a výrazný byl též její ekonomický dopad (National Archives and Records Administration, 2009). V okolí vznikly nové hotely, restaurace, bytové komplexy, kanceláře a prodejny. Nedaleko Clintonova prezidentského centra se nachází i světová centrála neziskové organizace Heifer Interantional, která se snaží vymýtit chudobu a hlad. Umístění Clintonovy knihovny do Little Rock zde podnítilo odhadem na 2 miliardy nových projektů. (Pierce, 2008; William J. Clinton Presidential Center, 2016)

5 Prezidentská knihovna George W. Bushe

Bushova prezidentská knihovna a muzeum patří k prezidentskému centru George W. Bushe, což byl 43. prezident Spojených států amerických v letech 2001–2009. Celkový komplex zahrnuje i Bushův politický institut a kancelář Bushovy nadace. Tato prezidentská knihovna je v pořadí třináctá¹⁶ pod správou NARA. (George W. Bush Presidential Library and Museum, 2016a)

První návrh lokality pro Bushovu prezidentskou knihovnu vznikl dokonce ještě předtím, než se George W. Bush stal prezidentem. Vypracovali ho zaměstnanci Baylorovy univerzity ve Wacu. Po vítězství Bushe v prezidentských volbách začala na vlastním projektu pracovat i Jižní metodistická univerzita (Southern Methodist University, dále jen SMU). Ve druhé polovině roku 2005 požádal Bílý dům celkem šest univerzit a též město Arlington o předložení návrhů na prezidentskou knihovnu. Každá z lokalit měla své výhody i nevýhody. 22. února 2008 bylo oficiálně oznámeno, že Bushova prezidentská knihovna bude umístěna na půdě SMU, přestože ta zpočátku řešila problémy s výběrem vhodné lokality. Nakonec SMU zvolila univerzitní park, i když mnozí lidé nebyli nadšeni vidinou přívalu turistů. Umístění prezidentské knihovny na akademické půdě vyvolalo řadu rozporuplných reakcí, někteří akademici vyjádřili nesouhlas s tímto projektem a Skupina metodistů dokonce sepsala petici proti stavbě knihovny v areálu SMU (získala celkem 12 500 podpisů). Prezidentská knihovna a muzeum se i přesto nachází v univerzitním parku v Dallasu, je snadno dostupná, což se pozitivně projevuje na její návštěvnosti. (Southern Methodist University, 2016)

Stavební práce objektu knihovny byly zahájeny 16. listopadu 2010. Bushova nadace plánovala získat částku 300 milionů dolarů na výstavbu a dotaci knihovny, reálné náklady na stavbu činily 250 milionů dolarů. Budova byla dokončena a slavnostně otevřena 25. dubna 2013, pro veřejnost o něco později, 1. května 2013. (Hall, 2009)

Bushova prezidentská knihovna se nachází v univerzitním parku v Dallasu, státě Texas a rozloha komplexu činí 21 048 m², městského parku 60 703 m². Hlavní budova je navržena ve stylu cihel a vápence, což koresponduje s gregoriánským slohem kampusu SMU. Autorem objektu je architekt Robert A. M. Stern, vzhled krajiny parku vytvářela asociace Michael Van Valkenburgh. Nejvýraznějším a orientačním prvkem komplexu je tzv. hala svobody, věž vysoká 20,422 metrů, jež září v noci. Zároveň nabízí 360stupňovou videozed' s vysokým

¹⁶ Změnu v pořadí způsobila prezidentská knihovna Richarda Nixona, která nejprve nebyla součástí systému prezidentských knihoven pod správou NARA.

rozlišením, kde jsou promítány sestřihy všech 44 prezidentů. Muzeum bylo nominováno D Magazínem jako jeden z „Best of Big D 2015“. (George W. Bush Presidential Library and Museum, 2016a)

Hlavní budova má tři podlaží a zahrnuje výstavní prostory o rozloze 1 301 m², badatelské prostory, restauraci, obchod a kavárnu. Stejně jako v Clintonově prezidentské knihovně se i zde nachází přesná replika Oválné pracovny s prezidentským stolem, za který se návštěvníci mohou dokonce posadit. Podle skutečné předlohy z Bílého domu je tvořena i texaská zahrada růží. První galerie nabízí stálou expozici, která zachycuje klíčová rozhodnutí a události během prezidentského období George W. Bushe, ale upozorňuje také na tematiku vzdělávání, boje proti terorismu, finanční krizi apod., druhá galerie je určena pro výstavy dočasného charakteru. V hlavní galerii je kupříkladu vystaven kousek oceli ze Světového obchodního centra. V objektu se dále nacházejí výzkumná centra, učebny a badatelný pro studium prezidentských materiálů. (George W. Bush Presidential Library and Museum, 2016c)

Rozloha prezidentské knihovny činí 19 200 m², čímž se řadí na druhé místo ve velikosti prezidentských knihoven¹⁷. Centrum zahrnuje i budovy archivů, slavnostní nádvoří s kolonádou a fontánou nebo náměstí svobody. V budově Bushova institutu a nadace jsou kromě kanceláří zaměstnanců umístěny též konferenční místnosti, divadelní sál s 360 místy, plně vybavené rozhlasové a nahrávací studio a prezidentské apartmá. Další část tvoří park, který je formován v tradičním texaském přírodním stylu napodobujícím přirozené prostředí. Záměrem bylo znovuzrození texaské přírody. Rostou zde typické texaské rostliny, prérijní trávy a stromy, zahrnuje i celé louky a paseky, které představují rodná místa pro některé druhy motýlů a ptáků. V parku se nachází též amfiteátr a zájemci si mohou zdarma projít řadu stezek. Celkový komplex má řadu prvků šetrných k životnímu prostředí. (George W. Bush Presidential Library and Museum, 2016c)

Fond Bushovy prezidentské knihovny se skládá z více než 70 milionů stran dokumentů (neboli 915,781 m³), 37,894 m³ audiovizuálních záznamů, 43 000 artefaktů a 80 terabytů elektronických záznamů. Elektronické záznamy zahrnují v přepočtu přes 200 milionů e-mailových zpráv a téměř 4 miliony fotografií, čímž se řadí na první místo. Systematické zpracování Bushových prezidentských materiálů započalo v roce 2009. (George W. Bush Presidential Library and Museum, 2016a)

¹⁷ Větší je pouze prezidentská knihovna Ronalda Reagana.

„Prezidentská knihovna a muzeum slouží jako zdroj pro studium života a profesionální kariéry George W. Bushe a zároveň podporuje lepší pochopení celého prezidentství, americké historie a důležitých otázek veřejné politiky“¹⁸ (George W. Bush Presidential Library and Museum, 2016a). Mezi primární poslání patří uchovávání a zpřístupňování prezidentských záznamů a darovaných sbírek, ale i pořádání veřejných programů, vytváření vzdělávacích akcí, uchovávání artefaktů a budování inovativních muzejních výstav. Vzdělávací akce a programy jsou zaměřeny na studenty všech věkových kategorií. Prezidentská knihovna nabízí též dobrovolnický program a stáže. Zajímavou možností, kterou Bushova knihovna umožňuje, je interaktivní simulace s názvem „Decision Points Theater“. Smyslem této simulace je, že účastníci v reálném čase provádějí rozhodnutí v krizových bodech a situacích. (George W. Bush Presidential Library and Museum, 2016a)

Bushova prezidentská knihovna spolupracuje v první řadě se SMU, společně vytvářejí nejrůznější akce či programy, provádějí výzkumy a poskytují doprovodné vzdělávací možnosti. Knihovna se taktéž zavázala k umožnění trvalého přístupu k informačním zdrojům všem studentům SMU. Dalšími partnery jsou prezidentské knihovny, ostatní subjekty pod správou NARA a v neposlední řadě místní a regionální organizace. Knihovna se podílí i na projektech národní a mezinárodní úrovně, které rozvíjejí myšlenku *„s využitím zdrojů vzdělávat, informovat a inspirovat.“¹⁹* (George W. Bush Presidential Library and Museum, 2016a)

Bushova knihovna spolupracuje s dalšími prezidentskými knihovnami, příkladem může být projekt z roku 2014, kdy se spolu s knihovnou Lyndona B. Johnsona, Billa Clintona a George H. W. Bushe zapojila do vzdělávacího programu na téma prezidentské vedení. Ten umožňuje studovat prezidentská rozhodnutí, různé styly vedení, dává možnost učit se od stěžejních osobností oboru i předních akademiků. Program se koná ve Washingtonu a cílem je podpora dovedností vhodných pro řešení výzev a příležitostí 21. století. (George W. Bush Presidential Library and Museum, 2016a)

¹⁸ *„The George W. Bush Presidential Library and Museum serves as a resource for the study of the life and career of George W. Bush, while also promoting a better understanding of the Presidency, American history, and important issues of public policy“* (George W. Bush Presidential Library and Museum, 2016a).

¹⁹ *„Finally, the Library and Museum strives to engage a wide range of local, regional, national, and international partners with a goal of utilizing resources to educate, inform, and inspire“* (George W. Bush Presidential Library and Museum, 2016a).

6 Prezidentské knihovny v dalších zemích

Je zcela pochopitelné, že nejpočetnější zastoupení prezidentských knihoven je ve Spojených státech amerických, tedy v zemi vzniku této tradice. Snahy o založení prezidentských knihoven se ale objevují i v jiných částech světa.

Vyjma české prezidentské Knihovny Václava Havla, která je představena v následující kapitole, lze jmenovat prezidentskou knihovnu Oluseguna Obasanja v Nigérii, v Africe. Olusegun Obasanjo (5. březen 1937) byl prezidentem Nigérie v letech 1999–2007 a koncepci o založení své prezidentské knihovny vytvořil již roku 1998 (Olusegun Obasanjo Presidential Library, 2012). Knihovna byla dle americké tradice umístěna do rodného města prezidenta, tj. Abeokuty, státu Ogun. 14. května 2005 proběhlo setkání prezidenta a dalších zástupců u příležitosti zahájení činnosti pro vznik prezidentské knihovny. (Tiemo, 2006)

Cílem této prezidentské knihovny je zaměřit se na otázky řešení konfliktů týkajících se Afriky pomocí dialogu, dokumentovat činnost prezidenta Obasanja, poskytnout prostředí pro výzkum a vzdělání, podporovat demokracii a vládu, umožnit mladým lidem prozkoumat aktivity prezidenta, archivovat národní historii a pomáhat při budování národního povědomí. Negativní ohlas však sklidilo získávání finančních prostředků pro vybudování a provoz knihovny z komerční oblasti. Kritizován byl též samotný prezident Obasanjo za to, že s aktivitami na založení vlastní knihovny začal již v prezidentském období, čím se výrazně odklonil od americké tradice. Probíhala i řada diskuzí o zneužívání funkce prezidenta na získávání finančních prostředků. V Nigérii v tu dobu ovšem nebyla žádná národní knihovna, tudíž u veřejnosti převládal názor, že vybudovaná prezidentská knihovna by mohla alespoň částečně zaplnit toto prázdné informační místo. Plánované dokončení knihovny bylo stanoveny na rok 2007, ve skutečnosti byla knihovna dokončena roku 2008. V současnosti plní funkci historického, akademického a turistického centra a je místem uchování dokumentů vzniklých z činnosti prezidenta Obasanja. (Tiemo, 2006)

Diskuze o převzetí tradice prezidentských knihoven probíhaly i v Číně. Již v 90. letech publikoval Lee (1991) článek, který představuje koncept prezidentských knihoven ze Spojených států amerických a iniciuje jejich vznik i v Čínské republice. Argumentuje přicházející informační dobou, která si žádá nové možnosti, kupříkladu vytvoření nové instituce prezidentských knihoven. Doposud však ke konkrétní realizaci nedošlo.

V Rusku se nachází prezidentská knihovna pojmenovaná po Borisu Jelcinovi. Přestože název obsahuje spojení prezidentská knihovna, nejedná se o typickou představitelku tohoto typu

instituce. V roce 2007 se prezident Vladimir Putin rozhodl vytvořit prezidentskou knihovnu, která bude pojmenována podle prvního prezidenta Ruska Borise Jelcina (1. únor 1931 – 23. duben 2007). Knihovna byla slavnostně otevřena dne 27. května 2009 a získala statut národní knihovny, čímž se výrazně odlišuje. Jejím cílem je posílit povědomí veřejnosti (obzvláště mladých lidí) o ruském státu, podpořit vlastenectví a přispět k formování národní identity. Samotná budova se nachází v Petrohradu, avšak stěžejní je její digitální knihovna. Primárním účelem této knihovny je vytvořit jednotný informační zdroj dostupný online o historii země a ruské státnosti. Plánuje se vytvoření i dalších poboček. (Boris Yeltsin Presidential Library, 2015) Je třeba zmínit, že existují i jiné instituce uchovávající dokumenty od prezidentů a dalších státníků.

7 Prezidentské knihovny v ČR po roce 1989

Již v 80. letech 20. století docházelo k postupnému uvolňování poměrů v Československu. Situace se vystupňovala roku 1989, v období mezi 17. listopadem a 29. prosincem, v tzv. sametové revoluci, která vedla k pádu komunistického režimu a přeměně politického zřízení na demokratické principy. Prezidentem byl zvolen Václav Havel (5. říjen 1936 – 18. prosinec 2011), odpůrce komunistického režimu, disident a bojovník za demokratické ideály. Právě u něj lze nalézt myšlenky o založení první prezidentské knihovny v českém prostředí. „*Téměř šedesát let něco píše, ať už hry, eseje, projevy či písemné návrhy a směrnice, díky čemuž - jakož samozřejmě i díky povaze mé veřejné přítomnosti - je má cesta životem vroubena pěknou řádkou nejrůznějších textů či dokumentů. Jak z mého pera, tak z pera četných pozorovatelů, analytiků a kritiků mého počínání. To všechno má svůj význam a je zajímavé především a hlavně jako svědectví o nedávných dějinách, o povaze totalitního systému, o boji proti němu a o těžkostech společenské transformace po jeho kolapsu. Tyto archiválie jsou ovšem rozptýleny na nejrůznějších místech, vlastní je mnoho jednotlivců i institucí. Kompletní přehled nemá nikdo. Je to škoda. Leccos by možná bylo jasnější, kdyby tyto archiválie byly zpřehledněny a v nějaké podobě přístupny badatelům i veřejnosti.*“ (Havel, 2006)

Knihovna Václava Havla byla založena jako obecně prospěšná společnost 26. července 2004 a u jejího zrodu stáli Dagmar Havlová, bývalý hradní kancléř Karel Schwarzenberg a sociolog Miloslav Petrušek. Oficiálně byla představena 12. listopadu 2004 při příležitosti 15. výročí pádu komunistického režimu a při prezentaci své první dokumentární publikace Praha_Washington_Praha. Cílem knihovny je sloužit badatelům zaměřeným na dílo Václava Havla i na dokumenty související s jeho působením. Dalším záměrem je vzdělávat a popularizovat historický význam boje za lidská práva a svobodu v době totality a vznik občanské společnosti při budování demokracie. Mezi další činnosti patří i organizace vědeckého výzkumu a publikační aktivity. Knihovna Václava Havla zahrnuje všechny aspekty Havlovy osobnosti, přes jeho dramatické a spisovatelské působení, filozofické a sociologické úvahy, mezinárodní aktivity v disidentském hnutí až po roli státníka a politika s výrazným mezinárodním přesahem. (Hužvárová, 2008)

Sám Václav Havel (2006) o knihovně prohlásil: „*Jde zřejmě o první evropský pokus vybudovat něco podobného americkým prezidentským knihovnám, jimiž je ostatně celý tento projekt inspirován. Samozřejmě s tím, že půjde o instituci daleko menší a skromnější. Důležitou však mimo jiné proto, že by její existence významně přispěla k pluralitě společenské*

sebereflexe v naší zemi jako veskrze nezávislé ohnisko poznání, opírající se o autentické a mnohdy dosud neznámé dokumenty či jejich zdroje.“ Vznik Knihovny Václava Havla tak zároveň představoval pokus zavést tradici prezidentských knihoven v českém prostředí.

Následující prezident Václav Klaus na tradici zakládání prezidentských knihoven nenavázal, ač o této možnosti uvažoval. Roku 2012 však vznikl Institut Václava Klause, tedy prezidentská instituce mírně odlišného charakteru. Institut byl založen taktéž jako obecně prospěšná společnost a u jeho zrodu stál Václav Klaus spolu se svými syny a bývalým prezidentským kancléřem Jiřím Weiglem. Samotný název ukazuje na jeden z klíčových směrů aktivit, tj. *„rozvíjení politického a ideového odkazu Václava Klause“* (Institut Václava Klause, 2016). Institut zároveň zkoumá a zpracovává historickou etapu, ve které osobnost Václava Klause působila, přičemž shromažďuje literaturu, knihovní i archivní fondy, ale zaměřuje se též na aktuální politické, ekonomické a společenské problémy v českém i světovém měřítku. Cílem Institutu Václava Klause je šířit myšlenky svobody, volného trhu, bránit tradiční hodnoty a politickou demokracii. Dle vyjádření výkonného ředitele Jiřího Weigla je záměrem vytvořit spíše než knihovnu výzkumnou a vzdělávací společnost, která se bude zabývat všemi společenskovedními tématy, myšlenkami a teoriemi, jimž se Václav Klaus dlouhodobě věnuje. Institut Václava Klause sídlí v barokním zámečku Hanspaulce v pražských Dejvicích a *„je koncipován jako liberálně-konzervativní think tank²⁰ s vlastní výzkumnou studijní činností, semináři, konferencemi a dalšími akcemi a programy pro odbornou i širokou veřejnost.*“ (Institut Václava Klause, 2016)

Recesistické uskupení Žít Brno otevřelo 12. září 2014 v Brně v prostorách zastávky Loosova na Lesné Knihovnu Václava Klause a taktéž zakoupilo doménu: knihovnavaclavaklause.cz. Zřízení recesistické knihovny reaguje na skutečnost, že Václav Klaus po odchodu z prezidentské funkce uvažoval nad založením prezidentské knihovny po vzoru Václava Havla. (Hollan, 2014)

Z výše uvedeného vyplývá, že tradice zakládání prezidentských institucí se určitým způsobem ujala i v českém prostředí. Zda se bude ubírat směrem klasických prezidentských knihoven či jiných forem prezidentských organizací ukáže zřejmě až rozhodnutí současného prezidenta České republiky Miloše Zemana.

²⁰ „Myšlenková, ideová, tvůrčí zásobárna či nádrž, výzkumný či vzdělávací projekt nebo institut“ (Kohoutek, 2016).

7.1 Knihovna Václava Havla

Knihovnu Václava Havla lze označit za prezidentskou knihovnu. Její vznik je zřetelně inspirován americkou tradicí, přestože jsou v České republice výrazně odlišné podmínky, obzvlášť z legislativního hlediska. Inspirace spočívá na jedné straně v záměru shromáždit dílo československého a českého prezidenta Václava Havla na jednom místě a zpřístupnit jej veřejnosti, a na straně druhé ve způsobu založení takzvané obecně prospěšné společnosti, která je svou právní formou nezisková a nevládní, tedy nezávislá na státu (Kolumpeková, 2008, s. 8). Knihovna Václava Havla zpočátku čelila kritice, která odsuzovala právě onu inspiraci americkými prezidentskými knihovnami a oponovala kupříkladu Ústavem T. G. Masaryka (Slomek, 2004, s. 10). Ten je součástí Akademie věd České republiky a jeho posláním je rozvoj odkazu prvního československého prezidenta. Knihovna Václava Havla však svou právní formou poskytuje větší prostor pro realizaci různorodých společenských, kulturních a vzdělávacích aktivit, čímž se přibližuje k americké tradici prezidentských knihoven. V jednotlivých kapitolách jsou shrnuty základní informace o knihovně, představen profil knihovního fondu a krátce charakterizovány služby.

7.1.1 Základní informace

Knihovna Václava Havla je specializovanou knihovnou, která byla dne 1. ledna 2008 zapsána do evidence knihoven Ministerstva kultury České republiky²¹. Založena byla dne 26. července 2004 v Praze jako obecně prospěšná společnost (zkratka o.p.s.), avšak její faktická realizace začala probíhat až roku 2007. „*Myšlenka vzniku knihovny, jež ponese odkaz Václava Havla, vzešla od Dagmar Havlové. Ta se nechala inspirovat tradicí ze Spojených států, kde má každý státník končící svůj prezidentský mandát povinnost založit osobní knihovnu, která bude svědectvím o jeho politické činnosti a době, v níž působil.*“ (Kolumpeková, 2009)

Kromě Dagmar Havlové se na vzniku knihovny podílel Miroslav Petrušek, profesor sociologie, a Karel Schwarzenberg, politik, bývalý senátor a ministr zahraničních věcí ČR (Kolumpeková, 2009). I sám Václav Havel byl velmi zaujat systémem prezidentských knihoven ve Spojených státech amerických a uvažoval o založení své prezidentské knihovny v České republice. Jedním z důvodů byl Havlův pocit nedokončené práce v boji za demokracii po odchodu z prezidentské funkce (Williams, 2013). Prezidentská knihovna tak

²¹ Evidence knihoven dle zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovního zákona).

představovala institucionální podporu v další činnosti. K roku 2012 se jednalo o jediný takový projekt na evropském kontinentu. Z hlediska organizační struktury je knihovna tvořena správní radou, dozorčí radou a týmem zaměstnanců. (Knihovna Václava Havla, 2016)

Knihovna Václava Havla postupně shromažďuje, zkoumá, digitalizuje, uchovává a zpřístupňuje písemnosti, fotografie, zvukové záznamy a další materiály týkající se Václava Havla (Knihovna Václava Havla, 2016). Cílem bylo vybudovat funkční hybridní knihovnu²², která poskytne široké veřejnosti možnost studia a seznámení se s Havlovými dokumenty (Kolumpeková, 2009). Knihovna dále rozvíjí, šíří a hájí myšlenkový, literární a politický odkaz Václava Havla – spisovatele, dramatika, myslitele, bojovníka za lidská práva, politika, československého a českého prezidenta. Zabývá se též osobnostmi, událostmi a jevy, které s Václavem Havlem souvisí, snaží se je přibližovat a zasazovat do dobového i současného kontextu. Knihovna tak představuje místo dokumentace a výzkumu moderní české historie s důrazem na osobnost Václava Havla. (Knihovna Václava Havla, 2016)

Od vzniku knihovny byla její činnost velmi různorodá a zaměřovala se převážně na pořádání kulturních akcí. Zprvu se knihovna potýkala s existenčními problémy. Ty byly způsobeny hlavně nedostatkem finančních prostředků a také nejednotnou představou o vizi a realizaci knihovny. Financování totiž na rozdíl od prezidentských knihoven ve Spojených státech amerických probíhá převážně ze soukromých zdrojů, a to formou darů a příspěvků obecně prospěšné společnosti. Knihovna Václava Havla zpočátku taktéž nedisponovala vhodnými prostory, v nichž by mohla sídlit. Ke stabilizaci došlo na přelomu let 2007 a 2008, kdy získala optimální prostory a stanovila jasnou koncepci svého působení. Knihovna Václava Havla je spojena s archivem, součástí je též dokumentační centrum. (Kolumpeková, 2009)

První sídlo Knihovny Václava Havla bylo v Kateřinské 18 na Praze 2. Od září 2015 je knihovna umístěna v Ostrovní 13 na Praze 1 ve zrenovovaném klasicistním domě, který sousedí se sídlem Nadace Dagmar a Václava Havlových a bývalou Kanceláří Václava Havla ve Voršilské ulici. Podlahová plocha tohoto objektu činí cca 372 m². Přízemní prostory jsou věnovány stálé expozici s názvem Havel v kostce, která zabírá 16 m² a využívá kupříkladu dotykové obrazovky, a klubovým akcím knihovny. Samotná klubová místnost měří 104 m² a jsou zde pořádány nejrůznější semináře, autorská čtení, výstavy, přednášky, koncerty a divadelní představení. V prvním patře se nachází 8 kanceláří, archiv, průběžně

²² Hybridní knihovnu definuje KTD: „Knihovna integrující klasickou knihovnu představovanou především tištěnými dokumenty a digitální knihovnu, obvykle s cílem zkvalitnění služeb uživatelům“ (Celbová, 2003).

doplňovaná knihovna a badatelna pro veřejnost. Rozloha archivu činí 130 m². Zbýlý prostor zabírá ostatní zázemí (schodiště a prostory pro zaměstnance). Knihovna též využívá prostory Galerie Montmartre v Řetězové 7 na Starém Městě pražském. Zde bývají pořádány nejrůznější semináře, výstavy, autorská čtení, besedy, koncerty či divadelní představení. (Knihovna Václava Havla, 2014)

Na jaře roku 2011 byl veřejnosti představen plán přesunout sídlo knihovny do domu U Drahomířina sloupu na Loretánském náměstí a po architektonických úpravách Ricarda Bofilla vybudovat multifunkční centrum (ČTK, 2011). Ke konkrétní realizaci prozatím nedošlo. V květnu 2012 byla otevřena pobočka knihovny Václava Havla v New Yorku, a to ve formě nadace s anglickým názvem Václav Havel Library Foundation. Její činnost podporuje například bývalá americká ministryně zahraničí Madeleine Albrightová a američtí velvyslanci v Praze. (Václav Havel Library Foundation, 2016)

„Mezi hlavní poslání Knihovny Václava Havla patří:

- *organizovat archivní, archivně badatelské, dokumentační a knihovnické činnosti zaměřené na dílo Václava Havla a dokumenty či věci s jeho působením související, včetně odborné analýzy jejich vlivu na život a sebereflexi společnosti,*
- *formou expozic, debat, autorských čtení, divadelních představení, koncertů, přednášek a dalších kulturních akcí přibližovat široké i odborné veřejnosti historický význam zápasu za lidská práva a svobody v době totality a tvorbu občanské společnosti v době budování demokracie,*
- *organizovat vědecký výzkum a publikační činnost mapující „havlovský“ svět.“*
(Knihovna Václava Havla, 2016)

7.1.2 Profil knihovního fondu

Knihovna shromažďuje a uchovává dokumenty, jejichž autorem je sám Václav Havel, dále materiály pojednávající o něm a též doklady, které se bezprostředně týkají Havlovy osoby či aktivit. *„Knihovní fond lze rozdělit na dvě části. První část je tvořena knižním fondem a druhá tzv. sbírkou speciálních dokumentů. Sbírkou speciálních dokumentů lze považovat za archiválie, neboť se skládá z rozmanitých typů materiálů. Jedná se o rukopisy, korespondenci, strojopisy, samizdaty, fotografie, plakáty, magnetofonové pásky aj.“* (Kolumpeková, 2009)

Časově je možné sbírku rozdělit na dobu předrevoluční – ta obsahuje například divadelní hry, kopie policejních výslechů, prohlášení Charty 77 či dopisy z vězení, a porevoluční – ta je

tvořena nejrůznějšími eseji, proslovy, zvukovými nebo filmovými nahrávkami z období Havlova prezidentství. „Z valné většiny se jedná o dosud nepublikované dokumenty a lze je označit za stěžejní jádro knihovny.“ (Kolumpeková, 2009)

Materiály knihovna získává nejen ze soukromých zdrojů (kupříkladu Archiv Ivana M. Havla), ale také ze sbírek státních institucí (například Památník národního písemnictví). Knihovna Václava Havla spravuje přes 5 000 knihovních jednotek, jež dohromady tvoří jeden z nejkompexnějších souborů vztahujících se k životu a dílu bývalého československého a českého prezidenta. (Salátová, 2013)

Knihovna Václava Havla celkem zpracovala 46 685 událostí a dokumentů, z toho 15 286 událostí ze života Václava Havla. Dále zpracovala 3 010 textů Václava Havla, 1 508 fotografií, 194 videozáznamů, 542 audiozáznamů, 4 028 dopisů, 14 689 textů o Václavu Havlovi a 5 067 knih. (Knihovna Václava Havla, 2016)

Z výše uvedeného vyplývá, že Knihovna Václava Havla neobsahuje prezidentské záznamy a materiály, čímž se výrazně liší od amerického systému prezidentských knihoven. Rozdíl je způsoben specifickým v lokálním prostředí. V České republice totiž existuje Archiv Kanceláře prezidenta republiky, který vznikl v roce 1954, avšak s vykonáváním své činnosti začal již okolo roku 1938²³ v rámci Archivu Pražského hradu. Archiv Kanceláře prezidenta republiky provádí výběr archiválií z dokumentů vzniklých z činnosti Kanceláře prezidenta republiky a jejích příspěvkových organizací, eviduje, trvale uchovává, odborně zpracovává a zpřístupňuje archiválie, které mu jsou svěřeny do péče (Archiv Kanceláře prezidenta republiky, 2014). Fond tohoto archivu tedy zahrnuje typické materiály pro fond amerických prezidentských knihoven, tj. dokumenty z činnosti prezidenta a jeho spolupracovníků. Samotná existence Archivu Kanceláře prezidenta republiky neguje jeden z největších kladů prezidentských knihoven (Williams, 2013).

Archiv Kanceláře prezidenta republiky uchovává ve svém fondu dokumenty československých a českých prezidentů republiky a jejich úřadu od roku 1918. „Ve fondu se nacházejí dokumenty ke jmenování vlád, vyslanců, soudců, vysokoškolských profesorů a vysokých státních úředníků, dokumenty spojené s udělováním milostí ve věcech trestních, s propůjčováním a udělováním státních vyznamenání, podepisováním zákonů atd.“ (Archiv Kanceláře prezidenta republiky, 2014). Kromě dokumentů adresovaných Kanceláři prezidenta republiky a konkrétním prezidentům od jiných ústavních činitelů, institucí, úřadů, organizací

²³ Časově tedy koresponduje s počátky systému prezidentských knihoven ve Spojených státech amerických.

či profesních a zájmových společností jsou zde i dokumenty doručené od představitelů jiných států, zahraničních a domácích osobností politického, hospodářského, kulturního, uměleckého a společenského života. Mezi materiály patří i korespondence adresovaná prezidentům od občanů – nejrůznější žádosti, stížnosti, rezoluce, memoranda a další sdělení. Díky zásadnímu významu prezidenta republiky v ústavním systému i ve společnosti se ve fondu nachází informace k řadě událostí, problémů a oblastí politického, společenského, kulturního a hospodářského vývoje. Informační bohatství tohoto archivu je proto základním a jedinečným zdrojem nejen pro politické a sociální dějiny, ale i pro dějiny mentalit. (Archiv Kanceláře prezidenta republiky, 2014)

Svou skladbou fondu tedy Archiv Kanceláře prezidenta republiky z velké části odpovídá fondům jednotlivých prezidentských knihoven ve Spojených státech amerických. Souhrnným zaměřením na všechny československé a české prezidenty se dá přirovnat k navrhovaným alternativním centralizovaným modelům.²⁴

7.1.3 Služby

Knihovna Václava Havla poskytuje veřejné knihovnické a informační služby definované knihovním zákonem. Knihovna je zapsána v evidenci knihoven Ministerstva kultury ČR, k níž je vyžadován i knihovní řád, ve kterém jsou poskytované služby uvedeny. „*Poskytuje knihovnické a informační služby právníkům a fyzickým osobám. Svůj fond zpřístupňuje prostřednictvím výpůjčních, reprografických, elektronických, rešeršních, bibliografických a informačních služeb.*“ (Knihovna Václava Havla, 2009) Základní služby jsou poskytovány bezplatně, knihovna si účtuje poplatky za registraci uživatelů, reprografické a další kopírovací služby a za některé specializované služby.

Výpůjčními službami je míněno prezenční půjčování dokumentů v prostorách knihovny. Dále knihovna nabízí meziknihovní výpůjční a reprografické služby v rámci celé České republiky. U reprografických služeb poskytuje zejména fotografické reprodukce, xerokopie i jiné druhy kopií. Informační služby zahrnují služby poradenské (informace o katalozích, databázích, fondech a využívání knihovny), bibliograficko-informační (bibliografické a faktografické informace, sestavování rešerší) a také přístup do bází dat lokálních či na síti. Mezi další patří služby propagační. Ty zahrnují novinkovou službu a vydávání seznamů nových přírůstků knihovního fondu, vydávání seznamů větších celků knihovního fondu, pořádání výstav

²⁴ viz 4. a 5. alternativní model kapitoly 3.9.1

a spoluúčast na výstavách jiných organizací a také provoz internetových stránek knihovny. (Knihovna Václava Havla, 2009)

Kromě klasických služeb poskytuje knihovna služby charakteristické pro hybridní knihovny (například služby dodávání dokumentů). Významnou oblastí knihovny je také činnost publikační a vzdělávací či kulturní, která je prezentována řadou kulturních programů. Knihovna se rovněž podílí na udělení Ceny Václava Havla za lidská práva, která vznikla roku 2013 jako náhrada Ceny lidských práv Parlamentního shromáždění Rady Evropy. (Kolumpeková, 2009)

Od svého vzniku realizuje knihovna kulturní programy pro veřejnost, v této oblasti se totiž knihovně nabízí široké spektrum možností. Knihovna pořádá nejrůznější výstavy, akce, besedy, autorská čtení, recitály, konference, účastní se akcí pořádaných jinými institucemi, poskytuje vzdělávací programy, uděluje cenu za nejlepší studentskou esej a vytvořila také stálou expozici, která dokumentuje život Václava Havla a proměny české společnosti Havlovy a současné doby. (Knihovna Václava Havla, 2016)

Praktická část

Praktická část mé diplomové práce se skládá ze dvou složek. První tvoří komparace tří prezidentských knihoven, které byly představeny v teoretické části. Cílem je postihnout a charakterizovat principy služeb prezidentských knihoven, jež vyplývají z porovnání těchto knihoven v českém a americkém prostředí. Druhá část obsahuje analýzu vybraných služeb Knihovny Václava Havla. Samotná analýza je provedena pomocí dotazníkového šetření mezi aktivními registrovanými uživateli Knihovny Václava Havla.

8 Komparace

Pro komparaci se zahraničím jsem zvolila americké prezidentské knihovny Billa Clintona a George W. Bushe. Hlavním kritériem výběru bylo časové hledisko. Bill Clinton byl prezidentem Spojených států amerických v letech 1993–2001, po něm nastoupil George W. Bush, který vykonával funkci v letech 2001–2009. Václav Havel byl nejprve prezidentem Československa v letech 1899–1992 a poté samostatné České republiky v letech 1993–2003, což je primárním objektem zájmu. Vybrané prezidentské knihovny tak společně vytvářejí korespondující časovou osu.

Zpočátku jsem chtěla analyzovat též jednu prezidentskou knihovnu spravovanou mimo rámec NARA. Tuto myšlenku ovšem narušil velký časový rozestup. Nejmladší prezidentskou knihovnou mimo správu NARA je prezidentská knihovna Calvina Coolidge²⁵ (Calvin Coolidge Presidential Library and Museum), která vznikla již v roce 1920. Porovnávání knihoven s tak velkým časovým rozdílem by dle mého názoru nebylo zcela efektivní. Prezidentskou knihovnu George W. Bushe jsem částečně vybrala také proto, že ji spolu s NARA spravuje i další subjekt, a to SMU. Havlovu a Bushovu prezidentskou knihovnu spojuje podobné myšlenkové pojetí knihovny, která představuje smysluplné, tvůrčí a aktivní místo pro setkávání a myšlení (Williams, 2013). Při komparaci jsem využívala údajů a informací z webových stránek jednotlivých prezidentských knihoven (William J. Clinton Presidential Library and Museum, 2016d; George W. Bush Presidential Library and Museum, 2016b; Knihovna Václava Havla, 2016).

²⁵ <http://forbeslibrary.org/calvin-coolidge-presidential-library-and-museum/>

8.1 Základní informace

V následující tabulce předkládám základní informace vybraných prezidentských knihoven. Uveden je přesný název instituce, adresa a kontakty, které ukazují, jaké komunikační kanály knihovny svým uživatelům nabízí. Informační charakter mají i vlastní webové stránky a participace na sociálních sítích.

Prezidentská knihovna Billa Clintona	Prezidentská knihovna George W. Bushe	Knihovna Václava Havla
<p><i>William J. Clinton Presidential Library and Museum</i></p> <p>1200 President Clinton Ave Little Rock, AR 72201</p> <p>telefon: (501) 374-4242</p> <p>e-mail: clinton.library@nara.gov</p> <p>www: https://www.clintonlibrary.gov/</p> <p>sociální sítě: Twitter, Instagram, Flickr, Facebook, YouTube</p>	<p><i>George W. Bush Presidential Library and Museum</i></p> <p>2943 SMU Boulevard Dallas, TX 75205</p> <p>telefon: 214-346-1650</p> <p>fax: 214-346-1699</p> <p>e-mail: gwbush.library@nara.gov</p> <p>www: https://www.georgewbushlibrary.smu.edu/</p> <p>sociální sítě: Twitter, Facebook</p>	<p><i>Knihovna Václava Havla</i></p> <p>Ostrovní 13 110 00 Praha 1</p> <p>telefon: (+420) 222 220 112</p> <p>e-mail: info@vaclavhavel-library.org</p> <p>www: http://www.vaclavhavel-library.org/</p> <p>sociální sítě: Twitter, Instagram, Facebook, Flickr, YouTube, Clickmusic, GoogleArt</p>

Tab. č. 4 – Porovnání základních údajů

Z hlediska komunikačních kanálů nabízí prezidentské knihovny takřka totožné možnosti, přičemž knihovna George W. Bushe jako jediná uvádí i spojení přes fax. Všechny knihovny mají e-mail pro obecnou komunikaci a nabízí také další emailové spojení pro specifické požadavky. Knihovna Václava Havla se nachází na sedmi sociálních sítích, Clintonova prezidentská knihovna na pěti. Naopak Bushova prezidentská knihovna se prezentuje pouze na dvou nejznámějších sociálních sítích.

Dostupnost

Prezidentská knihovna Billa Clintona je umístěna v centru města Little Rock, hlavního a největšího města státu Arkansas. Je v dobré dostupnosti, nachází se pouhých 10 minut jízdy od letiště. Blízko dostupné jsou též obchody, restaurace a ubytovací zařízení. Svou polohu vizuálně znázorňuje přiloženou mapou, k dispozici je i externí odkaz na mapy Google. Knihovna poskytuje zdarma parkovací prostory pro své návštěvníky, přičemž nabízí parkovací místa též pro autobusy a rekreační vozidla.

Bushova prezidentská knihovna se nachází v univerzitním kampusu SMU, který je vzdálen 8 047 metrů severně od centra města Dallas, třetího nejlidnatějšího města ve státě Texas a devátého v celých Spojených státech amerických. Pro potenciální návštěvníky jsou popsány trasy z různých směrů a z letiště i pomocí hromadných dopravních prostředků s platnými jízdními řády. Svou polohu vizuálně znázorňuje několika přiloženými mapami, k dispozici je také externí odkaz na mapy Google. Knihovna informuje o stravovacích a ubytovacích možnostech v její blízkosti. Disponuje parkovacími prostory, přičemž cena je 7 dolarů za 1 vozidlo. Vyhrazená jsou parkovací místa i pro autobusy a zaměstnance. Omezený počet parkovacích míst se nachází též v areálu SMU.

Knihovna Václava Havla se nachází v Praze, hlavním a současně největším městu České republiky. Městská část Prahy 1 leží v centrální oblasti, která zahrnuje řadu architektonických památek a je velmi dobře dostupná. Knihovna nedisponuje vlastními parkovacími prostory a ani neinformuje o možnostech ubytování či stravování v její blízkosti. U kontaktu je ale přiložena mapa Google, která vizuálně znázorňuje její umístění a dostupnost.

Velikost

Výrazný rozdíl vyplývá z porovnání velikosti objektů. Do amerických prezidentských knihoven je započítána rozloha budov knihovny, archivu a muzea, nikoli celkového komplexu, který zahrnuje též institut, nadaci či park. U Knihovny Václava Havla je uvedena celková rozloha objektu v Ostrovní 13 v Praze. Přesná čísla předkládám v následující tabulce.

Prezidentská knihovna Billa Clintona	Prezidentská knihovna George W. Bushe	Knihovna Václava Havla
14 288 m ²	10 179 m ²	600 m ²

Tab. č. 5 – Porovnání velikosti objektů

8.2 Služby prezidentských knihoven

Prezidentské knihovny nabízí řadu rozličných služeb. Poskytují přístup k archivním sbírkám, jsou tedy archivní a výzkumná zařízení, ale vytvářejí i stálé expozice a výstavy, pořádají speciální akce a v neposlední řadě nabízí vzdělávací a veřejné programy. Ve svých činnostech propojují všechny uchovávané materiály, tj. textové dokumenty, fotografie, audio a videozáznamy, artefakty a často využívají též interaktivní prvky.

Základní poskytované služby lze rozdělit do 4 oblastí:

- muzejní a výstavní činnost
- bádání a výzkum
- vzdělávání
- akce, veřejné programy a události

Z komparace vyplývá, že analogicky a v rozdílné míře tyto služby poskytují všechny prezidentské knihovny.

8.2.1 Muzejní a výstavní činnost

Americké prezidentské knihovny jsou spojeny s muzeem. Česká Knihovna Václava Havla sice samostatnou muzejní budovou nedisponuje, přesto vytvořila stálou expozici Václav Havel aneb Havel v kostce, která je v současnosti umístěna v jejím sídle. V následujících tabulkách je porovnána otevírací doba a vstupné²⁶.

	Prezidentská knihovna Billa Clintona	Prezidentská knihovna George W. Bushe	Knihovna Václava Havla
Muzeum / expozice	pondělí – sobota: 9:00 – 17:00 neděle: 13:00 – 17:00	pondělí – sobota: 9:00 – 17:00 neděle: 12:00 – 17:00	úterý – neděle: 12:00 – 17:00
	<i>Zavřeno na Den děkuvzdání, Štědrý den a Nový rok</i>		

Tab. č. 6 – Porovnání otevírací doby muzea/expozice

²⁶ Údaje převzaty ke dni 23. 2. 2016 z webových stránek: <https://www.clintonlibrary.gov/>, <http://www.georgewbushlibrary.smu.edu/> a <http://www.vaclavhavel-library.org/>.

Návštěvníci	Prezidentská knihovna Billa Clintona	Prezidentská knihovna George W. Bushe	Knihovna Václava Havla
Dospělí (věk 18 – 61 let)	7 dolarů	16 dolarů	zdarma
Senioři (věk 62+)	5 dolarů	13 dolarů	zdarma
VŠ studenti <i>Nutné předložení studentského či zaměstnaneckého průkazu</i>	5 dolarů <i>Zaměstnanci Arkansaské univerzity, Clintonovy školy veřejných služeb zdarma</i>	13 dolarů <i>Studenti a zaměstnanci SMU zdarma</i>	zdarma
Vojáci ve výslužbě	5 dolarů	10 dolarů	zdarma
Vojáci v aktivní službě	zdarma	zdarma	zdarma
Mládež	3 dolary <i>věk 6 – 17 let</i>	14 dolarů <i>věk 13 – 17 let</i>	zdarma
		10 dolarů <i>věk 5 – 12 let</i>	
Děti	zdarma <i>do 6 let</i>	zdarma <i>do 4 let</i>	zdarma
Audioprůvodce	3 dolary	zdarma	–
Skupina 20 a více osob	snížené vstupné ✓ 5 dolarů za dospělého návštěvníka	snížené vstupné ✓ dolarů za dospělé ✓ dolarů za seniory ✓ 9 dolarů pro mládež ve věku 13 – 17 let ✓ 6 dolarů pro mládež ve věku 5 – 12 let	zdarma

Tab. č. 7 – Porovnání vstupného

V prezidentských muzeích probíhají prohlídky převážně bez průvodce. V Clintonově prezidentské knihovně a muzeu se konají i komentované prohlídky třikrát denně v určené časy, tj. 9:30, 11:30 a 13:30 od pondělí do soboty, v neděli pouze jednou denně, a to v 13:30, přičemž vstupné je nezměněné. Bushova prezidentská knihovna nabízí zdarma komentované prohlídky přírodního parku, které jsou pořádány v září a říjnu. Knihovna Václava Havla nabízí stálou expozici zdarma. Komentovanou prohlídku v českém či anglickém jazyce je možné objednat. V muzeích je možné domluvit též skupinové prohlídky, které je nutné rezervovat a následně potvrdit ze strany knihovny. Vstupné u obou amerických porovnávaných knihoven zahrnuje vstup do hlavní galerie, ale i dočasných výstav. V Bushově prezidentské knihovně lze vstupenky zakoupit též online. Návštěvníci zde mohou navíc využít

tzv. Dallas CityPass, který zahrnuje vstupy do dalších tří dallaských muzeí, je cenově výhodný a platný po dobu devíti dnů. Zároveň v praxi ukazuje spolupráci kulturních institucí v daném regionu. Bushova knihovna nabízí mobilní aplikaci, kde zájemce najde informace o muzejní galerii, filmy, video a audio prohlídky a řadu dalších.

Pro návštěvníky celého systému prezidentských knihoven je vytvořen tzv. pasový program. Zájemce si může zakoupit speciální pas a sbírá razítka z jednotlivých prezidentských knihoven a po nasbírání všech razítek obdrží dárek. Pasová brožurka obsahuje i informace o prezidentských knihovnách, řadu fotografií a zajímavostí. Tento program v praxi ukazuje spolupráci uvnitř systému prezidentských knihoven.

Stálé expozice

Clintonova expozice odráží události, ceremonie, každodenní práci Bílého domu, život prezidenta i jeho rodiny, osobnost Billa Clintona ještě předtím, než se stal prezidentem, prezidentské období a jeho další činnost po odchodu z funkce. Zahrnuje ale i specifická témata jako ochranu planety Země, řešení konfliktů a budování míru, vědu a techniku, celoživotní učení či hrozby nové doby. Součástí stálé výstavy je i prezidentská limuzína či film, ve kterém vypráví Bill Clinton o svém životě, prezidentství a politické kariéře. Expozice využívá několik časových os, dotykové obrazovky, videa, zvukové záznamy, fotografie, předměty, grafy, korespondenci a další textové dokumenty.

Bushova stálá expozice slouží jako zdroj pro studium života a kariéry George W. Bushe a zároveň k pochopení amerického prezidentství, historie a důležitých otázek veřejné politiky. Zahrnuje i specifická témata jako reformu vzdělání, boj proti terorismu, finanční krizi či boj proti šíření AIDS. Využívá artefakty, dokumenty, fotografie, audio a videozáznamy, i interaktivní prvky. Zajímavá je interaktivní simulace Decision Points Theater, která umožňuje návštěvníkům dozvědět se více o procesu prezidentského rozhodování a vyzkoušet si jej v reálném čase v kritických bodech a situacích.

Stálá expozice Knihovny Václava Havla zachovává strukturu původního libreta Martina C. Putny sledující jednotlivá období života Václava Havla (rodina a literární počátky – divadlo – disident – prezidentství). Návštěvníci zkoumají životní osudy Václava Havla prostřednictvím koláží z fotografií a citátů. Zachován je i soubor exponátů, často unikátních dokumentů ze soukromých archivů. Expozice Knihovny Václava Havla využívá též dotykové obrazovky, které zprostředkovávají podrobnější informace či zvukové záznamy a vřazují jednotlivé kapitoly do širších kulturněhistorických souvislostí. Součástí je i velkoplošná interaktivní

mapa, která umožňuje návštěvníkům učinit si plastickou představu o světové stopě Václava Havla. Posílen je prvek humoru a ironie, bez kterého by se výstava mohla stát pouze prostředkem „kultu osobností“.

Z analýzy vyplývá, že expozice v prezidentských knihovnách a muzeích nabízí svým zájemcům poučení o konkrétních prezidentech a jejich prostřednictvím i o historických epochách, ve kterých působili. Využívají kombinaci prezidentských dokumentů, artefaktů, fotografií, audio a videozáznamů a interaktivních prvků (převážně dotykových obrazovek). Dále zahrnují časovou osu prezidentského období, což je jeden z ústředních prvků expozic v amerických prezidentských knihovnách. Časová osa mapuje prezidentské období, domácí i zahraniční politiku a život v prezidentském domě. Analogicky by se k časové ose v amerických prezidentských knihovnách dala zčásti přirovnat i časově orientovaná stálá expozice Knihovny Václava Havla.

Výstavy

Prezidentské knihovny poskytují též prostor pro konání nejrůznějších výstav, přičemž jejich zaměření může být značně široké. V Clintonově knihovně a muzeu se konala kupříkladu výstava Coca Cola – americký originál u příležitosti 100. výročí této značky. Mezi další lze jmenovat výstavu Dinosauři po celém světě či výstavu děl Charlese M. Schulze, autora legendárního Snoopyho. Výstavy bývají i tematicky zaměřené na oblast prezidentství, například Clintonovou knihovnou pořádaná výstava Prezidentská zvířata: přítel v Bílém domě.

V Bushově prezidentské knihovně byla pořádána vánoční tematická výstava Vánoční strom v Bílém domě, přičemž vánoční strom zde byl skutečně vystaven. Dále zde proběhla výstava o baseballu, který je často koníčkem amerických prezidentů. Tato výstava spojovala dokumenty a artefakty nejen z Bushovy prezidentské knihovny, ale i dalších institucí a byla tak příkladem typické spolupráce při výstavních činnostech. V Bushově knihovně se také konala výstava o americkém návrháři Oscaru de la Rentovi či výstava Umění vést na téma prezidentské diplomacie. Součástí této výstavy byly i portréty malované samotným Georgem W. Bushem.

Knihovna Václava Havla pořádá řadu výstav. V roce 2014 například proběhl zajímavý cyklus výstav Exily vnitřní a vnější, jenž představuje výtvarnou tvorbu umělců, kteří odešli z Československa do zahraničí během období normalizace, ať již z politických či jiných důvodů. Jako určitý protipól je do cyklu zahrnuta výstava Viktora Pivovarova, pro něhož se

v osmdesátých letech naopak stalo novým domovem Československo. Pod označením „exil vnitřní“ jsou ukryty dvě výstavy českých představitelů art brut. Mezi další výstavy, které se konaly, lze uvést: Olaf Hanel: Kolem dokola a jinak, Zbyněk Benýšek: Triptych Čekárna & nové obrazy, Židé v gulagu, která byla pořádána ve spolupráci s Ústavem totalitních režimů, Samizdat a Edice Expedice, Václav Havel: Antikódy, Čechoslováci v Gulagu, Měli jsme underground a máme prd: podzemní básníci o Václavu Havlovi a další. Knihovna také jako jedna z prvních institucí v Evropě vstoupila do projektu Google Cultural Institute, v jehož prostředí pořádá virtuální výstavy s celosvětovým dosahem.

Z analýzy vyplývá, že ve výstavách jsou obdobně jako ve stálých expozicích využívány textové dokumenty, fotografie, videa, zvukové záznamy, artefakty i interaktivní prvky. V některých případech prezidentské knihovny poskytují hlavně prostor pro konání samotné výstavy. Dalším typickým rysem při výstavách v prezidentských knihovnách je spolupráce s kulturními a jinými institucemi. Z komparace vyplývá, že nejužší tematické zaměření při výstavní činnosti má Bushova prezidentská knihovna. Její výstavy většinou propojují výstavní téma s prezidentským zaměřením knihovny. Nejširší záběr a též nejbohatší program nabízí česká Knihovna Václava Havla. Ta také v mnoha případech poskytuje prostory pro konání výstav, které se přímo netýkají osobnosti prezidenta ani doby, kdy působil ve funkci.

8.2.2 Vzdělávání

Prezidentské knihovny jsou místem dalšího vzdělávání. Svou činností nabízí podporu dětem, studentům, celým rodinám i pedagogům. Konkrétní prezidentské knihovny se často zaměřují na vybrané kategorie.

Clintonova prezidentská knihovna vytvořila vzdělávací programy dle jednotlivých skupin: učitelé, studenti různých věkových kategorií a celé rodiny. Jelikož spolupracuje se skautskou komunitou, připravila též pro ně samostatný vzdělávací program. Programy i prohlídky muzea jsou přizpůsobené jednotlivým studentům dle jejich věku. Pro žáky prvního stupně základních škol jsou v Clintonově knihovně vytvořeny kupříkladu předmětově orientované vzdělávací programy. Centrálním prvkem lekce je konkrétní předmět z fondu prezidentské knihovny či muzea, který si žáci mohou vzít do ruky, zevrubně prohlédnout a připraven je související program. Příkladem může být program s názvem Sběrka mincí a předmětů z kampaní, Národní symboly či Dovolená v Bílém domě. Na žáky i studenty se vztahují i některé krátkodobé měnící se výstavy či speciální akce.

Pro studenty středních škol je připravena prohlídka s názvem Idea myšlenky, která je podněcuje, aby přemýšleli o myšlenkách a idejích, které Billa Clintona provázely po celý život. Další vzdělávací program je vytvořen na podporu občanské gramotnosti a nese název Krize v Kosovu. Clintonova knihovna vytvořila ve spolupráci se střední školou v Little Rock též celý učební program. Pedagogům poskytuje přístup k primárním zdrojům, informuje je o vzdělávacích programech pro studenty a pořádá různé profesní workshopy. Řada nabízených programů obsahuje interaktivní prvky a má komunitní přesah. V nabídce jsou též programy pro celé rodiny, které jsou zdarma, platí se pouze obvyklé vstupné. Tyto programy jsou vytvářené podle určitých časových období (například prázdniny, Vánoce), nebo jsou tematicky orientované.

Vzdělávací programy Clintonovy prezidentské knihovny	
Pro žáky 1. stupně základní školy	Mini prezidentská prohlídka (45 minut)
	Předmětově orientované vzdělávací programy (75 minut): <ul style="list-style-type: none"> ✓ Sbírká mincí a předmětů z kampaní ✓ Dovolená v Bílém domě ✓ Národní symboly
Pro žáky 2. stupně základní školy	Studentská prezidentská prohlídka (75 minut)
	To nejlepší z obou světů (max. 150 minut) → ve spolupráci s Heifer International
Pro studenty středních škol (1. stupeň)	Studentská prezidentská prohlídka (75 minut)
	To nejlepší z obou světů
	Idea myšlenky (75 minut)
	Krize v Kosovu (60 minut)
Pro studenty středních škol (2. stupeň)	Studentská prezidentská prohlídka (75 minut)
	To nejlepší z obou světů
	Učební program → ve spolupráci s Little Rock Central High School
	Poradním orgánem prezidenta Williama J. Clintona (120 minut)
	Prezidentské vedení → ve spolupráci s dalšími prezidentskými knihovnami
	Slohová soutěž
	Pop art workshop
	Mladý podnikatel
Práva dívek a žen	
Pro rodiny	Jarní prázdniny v prezidentském centru
	Super letní soboty
	Most do budoucnosti

Tab. č. 8 – Vybrané vzdělávací programy Clintonovy prezidentské knihovny

Bushova prezidentská knihovna nabízí řadu vzdělávacích programů. Aspekt vzdělávání je součástí základního poslání této prezidentské knihovny a muzea. Cílem je podpora studentů

všech věkových kategorií, kteří se chtějí více dozvědět o prezidentství, první dámě, americké historii a vládě. I v Bushově knihovně je blok vzdělávání rozdělen na jednotlivé kategorie, přičemž nejvíce se knihovna zaměřuje na pedagogy a děti. Bushova prezidentská knihovna nabízí dokonce bezplatný vstup školním skupinám při prohlídce muzea. Pro vstup zdarma je nutné sjednat exkurzi prostřednictvím návštěvnických služeb nejméně měsíc předem. Exkurze pak probíhají od pondělí do čtvrtka v průběhu celého školního roku. Bezplatné vstupné platí též pro 1 doprovod školní skupiny.

Bushova prezidentská knihovna má tematicky velmi soudržné vzdělávací programy. Stěžejním tématem nabízených vzdělávacích programů je rozpoznávání a využití primárních informačních zdrojů. Cílem je identifikovat primární zdroje od sekundárních a analyzovat je prostřednictvím prezidentských dokumentů. Primární zdroje jsou původní záznamy, které dokumentují události z minulosti. Jejich začleněním do učebních plánů se mohou studenti dostat do kontaktu s historií zcela jinak než pomocí učebnic. Studenti vystupují v roli historického detektiva, který se snaží pochopit, proč byly tyto materiály vytvořeny, co vlastně znamenají a jaký mají dopad na historické dění. Samotný proces podporuje kritické myšlení, napomáhá k rozvoji analytických schopností a též k ucelenému chápání historických událostí.

Bohatá nabídka je připravena pro pedagogy, kterým knihovna poskytuje snadný přístup k archivním materiálům pro potřeby začlenění do výuky. Knihovna vytvořila celé učební plány, které obsahují i návrhy aktivit pro výuku klíčových otázek o prezidentství George W. Bushe. Plány jsou v souladu se stanovami texaského vzdělávání. Knihovna dále nabízí analýzu historických předmětů, kde si studenti vyzkouší roli historického detektiva a zkoumají historické stopy a předměty. Většina programů je vytvořena pro dvě úrovně, a to základní a střední. Materiály je možné stáhnout z webových stránek knihovny, nejčastěji v univerzálním formátu PDF. Bushova prezidentská knihovna tak poskytuje ucelený soubor nástrojů pro využití primárních informačních zdrojů ve výuce pro žáky i pedagogy.

Bushova knihovna pořádá workshopy zaměřené na primární zdroje, které poskytují instrukce a rady pro učitele. Na svých webových stránkách knihovna doporučuje i zdroje speciálně vytvořené pro výuku a pedagogy. Další vzdělávací možností je interaktivní modul na téma role první dámy. Ten zahrnuje zkoumání primárních zdrojů ze sedmi iniciativ Laury Bushové. Bushova knihovna vytvořila pracovní listy pro hodnocení prezidentských záznamů pomocí analytických metod. Vysvětleny jsou i vhodné strategie pro analýzu těchto materiálů. Zajímavou možností je použití tzv. cestovního kufru. Jedná se o terénní program, který rozvíjí kritické myšlení. Knihovna nabízí cestovní kufř ve dvou tematických variantách, součástí

obsahu je celý program se všemi potřebnými nástroji, kufr je však nutné rezervovat. Při svých vzdělávacích programech knihovna spolupracuje s konkrétními školními komunitami, školní správou i v rámci celého regionu a programy upravuje dle požadavků a potřeb. Plánovány jsou též dálkové vzdělávací programy.

Bushova prezidentská knihovna se zaměřuje také na dětské uživatele. Na svých webových stránkách nabízí zajímavé hry, nejrůznější aktivity a kvízy, jejichž cílem je zábava i poučení. Jednou z možností je tzv. dětská klubovna, kde mohou zájemci prozkoumat poklady ze sbírek (vybrané artefakty, dokumenty a fotografie), které představují trezor s pokladem. Dále knihovna uveřejňuje seznam doporučených knih k přečtení, což vychází z myšlenek Bushovy ženy Laury, bývalé knihovnice a učitelky. Knihy jsou přehledně seřazeny do kategorií. Pro dětské uživatele jsou připraveny kvízy na téma američtí prezidenti a historie či role první dámy. Knihovna poskytuje i hry, které lze vytisknout, například tematické bludiště, křížovku či osmisměrku. V neposlední řadě nabízí pomoc s domácími úkoly a zveřejňuje seznam primárních a užitečných zdrojů. Bushova knihovna vytvořila také koutek pro rodiče, který je převážně informačního charakteru. Prezidentská knihovna nabízí ve spolupráci se SMU stáže pro studenty a absolventy. Stážisté v programu provádějí výzkum na zvolené téma, které se vztahuje ke stálé expozici, přičemž výsledky svého bádání prezentují ostatním. Vybrané prezentace knihovna uveřejňuje na svých webových stránkách.

Vzdělávací programy Bushovy prezidentské knihovny	
Učitelé	Výukové plány ✓ Výuka primárních a sekundárních zdrojů (základní a střední úroveň)
	Analýza historických předmětů ✓ Strategie vizuálního myšlení
	Interaktivní modul ✓ Role první dámy
	Analytické metody a pracovní listy
	Cestovní kufr (terénní program) ✓ Pátrání na půdě: za poznáním historie ✓ Úspora našich moří
Děti a žáci	Dětská klubovna
	Trezor s pokladem
	Kvízy a hry
	Seznam knih paní Laury Bushové
	Zóna domácích úkolů
Rodiny	Koutek pro rodiče

Tab. č. 9 – Vybrané vzdělávací programy Bushovy prezidentské knihovny

Obě americké knihovny nabízí možnost participace nákladů na dopravu a též restaurace a další stravovací zařízení v prezidentských komplexech přizpůsobují svou nabídku dětem. Studentům je poskytnut přístup k informačním zdrojům, který bude blíže představen v kapitole bádání a výzkum.

Knihovna Václava Havla poskytuje ve spolupráci s dalšími institucemi v současnosti čtyři bloky vzdělávacích programů: paměť disentu, český underground, paměť a disent, Václav Havel – český mýtus aneb Havel v kostce. Paměť disentu je cyklus přednášek pořádaný ve spolupráci s Karlovou univerzitou, Fakultou humanitních studií, oboru Historické sociologie pod vedením sociologa Nicolase Maslowského. Program český underground se skládá z přednášek, jež jsou pořádaný ve spolupráci s Fakultou humanitních studií Univerzity Karlovy a zkoumá kolektivní paměť undergroundu. Lektory a přednášejícími jsou i přímí aktéři undergroundového dění. Třetí program paměť a disent představuje soubor přednášek sociologa Nicolase Maslowského a jeho hostů, který je pořádán ve spolupráci s Historickou sociologií Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze. Uskutečněné přednášky jsou nahrávány na kanál Youtube a přiřazeny do archivu tematických bloků.

Václav Havel – český mýtus aneb Havel v kostce představuje interaktivní program probíhající v místě stálé výstavy Havel v kostce. Žáci a studenti základních a středních škol utvoří skupiny, ve kterých plní konkrétní badatelské úkoly. Pracují s vybranými texty a k dispozici mají potřebné knihy. V závěru lekce prezentují výsledky své činnosti ostatním a společně zhodnotí seminář. Tento vzdělávací program svým zaměřením souvisí nejen s výukou české historie, ale také s literární, uměleckou, osobnostní a mediální výukou a s výchovou k demokratickému občanství. Scénář je v souladu s cíly Rámcových vzdělávacích programů pro základní a střední školy. Ideální je počet 20 účastníků, přičemž látka lekce je přizpůsobena konkrétní skupině. Lektorkou tohoto programu je Nina Rutová. Cena za jeden seminář je 50 Kč za jednoho žáka a termín se stanovuje po předchozí dohodě (Knihovna Václava Havla, 2016). Knihovna nabízí pro žáky a studenty také komentované prohlídky.

Mezi vzdělávací aktivity lze zařadit přednášky a diskuze z oblasti historie, lidských práv, kultury či politiky. V roce 2014 proběhl kupříkladu celý cyklus ekonomických seminářů připravovaných a moderovaných Vitem Macháčkem. Tento program přiblížil návštěvníkům současné ekonomické trendy a problémy a byl pořádán ve spolupráci s Behavioral Economics Society. Mezi další lze jmenovat cyklus přednášek České země, Evropa a svět Markéty Křížkové či příležitostné tematické přednášky.

Knihovna Václava Havla také pořádá soutěž o nejlepší studentskou esej. Jedním z ústředních žánrů tvorby Václava Havla je právě esej, a to na nejrůznější témata (literární, umělecká, společenská, politická i duchovní). Eseje Václava Havla byly přeloženy do několika desítek jazyků a patří ke světově proslulým výtvorům české kultury, a proto je zapotřebí jej dále pěstovat v českém jazyce. Knihovna Václava Havla od roku 2009 vyhlašuje každoroční literární soutěž pro studenty středních škol. V současnosti se koná již sedmý ročník na téma: Je v České republice prostor pro lidi jiných kultur a náboženství? Eseje posuzuje porota složená z českých kulturních osobností, myšlenkově blízkých Václavu Havlovi. První cena je odměna v hodnotě 15 000 Kč, druhé místo je ohodnoceno 10 000 Kč a třetí 5 000 Kč. Knihovna vytvořila inspirační video a pro zájemce je k dispozici i archiv jednotlivých ročníků soutěže.

Vzdělávací programy Knihovny Václava Havla	
Cykly přednášek / seminářů	Paměť' disentu
	Český underground
	Paměť' a disent
	Ekonomika
	České země, Evropa a svět
	Večery s Markem Orko Váchou
Pro žáky a studenty	Václav Havel – český mýtus aneb Havel v kostce (120 minut)
	Komentované prohlídky
Pro studenty středních škol	Soutěž o nejlepší studentskou esej

Tab. č. 10 – Vybrané vzdělávací programy Knihovny Václava Havla

Z analýzy vyplývá, že prezidentské knihovny poskytují vzdělávací programy, které mohou být vhodným doplňkem pro žáky a studenty, ale též pedagogy. I při této činnosti knihovny využívají všechny druhy uchovávaných materiálů a pracují s interaktivními prvky. Typickým rysem je spolupráce s dalšími vzdělávacími či kulturními institucemi, s konkrétními školami i s jednotlivými učiteli. Vzdělávací programy pak bývají přizpůsobovány specifickým potřebám a požadavkům. Z hlediska nejširšího pokrytí velmi kladně hodnotím Clintonovu prezidentskou knihovnu, která vytváří tematicky pestré programy pro různé věkové skupiny. Celkově ale nejlépe hodnotím Bushovu prezidentskou knihovnu, u které oceňuji tematickou soudržnost vzdělávacích programů, rozmanitost poskytovaných aktivit a také vytvoření kvalitní platformy pro pedagogy. Je nutné ovšem zmínit, že v Bushově knihovně funguje celé vzdělávací oddělení. I to má jistě vliv na výslednou celistvost a skladbu vzdělávacích programů. Knihovna Václava Havla nabízí řadu přednášek či celých přednáškových cyklů, které se spíše hodí pro zainteresované posluchače a studenty středních nebo vysokých škol.

Pozitivně hodnotím propojení stálé expozice s interaktivním vzdělávacím programem a také soutěž o nejlepší studentskou esej.

8.2.3 Bádání a výzkum

Prezidentské knihovny uchovávají a zpřístupňují materiály konkrétního prezidenta, fungují jako archivní a výzkumné instituce. Archivní činnost, zpracování a následné zpřístupnění je často chápáno jako stěžejní poslání těchto knihoven. Všechny prezidentské knihovny nabízí prostory pro bádání a zkoumání primárních zdrojů. Bádat je možné v prostorách badatelny či online. Knihovny zodpovídají badatelské dotazy též prostřednictvím klasické pošty, emailu, telefonu či faxu. Otevírací dobu jednotlivých badatelen předkládám v následující tabulce²⁷.

	Prezidentská knihovna Billa Clintona	Prezidentská knihovna George W. Bushe	Knihovna Václava Havla
Badatelna	pondělí – pátek 9:00 – 16:30	pondělí – pátek 9:00 – 12:00; 13:00 – 16:30	úterý 9:00 – 17:00
	<i>Zavřeno o víkendech a státních svátcích</i>		<i>Zavřeno v době státních svátků</i>

Tab. č. 11 – Porovnání otevírací doby badatelen

Ze srovnání vyplývá, že provozní doby badatelen se v amerických prezidentských knihovnách pouze mírně liší. Markantní je ovšem rozdíl u otevírací doby badatelny Knihovny Václava Havla, která je otevřena pouze jeden den v týdnu.

Porovnávané americké prezidentské knihovny mají značně rozsáhlý fond. Jak bylo zjištěno v teoretické části diplomové práce, skladba fondu se v českém prostředí odlišuje. Knihovna Václava Havla neobsahuje dokumenty vzniklé z výkonu prezidentského úřadu, tudíž textové dokumenty představují texty samotného Václava Havla, texty o něm, korespondenci, události z jeho života a další písemnosti. Od svého založení se navíc Knihovna Václava Havla soustředí převážně na digitální archiválie. Přesné údaje o fyzicky uložených materiálech nejsou k dispozici, knihovna uvádí až konečný počet zpracovaných položek, které jsou porovnány v tabulce o fondech digitálního archivu. Údaje o fyzickém fondu u amerických knihoven tak mají pouze orientační charakter.

²⁷ Údaje převzaty ke dni 23. 2. 2016 z webových stránek: <https://www.clintonlibrary.gov/>, <http://www.georgewbushlibrary.smu.edu/> a <http://www.vaclavhavel-library.org/>.

Knihovní fond	Clintonova prezidentská knihovna	Bushova prezidentská knihovna
Textové dokumenty	78 milionů stran	70 milionů stran
Audiovizuální záznamy	video → 12 400 audio → 5 900 fotografie → 2 000 000	audio + video → 46 000 fotografie → 375 000 (celkem 1 200 kubických stop) <i>Pozn. digitální fotografie jsou zahrnuty v elektronických záznamech</i>
Elektronické záznamy	emailové zprávy → 20 000 000	emailové zprávy → 200 000 000 fotografie → 4 000 000 (celkem 80 terabytů)
Artefakty	100 000	43 000

Tab. č. 12 – Porovnání fondu prezidentských knihoven

Americké prezidentské knihovny jsou otevřeny pro všechny badatele, avšak zájemci mladší 15 let musí mít s sebou doprovod, případně speciální povolení. Pro bádání v prostorách jsou stanoveny přesné pokyny, obdobně jako v klasických archivech se vyplňuje badatelský list. Bushova prezidentská knihovna svým uživatelům navíc přiděluje identifikační průkaz badatele, který vystavuje na základě platného průkazu totožnosti. V této knihovně probíhá i vstupní bezpečnostní kontrola. Obě prezidentské knihovny nabízí pro výzkumné účely řadu návodů a manuálů, zveřejňují časté dotazy a poskytují podrobné informace pro první návštěvu, používání prezidentské knihovny a vyhledávání. Kromě vlastních zdrojů poskytují i užitečné externí odkazy pro výzkum prezidentského charakteru. Všechny porovnávané knihovny svým badatelům poskytují zpoplatněné reprografické a jiné kopírovací služby. Knihovna Václava Havla registruje své uživatele pomocí klasických průkazek do knihovny. Využit lze i jednorázový poplatek za použití knihovny v hodnotě 30 Kč. Uživatelům jsou následně poskytovány knihovnické a informační služby, je jim umožněn přístup do studovny a mohou využít výpočetní techniku. Zde sledávám výrazný rozdíl oproti americkým prezidentským knihovnám. Knihovna Václava Havla totiž nabízí i klasické knihovní služby, lze tedy tvrdit, že v jistém slova smyslu je více knihovnou než americké představitelky tohoto typu instituce.

Specifikem pro americké prostředí je zpřístupňování prezidentských záznamů na základě žádosti dle zákona o svobodném přístupu k informacím pro výzkumné účely. Obě porovnávané americké knihovny vysvětlují základní pojmy z této oblasti a poskytují návod a prostor pro podání žádosti.

Bibliografie

Všechny porovnávané knihovny na svých webových stránkách poskytují uživatelům bibliografie prezidentů. Prezidentská knihovna Billa Clintona zpřístupňuje bibliografii Williama J. Clintona a jeho ženy Hillary Rodham Clintonové. Bushova prezidentská knihovna obsahuje bibliografii George W. Bushe, jeho ženy Laury a souhrnně celé rodiny (včetně dvou skotských teriérů) a představuje také místa, kde tráví americký prezident čas. Taktéž Knihovna Václava Havla předkládá životopis Václava Havla rozdělený do jednotlivých období, soupis jeho děl a ocenění. Dále poskytuje bibliografii jeho první ženy Olgy a odkazuje na vlastní webové stránky Dagmar Havlové.

Výzkum v online prostředí

Clintonova prezidentská knihovna v oblasti výzkumu nabízí tyto kategorie: výzkumné sbírky, digitální knihovna, videogalerie, archivované webové stránky Billa Clintona, audiovizuální sbírky, veřejné dokumenty prezidentů Spojených států amerických, které zahrnují i prezidenta Billa Clintona, fotogalerie a archivovaná verze virtuální knihovny Bílého domu. Výzkumné sbírky představují archivní pomůcky pro vyhledávání, které poskytují detailní popis jednotlivých sbírek. Celkem zahrnují 683 prohledatelných položek. Fotogalerie je rozdělena na 26 tematických okruhů, obsahuje celkem 79 položek a zahrnuje prezidentské i rodinné fotografie. Samotná videogalerie obsahuje 411 položek. Knihovna nabízí též archiv rozhlasových rozhovorů s Billem Clintonem, které probíhaly jednou týdně v letech 1993–1996.

Bushova prezidentská knihovna poskytuje úložiště pro textové, elektronické a audiovizuální záznamy, jakož i artefakty a dary vytvořené či obdržené v průběhu Bushova prezidentského období. Online prostředí nabízí snadný způsob jak si prohlédnout vybrané položky ze sbírek. Lze využít multimediální flip knihu, shlédnout videa, prohlížet fotografie nebo artefakty. Jednotlivé položky jsou seřazeny do 9 tematických kategorií. Zajímavou možností nabízí galerie artefaktů, která umožňuje prohlédnout si vybrané předměty ze všech stran pomocí 360° otáčení a funguje též přiblížení. Knihovna poskytuje odkaz na archivované webové stránky Bílého domu, které slouží jako zdroj pro fotografie, tiskové zprávy, projevy a jiné veřejné záznamy z Bushova prezidentského období. Pomocí externích odkazů zpřístupňuje i prezidentské projevy, zprávy nebo tiskové konference. Nabízí také průvodce zdroji na téma útoku 11. září, odkazy na výzkumnou činnost a informace o záznamech z Bushova guvernérského období.

Knihovna Václava Havla pro výzkum vytvořila celé dokumentační centrum, které spravuje sbírku fyzických dokumentů, předmětů, audiovizuálních materiálů a fotografií. Jádro dokumentačního centra tvoří specializovaná knihovna a archiv. Dokumentační centrum provozuje veřejně přístupnou badatelnu určenou k prezenčnímu studiu a digitalizační pracoviště. „*Knihovna Václava Havla postupně shromažďuje, digitalizuje a zpřístupňuje písemnosti, fotografie, zvukové nahrávky a další materiály, které se týkají Václava Havla*“ (Knihovna Václava Havla, 2016).

Pro prezidentské knihovny je důležité zpřístupnění uchovávaných materiálů co nejširšímu uživatelskému okruhu. S použitím moderních technologií vytvářejí ze zpracovaných dokumentů digitální knihovny či archivy, které jsou online dostupné 24 hodin denně pro uživatele z celého světa. Existence samotné digitální knihovny či archivu je výrazným prvkem pro oblast bádání a výzkumu v prezidentských knihovnách.

Digitální knihovna a archiv

Clintonova digitální knihovna obsahuje digitalizované dokumenty, fotografie, videa a zvukové nahrávky. Zpřístupňuje kupříkladu odtajněné dokumenty, projevy, denní programy prezidenta a jeho ženy, videa z událostí v Bílém domě či audiozáznamy z Clintonových rozhlasových rozhovorů. Digitální knihovna tak poskytuje virtuální badatelnu, která umožňuje bezplatný a otevřený přístup k zdigitalizovaným sbírkám Clintonovy prezidentské knihovny a muzea uživatelům po celém světě. Tato digitální knihovna nabízí prohlížení, plnotextové vyhledávání či vyhledávání dle klíčových slov. Prohlížet lze jednotlivé dokumenty, ale i celé sbírky a soubory. Většina sbírek je řazena hierarchicky, sbírky vytvořené z žádostí dle zákona o svobodném přístupu k informacím jsou seřazeny tematicky. Uživatelům poskytuje digitální knihovna pomoc a rady pro samotné vyhledávání a orientaci. Vysvětluje jednotlivé pojmy, uvádí časté dotazy, pro vyhledávání nabízí fasety a využít lze booleovské a proximitní operátory nebo zástupné znaky. Uživatelé mají možnost jednoduchého i rozšířeného vyhledávání. Výsledky lze seřadit dle názvu, autora a data.

Celkově digitální knihovna obsahuje 700 000 stran archivních dokumentů a přes 400 zvukových záznamů, fotografií a videí, což ale tvoří pouze 1 % z celkového fondu prezidentské knihovny a muzea. Většina sbírek tedy ještě není zdigitalizována a přístupná online, pro informační účely lze využít archivní pomůcky pro různé druhy dokumentů. Samotný proces digitalizace započal roku 2004 a pokračuje dodnes. V plánu je též participace

pro potřeby vyhledávání uživatelů z celého Národního archivu. Digitální knihovna neposkytuje vlastní uživatelské rozhraní.

Bushova prezidentská knihovna vytvořila pro výzkumné účely vlastní digitální knihovnu. Ta obsahuje otevřené záznamy a digital born dokumenty²⁸. Výběrem obsahuje například 22 elektronických záznamů. Jelikož se jedná o nejmladší digitální knihovnu z porovnávaných, v současné době zahrnuje převážně archivní pomůcky informující o jednotlivých sbírkách Bushovy prezidentské knihovny, vybrané prezidentské materiály a dokumenty vzniklé ze žádostí dle zákona o svobodném přístupu k informacím.

Knihovna Václava Havla vytvořila pro oblast bádání a výzkumu vlastní digitální archiv, který obsahuje dokumenty a události týkající se prezidenta Václava Havla. Z hlediska fondu se většina zpracovaných materiálů Knihovny Václava Havla nachází i v digitálním archivu. Materiály knihovna rozčlenila do 10 základních kategorií: život Václava Havla, texty Václava Havla, bibliografie, fotografie, video, audio, korespondence, texty o Václavu Havlovi, knižní katalog a všechny dokumenty. Uživatel může využít jednoduché či rozšířené vyhledávání, k dispozici má zužující fasety, jako například místo uložení, druh dokumentu, autor, jazyk, vydavatel a předmětové kategorie. Dále lze využít nabízenou časovou osu s jednotlivými roky či zpřesňující kalendář. Fungují booleovské a proximitní operátory i zástupné znaky. Výsledky lze seřadit dle relevance, vzniku/vydání či abecedně, a to sestupně i vzestupně. Samozřejmostí je nápověda pro vyhledávání. Při prohlížení materiálů digitální archiv nabízí funkci přiblížení a oddálení. Uživateli má po bezplatné registraci k dispozici i vlastní uživatelský profil se záložkami a historií vyhledávání, což hodnotím velmi pozitivně. Digitální archiv nabízí také anglickou jazykovou mutaci.

Fond digitální knihovny/ archivu	Clintonova prezidentská knihovna	Bushova prezidentská knihovna	Knihovna Václava Havla
Textové dokumenty	700 000 stran	89 ukázek dokumentů 2 flip knihy	46 685 událostí a dokumentů
Audiovizuální dokumenty	fotogalerie → 79 videogalerie → 411	fotogalerie → 125 videogalerie → 20	fotografie → 1 508 video → 194 audio → 542
Elektronické dokumenty	x	22 ukázek	90 e-mailů
Artefakty	x	360° galerie → 16	73

Tab. č. 13 – Porovnání fondu digitálních knihoven/digitálního archivu

²⁸ Dokumenty, které vznikly v digitální podobě.

Z porovnání vyplývá, že v oblasti digitálního zpřístupňování je na tom Knihovna Václava Havla nejlépe. Uživatelům nabízí k dispozici kompaktní soubor materiálů, ať již v textové, audiovizuální či obrazové formě. Clintonova knihovna sice zpřístupňuje 700 000 zdigitalizovaných stran textových dokumentů, avšak v dalších formách již takové možnosti nenabízí. Pouze vybrané materiály zpřístupňuje digitální knihovna Geroge W. Bushe, která zřejmě pro badatele má v současné době pouze ilustrační charakter.

8.2.4 Akce, veřejné programy a události

Pořádané akce jsou v jednotlivých prezidentských knihovnách velmi rozličné. Typické jsou však tematicky zaměřené akce a programy charakteristické pro určitá období. V obou amerických prezidentských knihovnách probíhají každoroční vánočně laděné akce, které jsou převážně zaměřeny na děti s rodinami. Clintonova prezidentská knihovna kupříkladu pořádá akci Návštěva Santy v knihovně, kde si děti vybarvují vánoční přání, mohou se vyfotit se Santou a zazpívat vánoční písně s místním pěveckým sborem. Bushova prezidentská knihovna vytvořila celý prázdninový program s tematikou Vánoce. Ten zahrnuje akce jako Vánoce v Bílém domě, Vyzdobme vstupní halu či Návštěva Santy v Oválné pracovně, která je svým laděním velmi podobná té Clintonově. Pěkným příkladem je akce Vánoce v minulosti, kdy jsou dětem čteny pohádkové příběhy a následně si mohou zájemci vytvořit vlastní pohádkovou knížku. Součástí je i koncert pěveckého sboru v hale svobody. Dále Bushova knihovna nabízí promítání filmu Polární expres či program Vánoční tvorové. Pořádané akce pro děti jsou často spojeny s tvůrčí činností, přičemž vyrobené věci si malí návštěvníci mohou následně odnést.

Clintonova knihovna též spolupracuje s místní skautskou komunitou, se kterou vytváří nejrůznější programy. Tato prezidentská knihovna se zapojuje i do Arkansaského literárního festivalu, kde se scházejí čtenáři a spisovatelé z celého Arkansasu. Ve spolupráci s regionální komunitou připravila sérii workshopů Budování komunity, které zobrazují práci prezidenta Clintona a jeho ženy Hillary a jejichž cílem je podpora mladých lidí v aktivní roli při budování své komunity. Bushova prezidentská knihovna pořádá řadu tematických přednášek, příkladem může být celý cyklus přednášek na téma Bílého domu a jeho tajemství, které se konají vždy v sobotu a jsou tak označovány jako sobotní rozhovory v muzeu. V této knihovně probíhá i každoroční slavnostní ocenění dobrovolníků.

Knihovna Václava Havla nabízí řadu doprovodných možností, kupříkladu pořádá konference či se do nich aktivně zapojuje. Uvést lze například nedávné konference Dějiny českého

kulturního a intelektuálního exilu v Severní Americe, *Minulost v nás* či *Havel on Stage: inscenační praxe, překlady, recepce*. Tato mezinárodní konference se zabývala tématem jevištní interpretace, překladatelské praxe a recepce dramatického díla Václava Havla doma i v zahraničí. V roce 2014 knihovna zahájila konferencí *Občan, moc a demokracie v evropské krizi* nový víceletý mezinárodní projekt *Evropské dialogy Václava Havla*. Cílem projektu je otevřít a vést debatu o tématech, jež určují směřování současné Evropy s přihlédnutím k myšlenkovému odkazu Václava Havla. Celý projekt je plánován jako dlouhodobý a předpokládá spolupráci s dalšími institucemi v evropských městech. Setkání probíhají formou konferencí a jsou určeny především středoškolským a vysokoškolským studentům a ostatním zájemcům o evropskou problematiku z řad odborné i široké veřejnosti.

Knihovna Václava Havla se podílí na nejrůznějších akcích. Příkladem lze uvést akce jako *Slunce zapadá až ráno*, *Knihovna na Knihexu*, kde na tomto knižním jarmarku bylo možné již podruhé spatřit stánek Knihovny Václava Havla, debata s Jáchymem Topolem *Vyprávějte o revoluci!* či slavnostní odhalení busty Václava Havla v prostorách Kongresu Spojených států amerických. Bustu vytvořil Lubomír Janečka, který je autorem i busty Václava Havla pro sídlo Rady Evropy ve Štrasburku. Knihovna Václava Havla také pravidelně navštěvuje podzimní knižní veletrh v Havlíčkově Brodě nebo se zúčastnila Festivalu dobrých nakladatelů v Táboře Tabook. Při participaci na akcích se knihovna neomezuje pouze na Českou republiku, buduje pestrou zahraniční spolupráci. Prezentovala se například na společné expozici *Svět knihy na 19. Mezinárodním knižním veletrhu v Krakově*. Svůj stánek umístila i na mezinárodním hudebním multižánrovém festivalu *United Island*. Knihovna dále pořádá besedy s nejrůznějšími osobnostmi, autorská čtení, křty knih, setkání, čtení poezie, debaty a diskuze, přednášky, inscenace, promítání či hudební pořady.

Mezi aktivity Knihovny Václava Havla lze jmenovat projekt *Lavičky Václava Havla*. *Lavička Václava Havla* je vlastně pamětním místem věnovaným osobě Václava Havla. „*Tvoří jej dvě křesla spojená kulatým stolem, jehož středem prorůstá strom. Budování Laviček Václava Havla je celosvětovým projektem, který inicioval velvyslanec ČR v USA Petr Gandalovič spolu s architektem a designérem Bořkem Šípkem.*“ (Knihovna Václava Havla, 2016) Záměrem projektu, jenž je koordinován a zaštiťován Knihovnou Václava Havla, je vytvoření sítě míst ve veřejném prostoru, které mohou dopomoci k setkávání a vedení opravdového dialogu, kde bude možné debatovat a přemýšlet v duchu ideálů a životních postojů Václava Havla. Projekt *Lavička Václava Havla* vznikl se svolením Nadace Dagmar a Václava Havlových VIZE 97. V současnosti jsou lavičky umístěny na čtrnácti místech, a to

v Barceloně, Dublinu, Praze, Washingtonu, Českých Budějovicích, Hradci Králové, Pardubicích, Plzni, Karlových Varech, Novém Boru, Krásné Lípě, Benátkách, a nově též v Haagu a Tel Avivu. (Knihovna Václava Havla, 2016)

Z analýzy vyplývá, že tato oblast nabízí prezidentským knihovnám široké možnosti. Většina akcí, událostí, konferencí a veřejných programů je pořádána ve spolupráci s dalšími institucemi a knihovny se zapojují i do projektů pořádaných jinými organizacemi. Prezidentská knihovna tak může vystupovat v roli organizátora, spoluorganizátora nebo garanta. Z hlediska komunitní role velmi pozitivně hodnotím akce amerických prezidentských knihoven, které se často zaměřují na místní komunitu nebo na děti. Celkově však nejlépe hodnotím českou Knihovnu Václava Havla, která nabízí nejpestřejší, přesto tematicky soudržný program, zapojuje se do nejrůznějších akcí a buduje mezinárodní spolupráci. I z kvantitativního hlediska nabízí největší množství aktivit.

8.2.5 Specifické služby Knihovny Václava Havla

V této kapitole jsou přiblíženy specifické služby české prezidentské knihovny, které se vztahují pouze na Knihovnu Václava Havla. Nemají předlohu v činnostech amerických prezidentských knihoven, a tudíž nejsou podrobeny komparaci. Uvádím je z toho důvodu, že mají poměrně výrazné zastoupení v celkové činnosti knihovny.

Publikační činnost

Knihovna Václava Havla se věnuje i dalším činnostem, například publikační. Jádrem edičního plánu je dílo a život Václava Havla, jeho rodiny, blízkých spolupracovníků a přátel. Knihovna sama vydává několik edičních řad: Sešity Knihovny Václava Havla, Edice Knihovny Václava Havla, Studentská řada, Hovory v Lánech, Spisy Václava Havla, Dílo Juráčka a Konference Knihovny Václava Havla. Dále vydává některé publikace mimo edice, přičemž tematicky se nijak výrazně neliší. Hlavní rozdíl spočívá především v jejich vizuálním pojetí, tedy v grafické úpravě a formátu. (Knihovna Václava Havla, 2016)

Sešity Knihovny Václava Havla začaly vycházet roku 2009 jako nepravidelný čtvrtletník a mají primárně ukazovat osobnost Václava Havla, dobu, ve které žil, a jeho myšlenkový svět v odlišném pojetí. V této edici jsou proto uveřejňovány nové či veřejnosti nepříliš známé texty, které mají potenciál nahlížet havlovská témata z nečekaného úhlu. Žánrově přitom nejsou Sešity striktně omezeny. Zároveň mají shrnovat činnost Knihovny Václava Havla za dané období. Edice Knihovny Václava Havla vznikla roku 2010 a soustředí se především na

vydávání studií klíčového významu pro porozumění života a díla Václava Havla, jeho rodiny, přátel a v neposlední řadě též prostředí, v němž se pohyboval, které spoluutvářel a ovlivňoval. Ediční řada Hovory v Lánech obsahuje přepis rozhlasového cyklu rozhovorů s Václavem Havlem v letech 1990–2000. Spisy Václava Havla navazují na práci nakladatelství Torst. Nově jsou publikace z této řady vydávány i ve formě e-knih. Nejmladší edice Konference Knihovny Václava Havla si klade za cíl mapovat výstupy z vybraných konferencí, na jejichž přípravě a realizaci se knihovna podílela. I pro tuto oblast je typická spolupráce ve formě koedic. (Knihovna Václava Havla, 2014, s. 20-25)

Vzhledem k vydavatelské činnosti zřídila Knihovna Václava Havla vlastní e-shop publikací, který tak představuje ne zcela typickou položku výnosů pro prezidentské knihovny. Při analýze jsem zjistila, že i Bushova prezidentská knihovna se zapojila do publikační činnosti a stála u zrodu čtyř knih. Její role však nebyla vydavatelská, ale spíše podpůrná, donátorská. Roku 2010 vyšla kniha George W. Bushe, do češtiny přeložena jako Okamžiky rozhodnutí. Ve stejném roce byla publikována i kniha Laury Bushové Spoken from the heart. Knihovna též podpořila vydání monografie bývalého ministra zahraničí Henryho M. Paulsona či tajemnice Bushovy vlády Condoleezy Riceové. Z jiného úhlu pohledu, samotný fond prezidentských knihoven představuje možný informační zdroj pro autory.

Filmová produkce

Knihovna Václava Havla se koprodukčně podílela na vzniku dvou celovečerních dokumentárních filmů, a to Olgy Miroslava Janka a Život podle Václava Havla Andrey Sedláčkové. Oba snímky byly nominovány na prestižní výroční ceny Český lev, přičemž snímek Olga si ze soutěže odnesl cenu za Nejlepší dokumentární film roku 2014. Tento film vznikl za výrazné podpory Knihovny Václava Havla, řadu námětů totiž čerpal z knihy Síla věčnosti Olgy Havlové vydané Knihovnou Václava Havla a též pracoval s dobovými materiály uloženými v digitálním archivu Knihovny Václava Havla. (Knihovna Václava Havla, 2014, s. 18-19)

9 Průzkumné šetření spokojenosti uživatelů s digitálním archivem Knihovny Václava Havla

V předcházející kapitole byly stanoveny typické oblasti poskytovaných služeb prezidentských knihoven. Jelikož je spektrum služeb těchto knihoven značně široké, pro výzkumnou část mé diplomové práce bylo vybráno využívání digitálního archivu Knihovny Václava Havla. Cílem je určit míru spokojenosti uživatelů. Toto zúžení proběhlo v závislosti na požadavcích zadavatele práce, tj. Knihovny Václava Havla. Mezi další důvody lze uvést, že knihovna se na budování vlastního digitálního archivu zaměřuje již od svého počátku a patří tak k jejím hlavním úlohám.

9.1 Metodologie průzkumu

Průzkumné šetření pro druhou složku praktické části mé diplomové práce je koncipováno jako kvantitativní výzkum. Ten je založen na deduktivní metodě, vychází z teorie nebo z obecně formulovaného problému. Výzkumný problém je charakterizován pomocí stanovených hypotéz. Ty vlastně navrhují, jaká spojení bychom měli najít mezi proměnnými, pokud jsou naše hypotézy pravdivé. (Disman, 2011, s. 76) Kvantitativní výzkum má jasně vymezený předmět zkoumání a dospívá k přesně formulovaným závěrům, jež jsou opřeny o kvantitativně vyjádřená zjištění (Průcha, 2014, s. 105-106).

Výzkumný cíl

Výzkumným cílem je určit míru spokojenosti uživatelů s digitálním archivem Knihovny Václava Havla. Obecně nejčastějším důvodem pro šetření spokojenosti je snaha zjistit nebo ověřit zpětnou vazbu. Měření spokojenosti uživatelů je v tomto případě základem pro porovnávání a též součástí podkladů pro rozhodování (Marek a Kajml, 2012). Výzkum tak může vyústit v návrhy a realizaci změn, přizpůsobení a zefektivnění služeb dle skutečných požadavků uživatelů, což povede ke zvýšení jejich spokojenosti. Vzhledem k cíli a předchozí komparační analýze se jedná o empirický výzkum explanační (výkladový, objasňovací), který usiluje o komplexní pojetí problematiky a výklad určitého problému (Škodová, 2013). Jedná se o první průzkumné šetření Knihovny Václava Havla za celou dobu její existence.

Výzkumné otázky

Pro průzkumné šetření byla stanovena hlavní výzkumná otázka:

- Jsou uživatelé Knihovny Václava Havla spokojeni s digitálním archivem?

Hlavní výzkumnou otázku lze rozdělit na dílčí podotázky:

- Jsou uživatelé spokojeni s dostupností digitálního archivu?
- Jsou uživatelé spokojeni s obsahem/fondem digitálního archivu?
- Jsou uživatelé spokojeni s kvalitou záznamů digitálního archivu?
- Hodnotí uživatelé digitální archiv jako přehledný?
- Jsou dle uživatelů v digitálním archivu nadefinovány vhodné kategorie?
- Jak hodnotí uživatelé možnosti vyhledávání?
- Jak hodnotí uživatelé celkové uspořádání digitálního archivu?
- Jak uživatelé hodnotí možnosti svého uživatelského profilu?

Pro zjištění objektivní zpětné vazby je třeba charakterizovat předmět zkoumání spokojenosti pomocí určitých znaků. V rámci operacionalizace se provádí tzv. dekompozice, kdy se proměnná rozdělí na dílčí ukazatele. Jednotlivé znaky musí být pro uživatele určitým způsobem zjistitelné, ať už kvantitativně (měřitelné) či kvalitativně (hodnotitelné, porovnatelné). U celkové spokojenosti uživatelů digitálního archivu představuje dílčí znaky kupříkladu dostupnost, spolehlivost, přehlednost, obsah, komunikace, důvěryhodnost, zabezpečení, technické zázemí a podobně. (Marek a Kajml, 2012)

Hypotézy výzkumu

Hypotéza je pojímána jako vědecké tvrzení, které vychází z teorie a obsahuje explicitně nebo implicitně vyjádřené nové poznání. Hypotézy jsou tedy předpokládané, očekávané projevy skutečnosti, odhad možných podob sledovaných jevů, jejich obsahu a pohybu. (Surynek, Komárková a Kašparová, 2001, s. 52)

Pro průzkum spokojenosti uživatelů digitálního archivu Knihovny Václava Havla byly stanoveny následující hypotézy:

Hypotéza 1: Digitální archiv využívají převážně mimopražští uživatelé.

Hypotéza 2: Uživatelé ve většině případů v digitálním archivu najdou, co hledají.

Hypotéza 3: Uživatelé jsou celkově spíše spokojeni s digitálním archivem.

Hypotéza 4: Zahraniční uživatelé jsou spíše nespokojeni s jazykovou mutací.

Hypotéza 5: Nejslabším faktorem při uživatelském hodnocení je vyhledávací rozhraní.

Hypotézy jsou naformulovány jako výroky k existenci určitého jevu, výroky určující jeho vlastnosti a strukturu a též jako výroky o relacích mezi několika jevy (Surynek, Komárková a Kašparová, 2001, s. 53). V hypotézách jsou využity jak proměnné nominální, které se

vyjadřují většinou slovně, tak proměnné intervalové (kardinální), kde hodnotou bývá zpravidla číslo.

Charakter výzkumného vzorku

Průzkumné šetření bylo zaměřeno na aktivní registrované uživatele digitálního archivu, přičemž Knihovna Václava Havla vybrala 1604²⁹ možných respondentů, z toho 1272 českých a 332 zahraničních. Vybraným uživatelům byl zaslán průvodní dopis z oficiální e-mailové adresy Knihovny Václava Havla. Samotný e-mail pak tvořil další stratifikační prvek a fungoval jako ukazatel aktivity v elektronickém prostředí. Předpokladem pro použitou metodu prostého náhodného výběru je existence datové opory, kterou v tomto případě představoval seznam registrovaných uživatelů Knihovny Václava Havla. Jedná se o první průzkumné šetření služeb digitálního archivu, jehož registrační systém byl spuštěn v říjnu 2012 (Knihovna Václava Havla, 2014, s. 14).

Metoda sběru dat

Zvolený výzkumný problém je vhodné řešit kvantitativním výzkumem formou dotazníkového šetření, jelikož zahrnuje velký výzkumný vzorek. Metodu dotazování lze obecně charakterizovat jako způsob shromažďování informací od respondentů na základě písemně předkládaných otázek či výroků, nebo na základě výpovědí v rozhovorech (Průcha, 2014, s. 114). Samotné dotazníkové šetření probíhalo anonymně a neveřejně.

Dotazníky jsou základním nástrojem pro měření spokojenosti uživatelů. Vytváří jednotný přístup k dotazování, jsou souborem otázek, které jsou pokládány všem respondentům ve stejném pořadí, jsou pamětí tazatele, tudíž zabraňují tomu, aby se při dotazování na některý znak spokojenosti zapomnělo, a v neposlední řadě umožňují strukturovaný sběr údajů a jejich následné objektivní zpracování. Dotazníky jsou tak vhodnou pomůckou, která garantuje stejný přístup k získávání údajů i při zapojení většího počtu respondentů a následné zpracování údajů stejným způsobem i v různém čase. (Půček, 2005; Nenadál et al., 2004; Marek a Kajml, 2012)

Mezi výhody dotazníkového šetření patří:

- relativně malé náklady,
- časová úspora,

²⁹ Vysoký počet oslovených z důvodu nízké návratnosti doporučuje řada odborníků, kupříkladu Půček (2014, s. 106) či Kohoutek (2010).

- malá náročnost na počet výzkumníků,
- možnost opakovaného použití,
- velký počet respondentů,
- anonymita,
- reprezentativnost výsledků,
- vysoká standardizace umožňující statistickou analýzu dat. (Disman, 2011, s. 141; Dotazníkový průzkum, 2012)

Mezi nevýhody dotazníkového šetření patří:

- nízká návratnost,
- nutnost ochoty respondenta,
- neúplnost zodpovězených dotazů,
- omezená reprezentativnost vzorku,
- absence kontroly. (Disman, 2011, s. 141)

Dotazníky byly zvoleny v elektronické formě. Samotný přístup do digitálního archivu probíhá v online prostředí, tudíž pro aktivní uživatele, na které se průzkum zaměřuje, představuje tato forma dotazníků nejpohodlnější řešení. Online dotazníky mají i další výhody:

- snadná dostupnost,
- přehlednost,
- překonání časových, prostorových a dalších bariér,
- rychlejší odezva,
- automatické ukládání a zpracování odpovědí,
- příjemný design. (Šicová, 2015)

K nevýhodám dotazníků se ve formě online přidává absence osobní interakce s respondentem.

Vlastní uživatelské hodnocení

Před zahájením průzkumu jsem se s objektem zkoumání a jeho uživatelskými aspekty seznámila podrobně. Do digitálního archivu se zájemce dostane přes dokumentační centrum Knihovny Václava Havla. Samotné umístění pod dokumentačním centrem může být pro nové uživatele mírně matoucí. Archiv však lze najít i na hlavní stránce Knihovny Václava Havla v sekci aktivity. Uživatel může spojení digitální archiv zadat též do vyhledávání, avšak v takovém případě je mu navraceno velké množství výsledků, které termín obsahují. Po přesměrování na dokumentační centrum uživatel získá základní informace o digitálním archivu a je mu umožněn vstup do databáze. Zahraniční badatelé mají k dispozici anglickou

verzi. U registrovaných uživatelů probíhá přihlášení přes uvedený e-mail a heslo, pro nové uživatele je připraven badatelský list. V něm zájemce vyplní své osobní, badatelské a přihlašovací údaje. Samotnou registraci pak někteří respondenti v dotazníku hodnotili jako zdoluhavou. Kromě jiných informací uživatel uvádí hledané téma, což může být zdrojem problémů. Uživatel ho totiž v některých případech nemusí vědět či není schopen ho definovat. V praxi tak bývají hledaná témata pojmenována velmi obecně a široce (kupříkladu Václav Havel). I to byl jeden z důvodů, proč jsme do dotazníkového šetření zahrnuli otázku zjišťující zaměření hledání, jelikož pomohla odvodit uživatelské preference. Po vyplnění badatelského listu je formulář odeslán ke kontrole a uživatel je nucen čekat na potvrzovací e-mail. Osobně jsem se registrovala 1. 12. 2014 kolem 17:00 a potvrzovací e-mail mi přišel až druhý den, 2. 12. v 10:00 hodin. Ještě v den registrace jsem vyzkoušela přístup do databáze, který mi byl umožněn. Tato nekorespondence komunikace a systému plus časová prodleva může některé uživatele odradit, jelikož obzvláště v dnešní době je tendence získávat informace okamžitě. Jako mírné negativum hodnotím též nutnost rozlišovat při přihlašování v e-mailu velká a malá písmena, což se liší oproti běžné uživatelské zvyklosti.

Po přihlášení je k dispozici uživatelský profil, který hodnotím velice pozitivně. Je zde možné upravit uvedené osobní údaje a badatel má k dispozici i tzv. záložky, které lze seřadit podle počtu návštěv či pořadí uložení. Dále je možné zobrazit celou historii hledání, což je velice užitečný nástroj a přispívá k přehlednosti ve vyhledávání. Pokud však chce uživatel ze svého uživatelského profilu přejít na nové hledání, systém ho nepřesměruje. Badatel tak musí zvolit nejednoznačný pokyn zpět na úvodní stranu, kde je mu hledání umožněno.

Fond digitálního archivu je uspořádán do deseti kategorií (život Václava Havla, texty Václava Havla, bibliografie, fotografie, video, audio, korespondence, texty o Václavu Havlovi, knižní katalog a všechny dokumenty) pod souhrnným označením dokumenty a události. Uspořádání těchto kategorií bych pro větší přehlednost zvolila buď abecední či od obecného ke konkrétnímu. Digitální archiv svým uživatelům nabízí jednoduché i rozšířené vyhledávání a k dispozici je též nápověda. Základní nápověda je však pouze v českém jazyce, rozšířená verze pro vyhledávací syntax v systému Apache Lucene je naopak celá v angličtině. Tento jazykový nesoulad by měl být odstraněn.

Vyhledávací možnosti jsou poměrně standardní, uživatel může i nemusí používat diakritiku, vyhledávač umí skloňovat, lze využít uvozovky, zástupné znaky a booleovské operátory. Záznamy lze dále filtrovat podle různých kategorií. V sekci dokumenty a události je nadefinováno deset výše zmíněných položek, po výběru konkrétní má uživatel k dispozici

zužující fasety. U některých kategorií je na výběr řada faset a uživatel tak může s jejich pomocí vhodně zúžit výsledky vyhledávání. Ne všechny kategorie ale disponují takovými možnostmi (kupříkladu u fotografií jsou na výběr fasety autor a časové hledisko) a vyhledávání tak může být obtížné. Je pochopitelné, že široké formulace u některých kategorií jsou dány obrovským rozsahem fondu. Jako možnou alternativu bych navrhovala vytvoření tematických předmětových hesel, což by mohlo usnadnit orientaci a rozšířit možnosti vyhledávání. Návrh tematického vyhledávání byl zmíněn i v připomínkách respondentů v dotazníkovém šetření. Výsledky vyhledávání lze seřadit dle relevance, vzniku sestupně i vzestupně a názvu v abecedním pořadí. Materiály jsou často přístupné v několika formátech, kupříkladu i univerzálně použitelném formátu PDF. Jak také zazní v odpovědích respondentů, některé naskenované záznamy mají v náhledu nižší kvalitu. Pozitivně hodnotím přepisy audiozáznamů, které umožňují vyhledat daný výraz či řetězec.

Celkově hodnotím digitální archiv kladně, zpřístupňuje obrovské množství materiálů týkající se osobnosti Václava Havla a umožňuje pracovat s nimi poměrně efektivním způsobem. Jisté rezervy má vyhledávací rozhraní, které by mohlo být uživatelsky přívětivější a intuitivnější. Mírné výhrady mám též k uspořádání, které by mohlo být přehlednější, což by dopomohlo k využití bohatého obsahu, jenž je uložen v digitálním archivu Knihovny Václava Havla.

Dotazníkový průzkum

Po volbě online dotazníku bylo nutné zvolit konkrétní softwarový nástroj, v němž bude dotazník vytvořen. Po zhodnocení placených a volně dostupných možností pro tvorbu a vyhodnocování dotazníků byla zvolena placená varianta Premium softwarového nástroje Vypĺňto. Tato verze byla zvolena proto, že umožňuje zvládat větší nápor respondentů, definovat široké spektrum otázek, nabízí automatické statistické zpracování dat, řadu předdefinovaných dotazníkových šablon v několika designových verzích a v neposlední řadě umožňuje komunikaci v českém i anglickém jazyce. Tento faktor byl klíčový, jelikož digitální archiv Knihovny Václava Havla využívají i zahraniční uživatelé.

Dotazník byl vytvořen ve dvou jazykových verzích, české a anglické. Celkově obsahoval 19 otázek různých typů, přičemž některé dotazy byly tzv. filtrační, větvící dotazník. Ne každý respondent tak zodpovídal celkový počet otázek. Dotazník byl koncipován s ohledem na respondenta a únosnou délku při vyplňování. Neexistuje sice jednoznačné pravidlo pro stanovení optimálního počtu otázek v dotazníku, avšak obecně platí hranice 20 otázek. Taktéž doba nezbytná pro vyplnění dotazníku nepřesáhla 10 minut. Z hlediska standardizace byly

použity otázky uzavřené, polouzavřené i otevřené. Dle rozsahu jednotlivých otázek dotazník obsahoval dotazy dichotomické, které nabízí výběr ze dvou možností, dotazy polytomické (zejména výběrové) a dále výčtové, kde bylo možné vybrat jednu či více odpovědí. Pro hodnocení spokojenosti byly využity otázky škálové, které umožňují respondentům kvantifikovat míru spokojenosti. Po konzultaci s knihovnou jsem zvolila pětistupňovou hodnotící škálu od 1 do 5, která se využívá kupříkladu ve škole. V praxi se ukazuje, že se jedná o nejjednodušší a hlavně nejsrozumitelnější hodnocení (Půček, 2005, s. 21; Marek a Kajml, 2012, s. 172). Otázky byly tematicky vybrány a zpracovány na základě požadavků zadavatele průzkumu, tedy Knihovny Václava Havla.

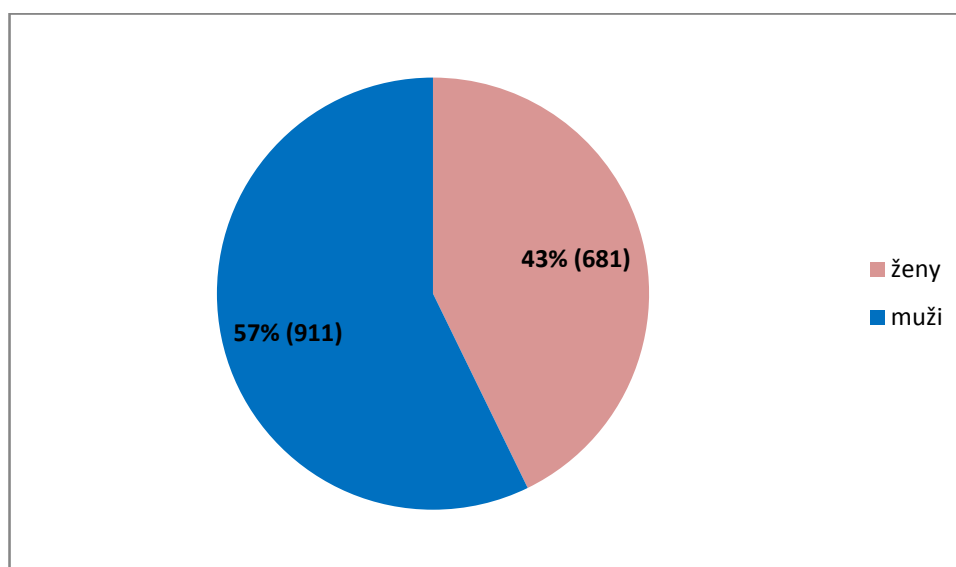
Pro strukturu dotazníku zjišťující spokojenost byly dodrženy zásady, které doporučuje Půček (2005), Nenadál et al. (2004) či Marek a Kajml (2012). Dotazník obsahoval vstupní informace pro respondenta, poskytoval prostor pro hodnocení celkové spokojenosti i jednotlivých znaků a umožňoval segmentaci odpovědí. Vstupní informace byly osloveným uživatelům Knihovny Václava Havla zaslány v průvodním e-mailu (viz příloha 1) s internetovým odkazem na dotazník. Po oslovení byl sdělen účel průzkumu i využití získaných dat, závazek zachování důvěrných údajů, informace o výzkumníkovi, způsob vyplňování dotazníku a nabídnuta byla též odměna v podobě originálního receptu Václava Havla na burgundský guláš z fondu knihovny, která představovala možnou motivaci. Odměna za vyplnění dotazníku je zároveň hodnocena jako jeden z nejefektivnějších nástrojů (Disman, 2011, s. 143). Při samotném vyplňování měl respondent k dispozici nápovědu pro jednotlivé otázky.

Před aplikováním dotazníku byla zkoumána jeho vhodnost, správnost a srozumitelnost. Od 30. března do 13. dubna 2015 probíhala v rámci předvýzkumu pilotáž na 9 vybraných respondentech z Knihovny Václava Havla. Na základě výsledků byl upraven úvodní text, skladba a formulace některých otázek a nastaveno přívětivější větvení dotazníku.

V původní verzi dotazníku byly zahrnuty i otázky zjišťující pohlaví a věk jednotlivých respondentů. Knihovna Václava Havla však tyto dotazy nepovažovala za nezbytné a tak byly z finální verze dotazníku po domluvě vypuštěny. Pro celistvost průzkumu byla data týkající se genderové skladby a věkového složení oslovených uživatelů získány z databáze PostgreSQL³⁰, jejíž vlastní platformu knihovna používá pro registraci a evidenci uživatelů ve verzi 9.1.

³⁰ PostgreSQL je objektově-relační databázový systém pod licencí typu MIT, konkrétně BSD licencí. Ta umožňuje neomezené bezplatné používání, modifikaci a distribuci PostgreSQL pro komerční a nekomerční

Pohlaví

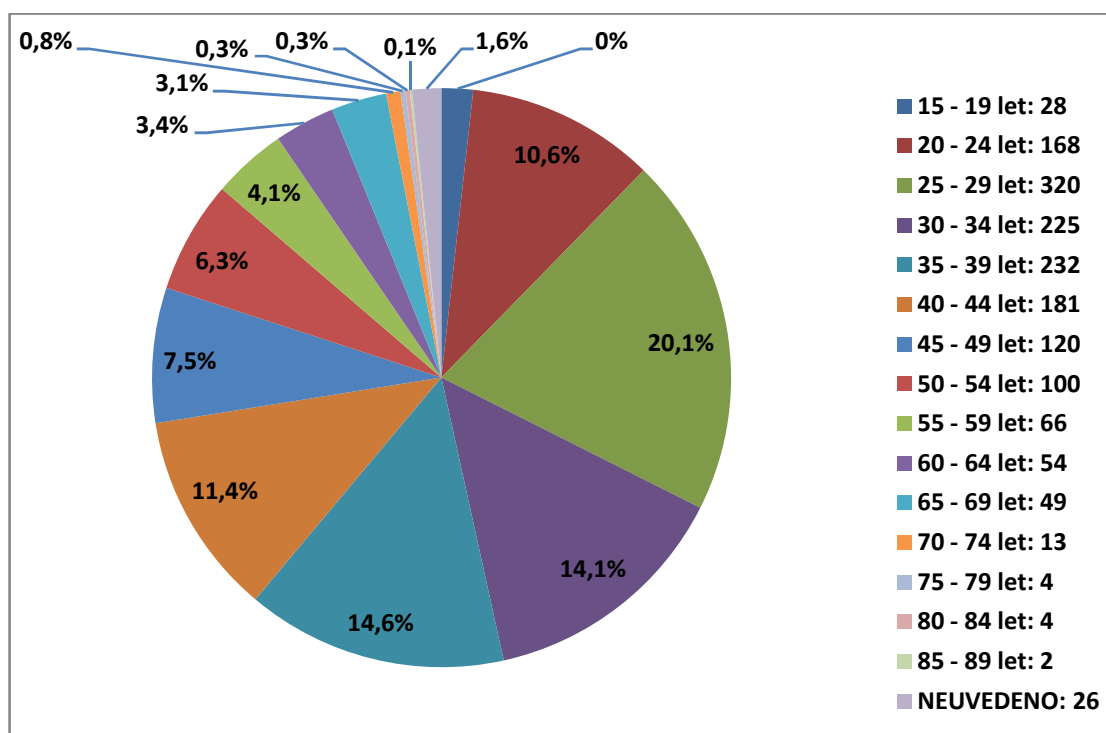

Graf č. 1 – Pohlaví uživatelů digitálního archivu

Z grafu vyplývá, že v databázi jsou v mírné převaze zastoupeni muži, a to v počtu 57 %, ženy tvoří 43 % uživatelů. Při ruční kontrole oslovených uživatelů bylo nalezeno též 12 možných duplicit. Zdvojené záznamy mohly vzniknout z několika důvodů, a to odesláním registračního formuláře v rychlém sledu za sebou, uvedením rozdílné e-mailové adresy či odlišného zaměření bádání.

účely. Jedná se o open source systém, tedy software s otevřeným zdrojovým kódem. Na vývoji se tak podílí globální komunita vývojářů i firem. Jeho původní název byl Postgres, dnes se toto označení používá jako zkratka. (PostgreSQL, 2016)

Věk

Graf č. 2 – Věková skladba uživatelů digitálního archivu

Z grafu vyplývá, že nejpočetněji je zastoupená věková skupina od 25 do 29 let, která tvoří 20,1 % uživatelů. Silná skupina je i v rozmezí věku 35 až 39 let, která zastupuje 14,6 % uživatelů a dále 30 až 34 let, která tvoří 14,1 %. Na čtvrtém místě je skupina ve věku od 20 do 24 let, což je 168 uživatelů, přepočteno na procenta 10,6. Tato skupina zároveň může představovat uživatele z řad vysokých škol. Poměrně dobře je zastoupena i střední generace ve věku od 40 do 54 let. Poté již nastává sestupná tendence. Pro zajímavost, nejmladšímu registrovanému uživateli je 15 a nejstaršímu 89 let. 26 uživatelů svůj věk nevedlo.

Sběr a analýza dat

Celkový sběr dat probíhal v období 25. května – 17. června 2015, tj. 24 dní. Optimální doba sběru odpovědí je další těžce určitelný aspekt dotazníkového šetření. Krátká i dlouhá doba dotazování může respondenty odradit. Osvědčeně se jeví 7 dní, v případě nízké odezvy prodloužení o dalších 7 dní. Zkušenost je taková, že respondent nejčastěji odpoví ihned po obdržení zprávy. V tomto případě jsme po dohodě s Knihovnou Václava Havla dobu sběru prodloužili o časový interval nutný k distribuci průvodních e-mailů. Samotné rozesílání zpráv probíhalo z oficiálního e-mailu knihovny. Jak se ukázalo, tento způsob distribuce má i svá rizika. V případě zasílání většího množství totožných e-mailů kupříkladu hrozí, že zpráva

bude označena jako spam. Byly proto vyčleněny čtyři dny na dávkové rozesílání průvodních dopisů vybraným respondentům. Zpět se vrátilo 25 nedoručitelných zpráv.

Po sedmi dnech byla zhodnocena návratnost jako prozatím nedostačující a proběhlo druhé kolo výzvy. Tuto metodu Disman (2011) chápe jako jednu z neúčinnějších ke zvýšení návratnosti. Knihovna Václava Havla ve čtyřdenním intervalu rozeslala nové e-mailové upozornění na dotazník. E-mail byl z důvodu anonymity zaslán všem osloveným respondentům, již zapojeným knihovna poděkovala a ostatní znovu upozorňovala na probíhající dotazníkové šetření. Zpět se vrátilo 7 nedoručitelných zpráv. Varianta Premium softwarového nástroje Vyplňto umožňuje denní exporthy dat, ze kterých bylo patrné zvýšení počtu vyplněných dotazníků po druhém kole výzev. Přesto nedosahovala optimální míry návratnosti, tudíž jsem navrhovala aplikaci podpůrných marketingových prostředků (kupříkladu upozornění na probíhající dotazníkové šetření na facebookovém profilu či webových stránkách Knihovny Václava Havla). Knihovna však tuto iniciativu zamítla.

Optimální návratnost je další spornou oblastí v dotazníkovém šetření. Průcha (2014, s. 116) na toto téma dokonce uvádí, že ani mezi odborníky na metodologii výzkumu nepanuje jednoznačná shoda. Badatel by však u tohoto typu výzkumu měl být připraven na nízkou odezvu. Psycholog a vědec Rudolf Kohoutek (2010) uvádí doporučenou míru návratnosti 50 %. Hranici posouvá níže Chrátka (2007), podle kterého se návratnost pohybuje v intervalu od 30 do 60 %. Obvyklá návratnost u dotazníkového šetření činí jednu třetinu, u elektronických dotazníků 10 % či méně (Průcha, 2014, s. 115-116).

Emailová výzva s URL odkazem na dotazník byla zaslána celkem 1604 vybraným uživatelům Knihovny Václava Havla. Návratnost po dvou výzvách byla 196 českých a 35 zahraničních vyplněných dotazníků. Celková míra návratnosti tak činí 14,4 %, pro české respondenty 15,4 % a pro zahraniční 10,5 %. Dle sestupné tendence v určování míry návratnosti tedy lze tyto údaje brát jako relevantní. Obdobná míra návratnosti byla akceptována i průzkumem samotné Národní knihovny ČR (Houšková a Pillerová, 2008). Situaci jsem konzultovala s Knihovnou Václava Havla, přičemž ta pro své účely hodnotí návratnost jako dostačující a zamítla navrhované třetí kolo dotazníkového šetření. Každý výzkum musí v první řadě splňovat požadavky zadavatele, čehož bylo dosaženo.

Rozložení odpovědí v době sběru je prezentováno dvěma grafy pro české a zahraniční respondenty. Počáteční stagnace je způsobena distribucí e-mailových výzev. Z grafů lze vidět, že maximální odezva nastala po čtyřdenní distribuci dotazníků, tedy v období od 29. – 31.

května 2015. Tento časový interval zároveň představoval víkend, tedy možný volný čas pro vyplnění dotazníku. Silná odezva obzvláště u českých respondentů byla i následující první pracovní den, tj. 1. června 2015. Patrný je i nárůst odpovědí v důsledku druhé e-mailové výzvy, která proběhla 11. – 14. června 2015. Poté již panovala sestupná tendence. Termín ukončení byl zvolen adekvátně, ze zahraničních respondentů nevyplnil dotazník 17. června 2015 již nikdo a z českých pouze jeden respondent.

Graf č. 3 – Sběr dat – rozložení počtu odpovědí u českých respondentů

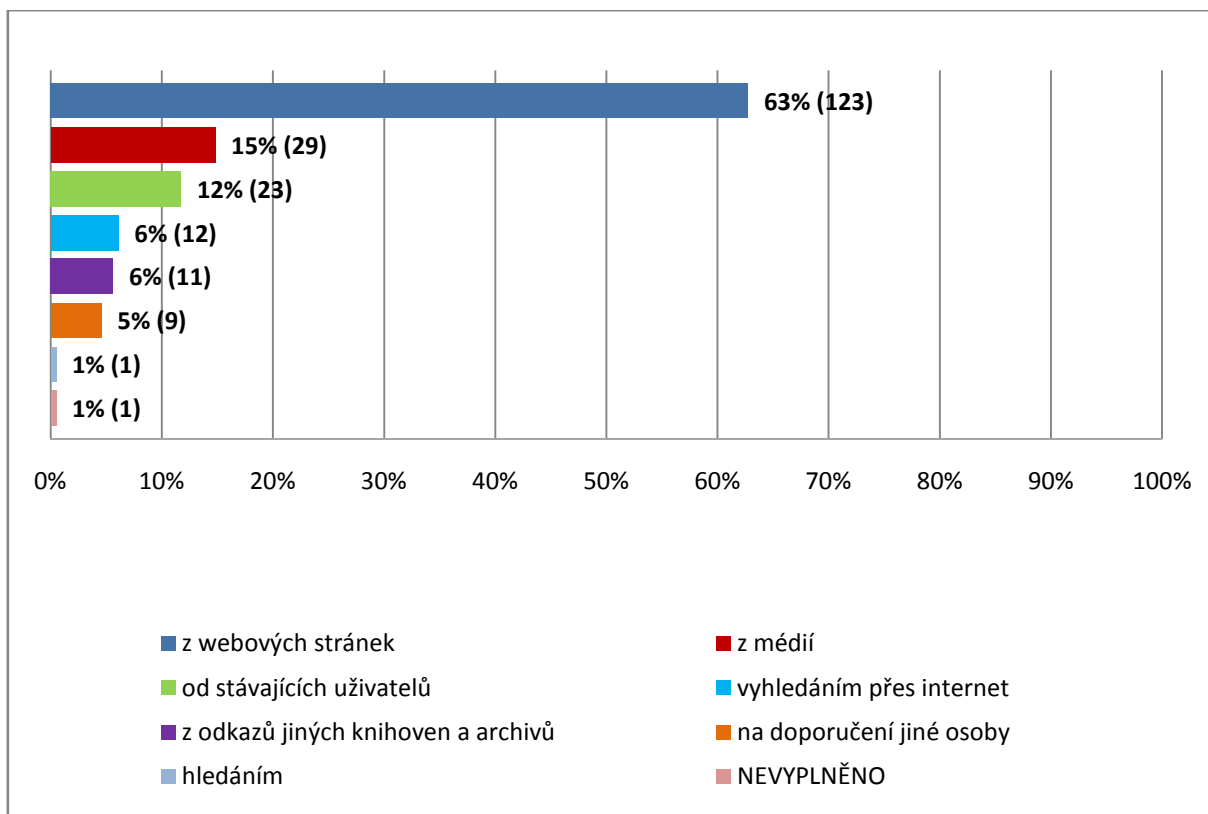
Graf č. 4 – Sběr dat – rozložení počtu odpovědí u zahraničních respondentů

9.2 Vyhodnocení výsledků dle jednotlivých otázek

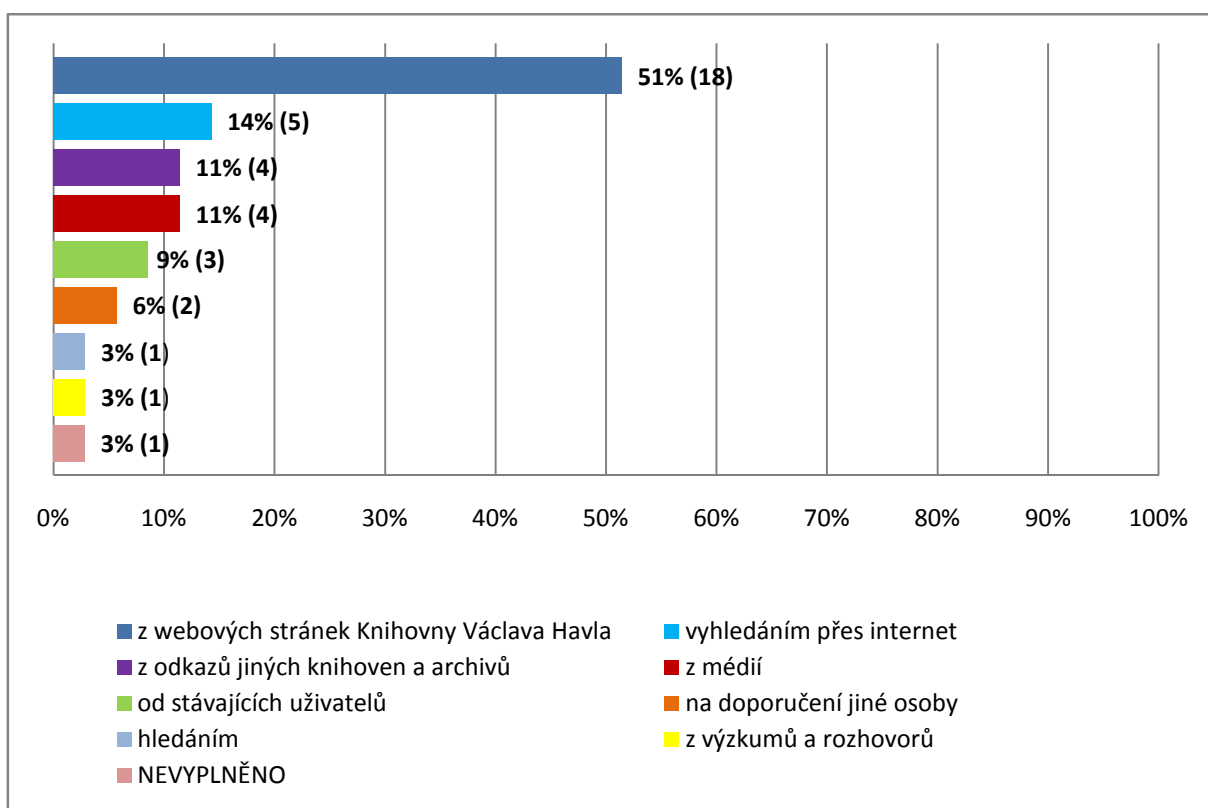
Online dotazník se skládal celkem z 19 otázek. Úvodní text obsahoval oslovení, představení a účel dotazníkového šetření, poděkování a příslib odměny. Celý dotazník byl koncipován s ohledem na respondenta. Tematicky bylo postupováno od obecného ke konkrétnímu, jednotlivé otázky byly zobrazovány v samostatných oknech a respondent se k nim mohl zpětně vrátit. Na základě požadavků zadavatele průzkumu byla většina otázek nastavena jako nepovinná vyjma čtyř větvících. Respondentům byl také poskytnut prostor pro sdělení názorů, námětů, stížností, připomínek či pochval. Zapojení uživatelé měli možnost přesně konkretizovat problémy, na které naráží. Samotná vyjádření tak doplňují kvantitativní údaje z průzkumu a umožňují reagovat na uvedené podněty. Po vyplnění obdržel respondent bonus v podobě originálního receptu Václava Havla na burgundský guláš z fondu knihovny. O vhodně sestaveném dotazníku vypovídá i lokální návratnost dotazníků, kterou softwarový nástroj Vyplňto vypočítává poměrem zobrazených a vyplněných dotazníků. U českých tvořila tato návratnost 82,4 %, u zahraničních dokonce 87,8 %. V následující části práce předkládám souhrnně vyhodnocené výsledky, přičemž pořadí otázek je zachováno dle dotazníku. Pro srovnání jsou po sobě uvedeny výsledky od českých a zahraničních respondentů. Ukázka online dotazníku v české a anglické verzi se nachází v příloze 2 a 3.

1. Existence digitálního archivu

V první otázce měli respondenti uvést, odkud se dozvěděli o digitálním archivu Knihovny Václava Havla. Tato otázka byla formulována jako polouzavřená, nabízela typické možné odpovědi, které jsem vybrala s pracovníky Knihovny Václava Havla, a prostor pro vlastní vyjádření. Respondent mohl zvolit jednu či více odpovědí. Z grafů vyplývá, že převážná většina českých i zahraničních respondentů se o existenci digitálního archivu dozvěděla z webových stránek knihovny. S výrazným početním rozdílem byly dále uváděny možnosti: z médií, vyhledáním pomocí webového vyhledavače, z odkazů jiných knihoven a archivů či na doporučení stávajících uživatelů či jiných osob. Jako samostatnou kategorii jsem ponechala hledání, jelikož ne vždy se musí jednat o hledání pomocí internetu. U zahraničních respondentů se objevila i odpověď z výzkumů a rozhovorů.

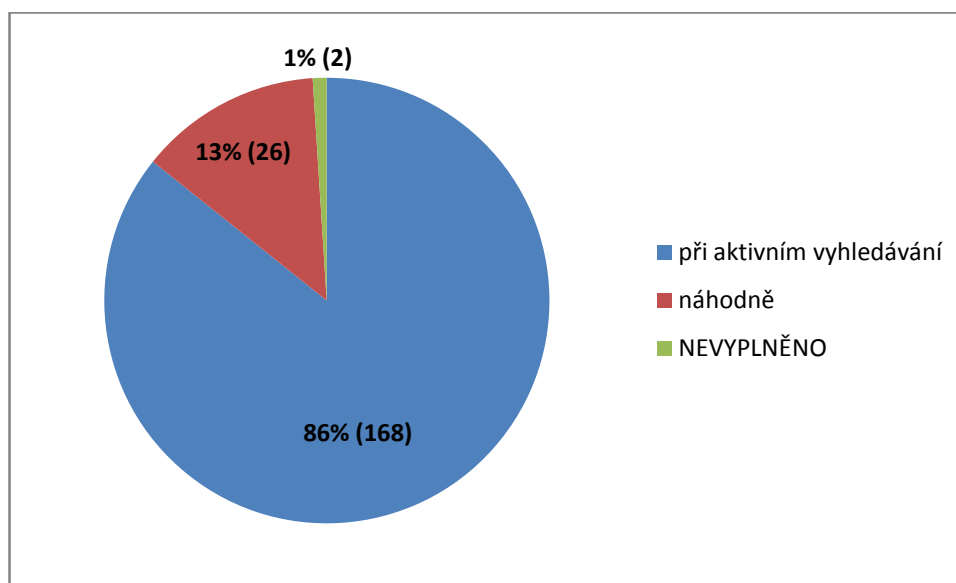
Graf č. 5 – Dozvěděl/a jste se o digitálním archivu (čeští respondenti)

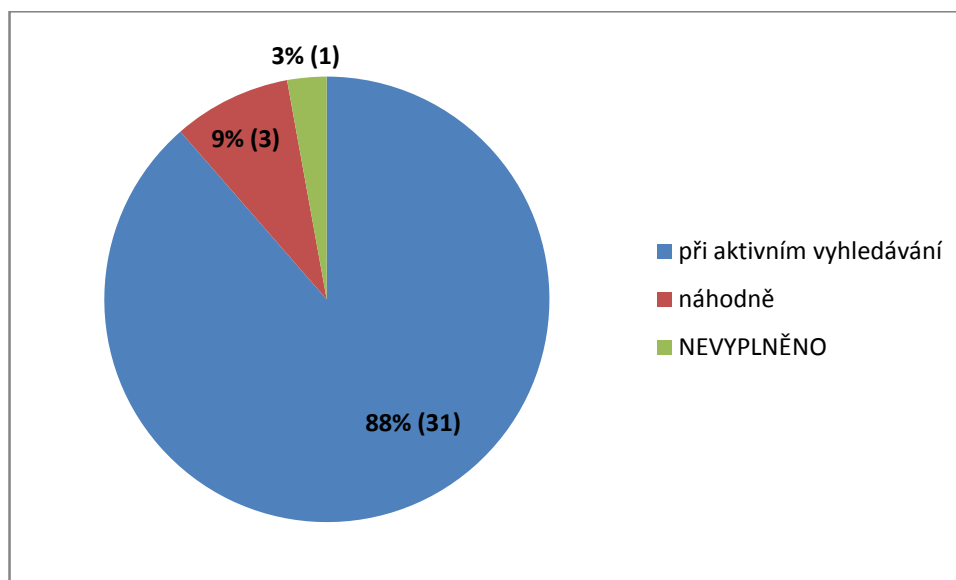
Graf č. 6 – Dozvěděla/a jste se o digitálním archivu (zahraniční respondenti)

2. Způsob vyhledání digitálního archivu

Ve druhé otázce bylo cílem zjistit, jakým způsobem našli uživatelé stránky digitálního archivu, zda svou aktivní činností (například vyhledáním), nebo náhodně. Tato otázka byla vytvořena jako uzavřená, uživatel musel zvolit ze dvou definovaných možností, případně dotaz nezodpovědět. Respondenti se v obou jazykových verzích zcela jasně vyjádřili pro možnost aktivního vyhledání.

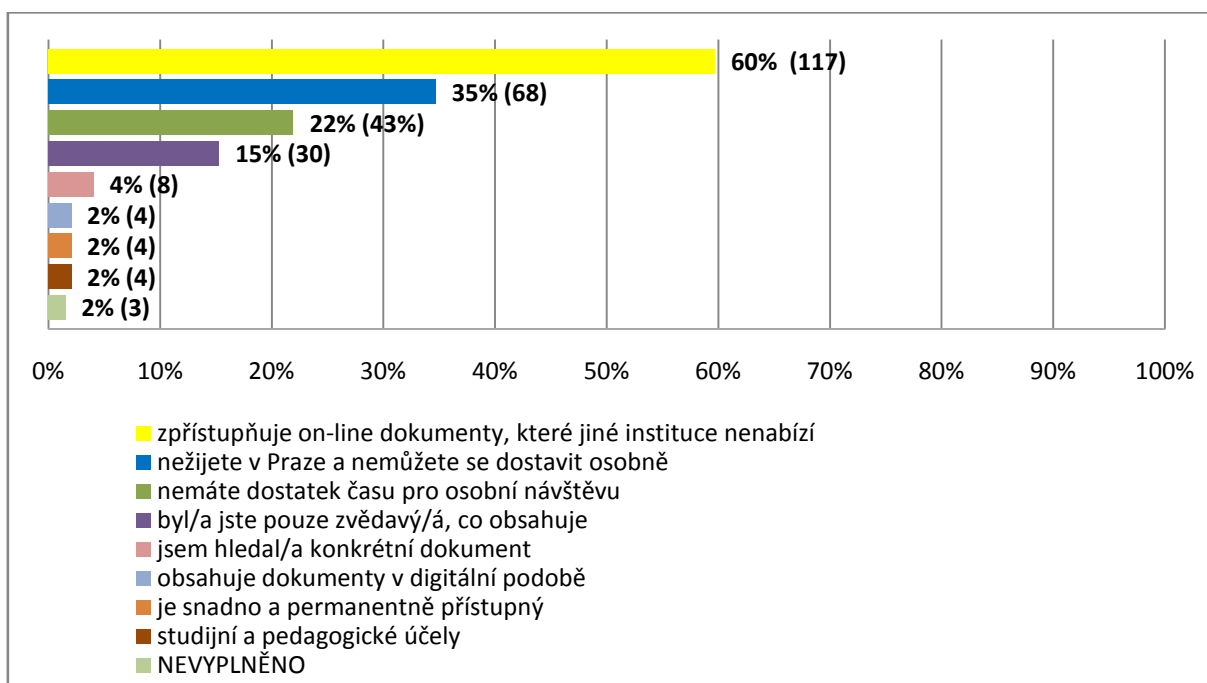
Graf č. 7 – Nalezl/a jste stránky digitálního archivu (čeští respondenti)

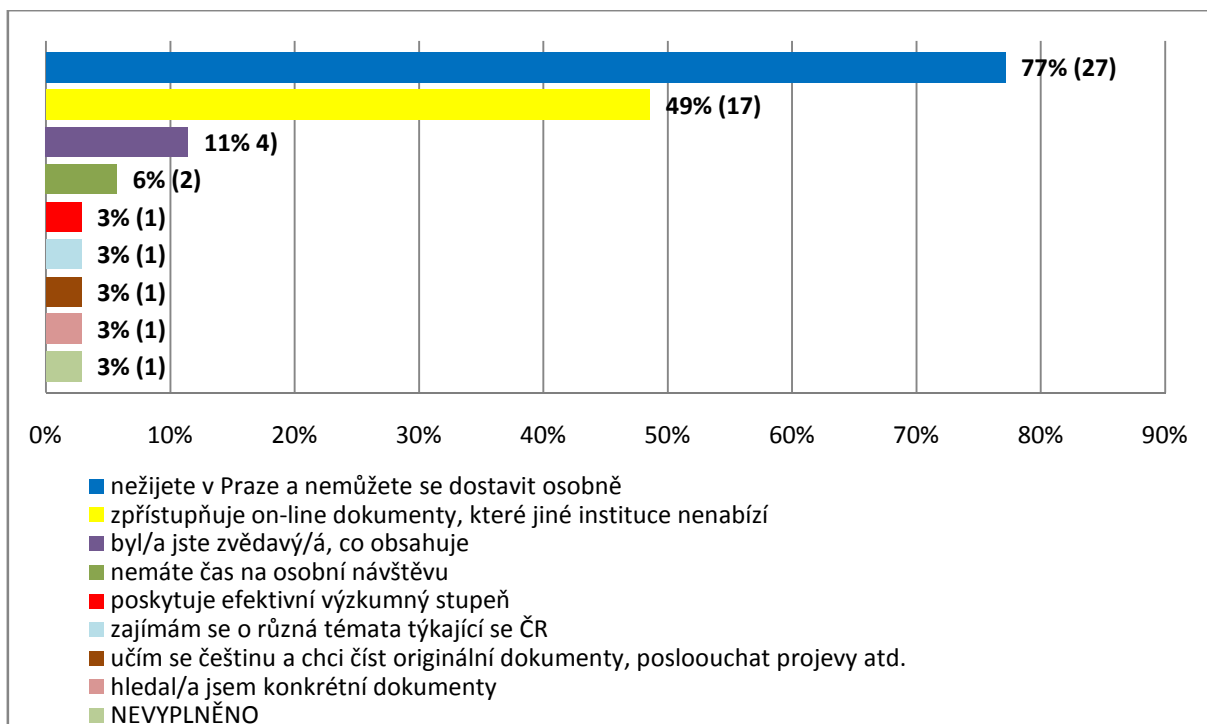
Graf č. 8 – Nalezl/a jste stránky digitálního archivu (zahraniční respondenti)

3. Důvody používání digitálního archivu

Třetí otázka zjišťovala důvody pro využívání digitálního archivu. Otázka byla formulována jako polouzavřená, ve spolupráci s Knihovnou Václava Havla jsem vytvořila čtyři typické možnosti. Respondent mohl zvolit jednu či více odpovědí. U českých uživatelů nejvíce převládá důvod zpřístupňování dokumentů, které jiné instituce nenabízí. U zahraničních respondentů zcela očekávaně nejvíce uživatelů zvolilo předdefinovanou odpověď „nežijete v Praze a nemůžete se dostavit osobně“. Zajímavé jsou u zahraničního vzorku odpovědi, kdy uživatel využívá dokumenty z důvodů české proveniencce a jazykové mutace. Tento aspekt by mohl být v budoucnu více rozvinut a představovat tak další možnou cestu pro získání zahraničních uživatelů.

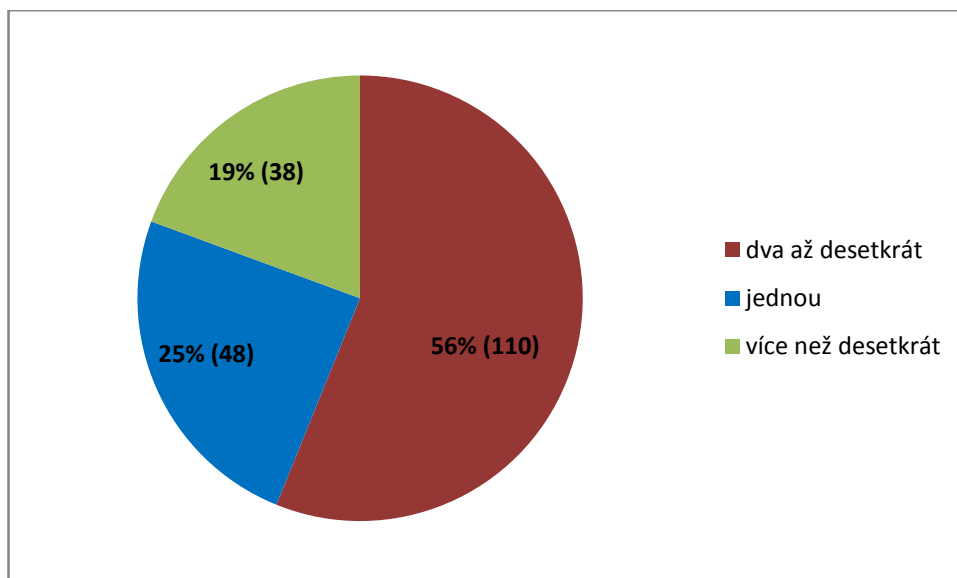
Graf č. 9 – Využil/a jste digitální archiv, protože (čeští respondenti)

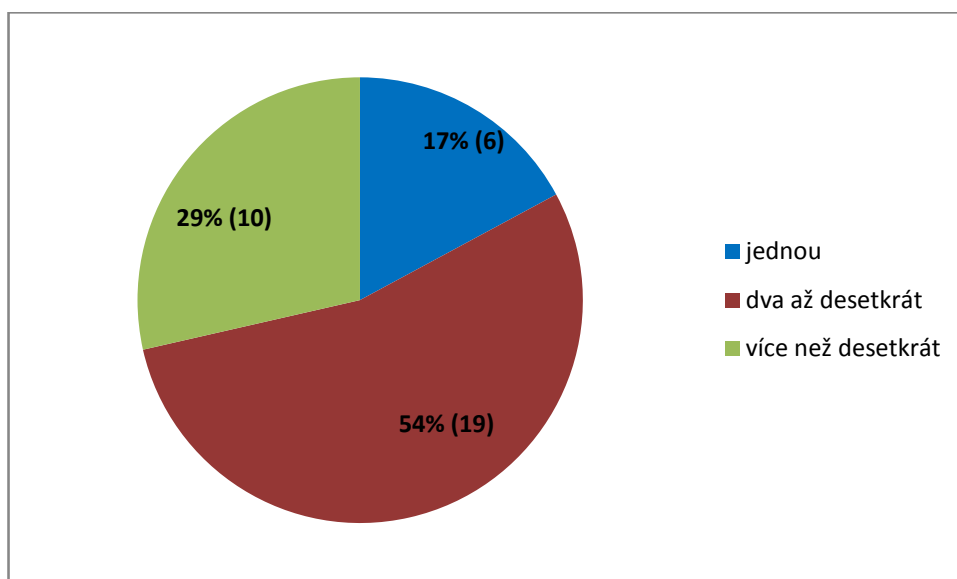
Graf č. 10 – Využil/a jste digitální archiv, protože (zahraniční respondenti)

4. Četnost používání digitálního archivu

Čtvrtá otázka zjišťovala, jak často využívají respondenti digitální archiv Knihovny Václava Havla. Tato otázka byla nadefinována jako povinná, filtrační, větvící dotazník. Jejím cílem bylo zjistit, zda uživatelé vyzkouší archiv pouze jednou, či se k němu navrátí opakovaně. Výsledky jsou příznivé. U českých respondentů celých 56 % využilo digitální archiv dva až desetkrát, dalších 19 % dokonce více než desetkrát. Pouze 25 % českých respondentů použilo archiv pouze jednou a více se nevrátilo. Výsledky u zahraničních respondentů jsou obdobné. Celých 54 % využilo archiv dva až desetkrát, dalších 29 % více jak desetkrát a pouze 17 % jen jednou.

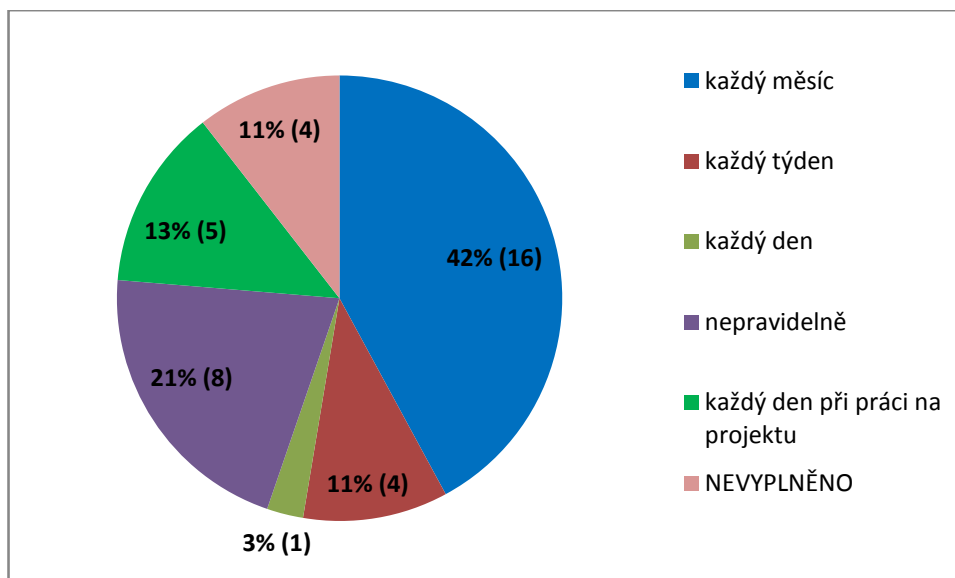
Graf č. 11 – Kolikrát jste využil/a digitální archiv Knihovny Václava Havla?
(čeští respondenti)

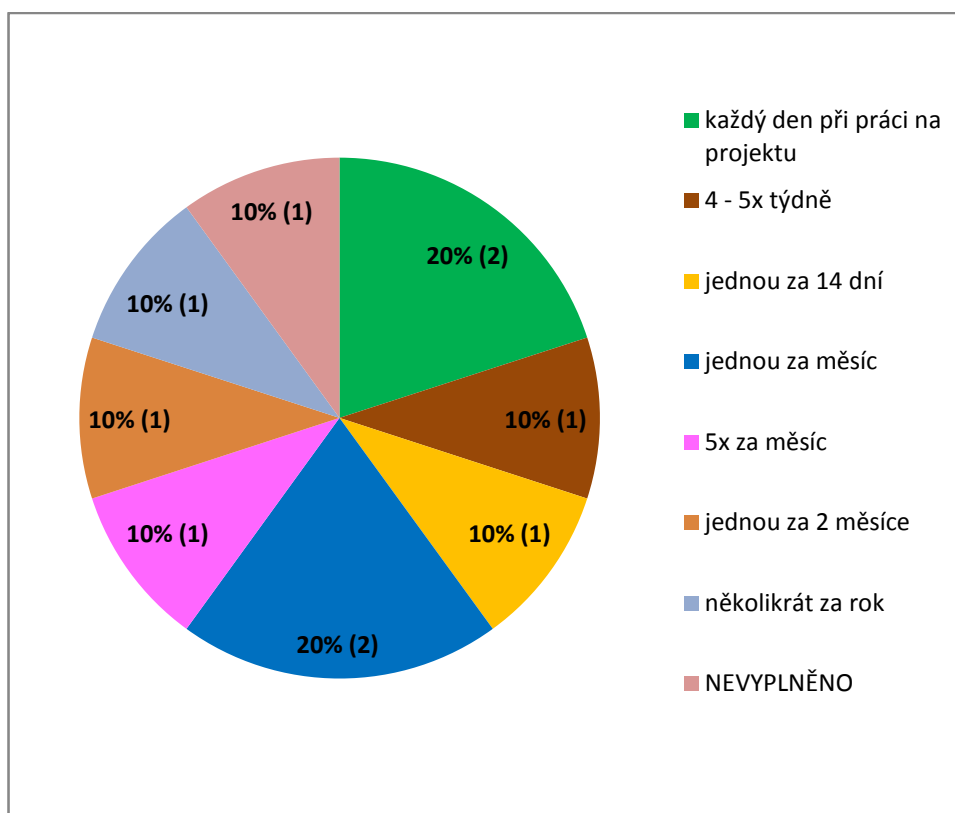
Graf č. 12 – Kolikrát jste využil/a digitální archiv Knihovny Václava Havla?
(zahraniční respondenti)

5. Periodicita používání u častějších uživatelů digitálního archivu

S otázkou čtyři souvisela otázka pět, která se snažila zjistit konkrétní periodicitu u častějších uživatelů, tj. respondentů, kteří zvolili odpověď více než deset u předchozího dotazu. Otázka byla stanovena jako otevřená a nepovinná, jelikož je někdy obtížné určit přesnou periodicitu. Mezi nejčastější odpovědi u českých respondentů patřilo: každý měsíc, týden, nepravidelně, každý den či každý den při práci na určitém projektu. U zahraničních respondentů se nejvíce objevily odpovědi: jednou za měsíc a každý den při práci na projektu.

Graf č. 13 – Uved'te, prosím, konkrétní periodicitu (čeští respondenti)

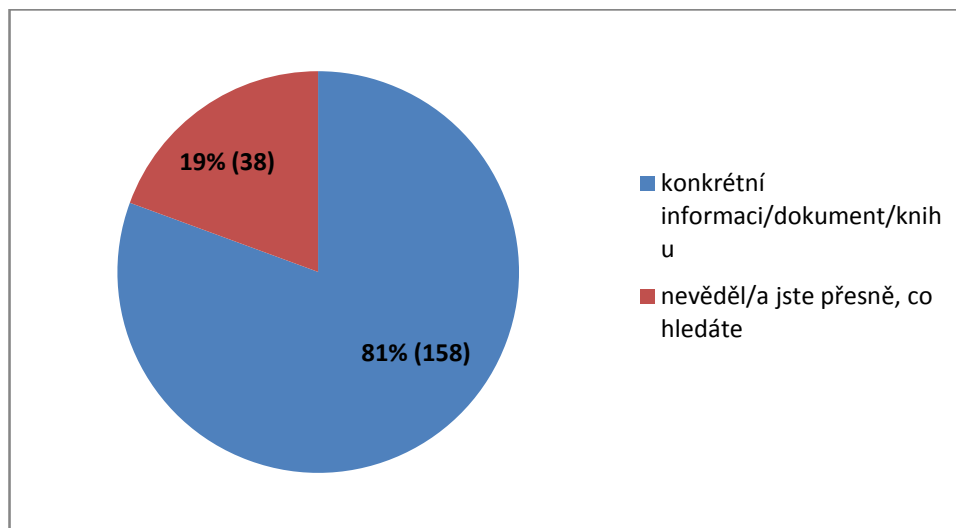

Graf č. 14 - Uved'te, prosím, konkrétní periodicitu (zahraniční respondenti)

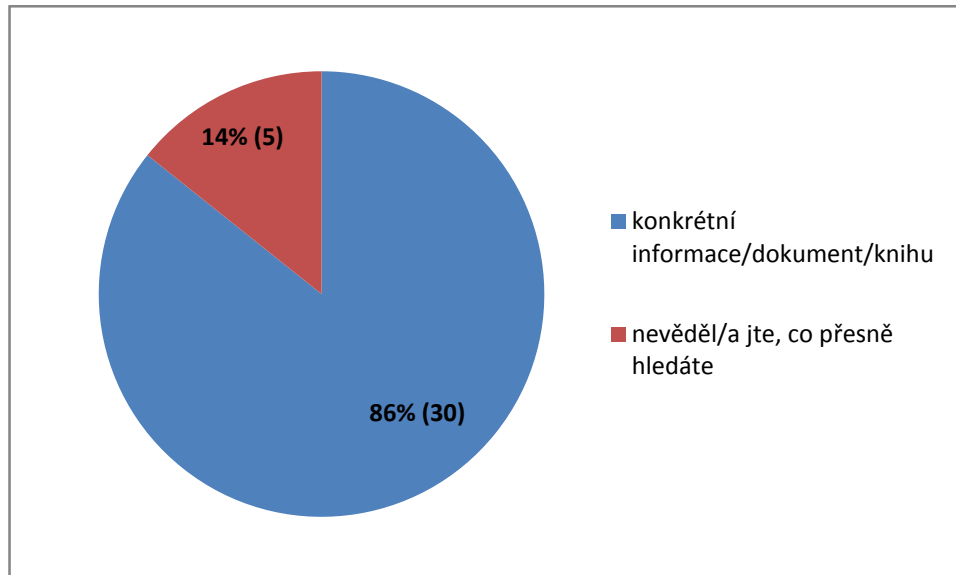
6. Hledání v digitálním archivu

Šestá otázka byla nadefinována jako uzavřená a povinná, jelikož se jedná o dotaz filtrační, větvící dotazník. Cílem bylo zjistit záměr uživatele hledání, zda hledá konkrétní informace, dokumenty, knihy či přesně neví, co hledá. Respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí a podle toho se mu zobrazily následující otázky. Pokud totiž uživatel na digitální

archiv narazil pouze náhodně, nezáměrně či použil metodu prohlížení, otázky ohledně hledaných informací by pro něj byly bezpředmětné. Tito respondenti tak byli přesměrováni až na otázku 11. Šestá otázka zároveň sloužila jako kontrolní k dotazu číslo 2. S výrazným počtením rozdílem čeští i zahraniční respondenti zvolili odpověď „konkrétní informaci/dokument/knihu“, tudíž kontrola proběhla úspěšně.

Graf č. 15 – Hledal/a jste (čeští respondenti)

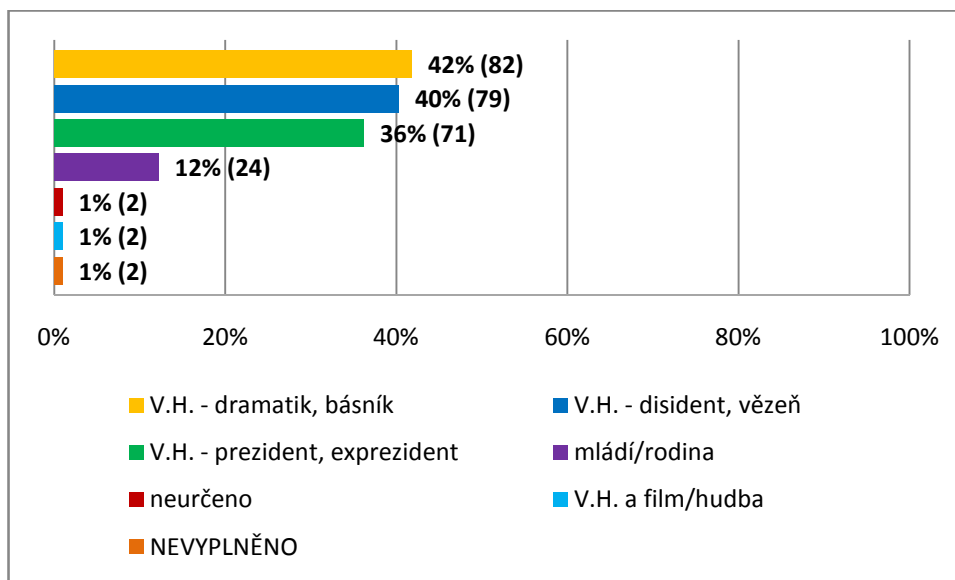

Graf č. 16 – Hledal/a jste (zahraniční respondenti)

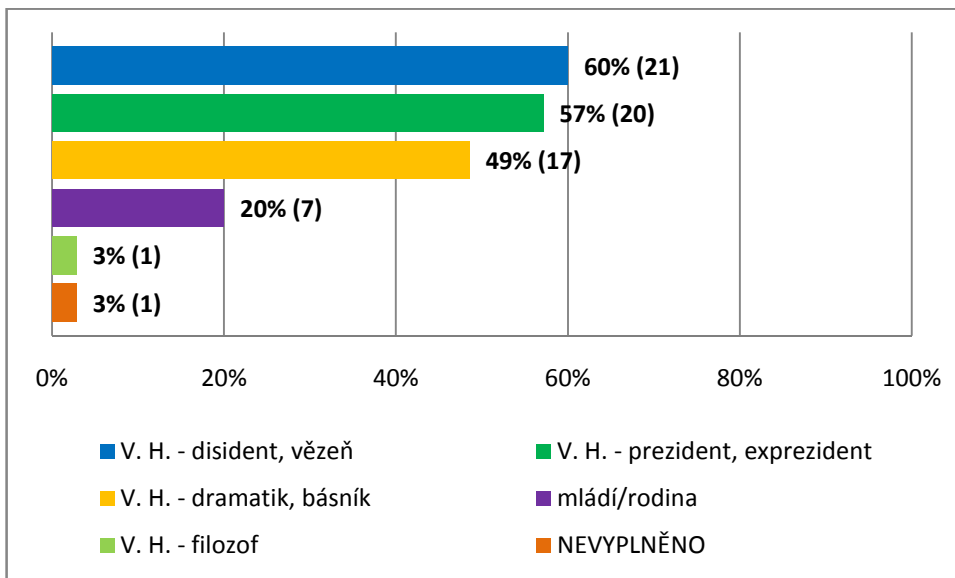
7. Tematické zaměření hledání

Sedmá otázka se dotazovala na vyhledané informace, dokumenty či knihy. Byla nadefinována jako polouzavřená, s Knihovnou Václava Havla jsme stanovili čtyři základní kategorie a též možnost vlastního vyjádření. Respondent mohl zvolit jednu či více odpovědí. V této otázce se

jasně ukazuje odlišnost fondu české prezidentské knihovny. 42 % českých respondentů hledá informace o Václavu Havlovi – dramatikovi, básníkovi, 40 % o Václavu Havlovi – disidentovi, vězňovi. Prezidentské zaměření je až na třetím místě s 36 %. U zahraničních respondentů jsou nejvíce hledány informace o Václavu Havlovi – disidentovi, vězňovi s 60 % a poté již s 57 % Václav Havel – prezident, exprezident. Je zajímavé, že v zahraničních dotaznících se též objevila odpověď Václav Havel – filozof.

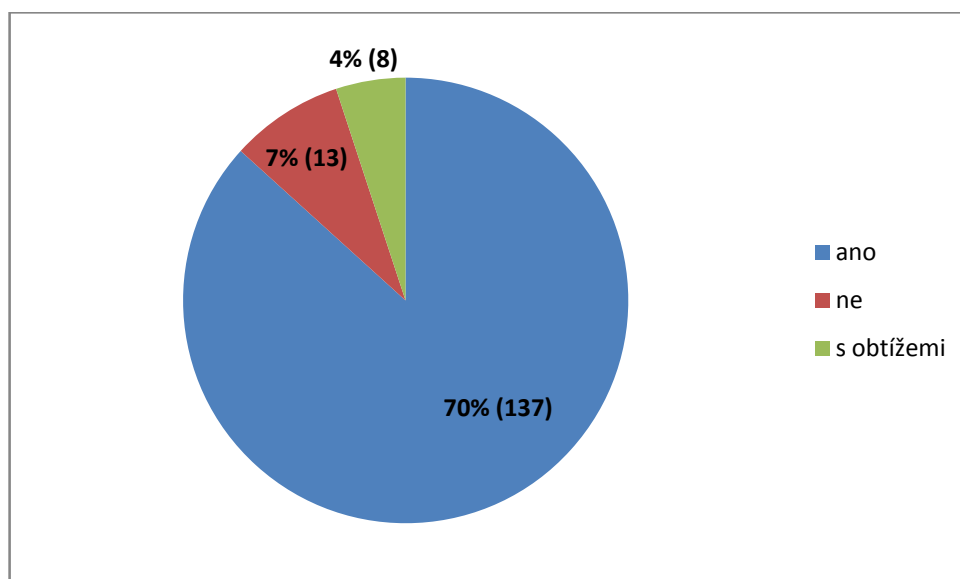
Graf č. 17 – Vyhledaná informace/dokument/kniha se vztahovaly k období ze života Václava Havla (čeští respondenti)

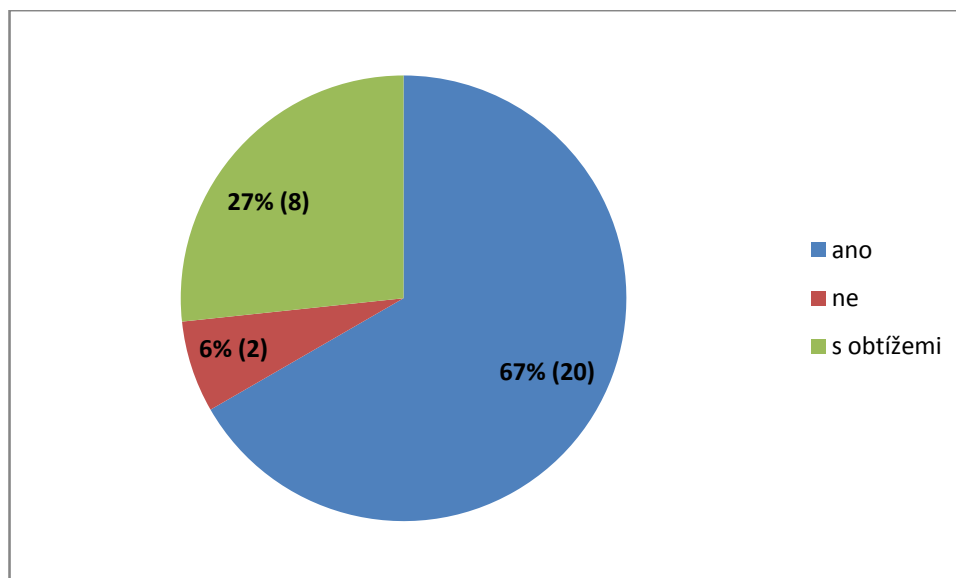
Graf č. 18 - Vyhledaná informace/dokument/kniha se vztahovaly k období ze života Václava Havla (zahraniční respondenti)

8. Vyhledání informací

Osmá otázka zjišťovala, zda uživatel v digitálním archivu našel, co hledal. Tato otázka byla nastavena jako povinná, patřila k tzv. filtračním, které větvily dotazník. Respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí, přičemž možnosti byly: ano, s obtížemi a ne. Jelikož k této otázce měli přístup pouze respondenti hledající konkrétní informace, dokumenty a knihy, nebylo zapotřebí neutrální odpovědi. Ta by naopak výsledky mohla negativně zkreslit. U českých 70 % a u zahraničních 67 % respondentů najde hledanou informaci, což je zajisté pozitivní zjištění. S obtížemi ji najde 4 % českých a 27 % zahraničních uživatelů. Zde je patrný číselný rozdíl mezi českými a zahraničními uživateli. 7 % českých a 6 % zahraničních uživatelů pak zcela nenalezlo požadované informace.

Graf č. 19 – Našel/našla jste v digitálním archivu, co jste hledal/a? (čeští respondenti)

Graf č. 20 – Našel/našla jste v digitálním archivu, co jste hledal/a? (zahraniční respondenti)

Pro respondenty, kteří zvolili v osmé otázce odpověď „s obtížemi“ a „ne“, byly připraveny navazující dotazy. Uživatelé měli v otázce číslo 9 vlastními slovy uvést konkrétní obtíže. Pro respondenty, kteří odpověděli v osmé otázce záporně, byl připraven dotaz číslo 10. Ten zjišťoval, které informace uživatel v digitálním archivu nenašel. Tyto otázky byly nadefinovány jako otevřené, přičemž kvalitativně doplňovaly dotazník. Za zmínku stojí, že u českých dotazníků se ke konkrétním obtížím vyjádřilo 6 respondentů z 8, k nenalezeným informacím 11 z celkových 13. U zahraničních dotazníků uvedlo konkrétní obtíže 7 respondentů z 8 a nenalezené informace 1 z 2 respondentů.

Konkrétní obtíže u českých respondentů:

„1) Přerušování přístupu do archivu. 2) Některá díla, která dosud nebyla zpřístupněna. 3) Pracuji ve více jazycích najednou, a byl jsem často odkázán na práci v jednom (angličtina nebo čeština, nikoli oba zároveň): to nakonec vede k tomu, že si některé pasáže musím překládat sám na kolena. Chybí jednoduché přeskoky z jazyka do jazyka, jako když běžíte podél potoka a hopsáte z břehu na břeh. Dosavadní systém archivu umožňoval v lepším případě jít jen po jednom břehu.“

„Archiv není ještě kompletní a mnoho věcí chybí. První příklad, který mne napadá, jsou rozhovory Václava Havla, kterých je tam jenom zlomek. Podobně je to se zahraničními překlady různých textů. Není to ale výčitka – vím, že se na všem pracuje a tato práce chce čas.“

„Audio záznamy lze stáhnout pouze po jednom. Velmi bych ocenil, kdyby bylo možné stáhnout například všechny záznamy z daného časového intervalu.“

„Hledal jsem zejména pro zvláštní odkazy na disident éry vztahů s dalšími disidenty ve střední Evropě a příznivců na Západě.“

„Chvilí trvalo, než jsem se k dokumentu dostal. Nutná registrace.“

„Někdy nejsou přesně zadané deskriptory a hledání konkrétního dokumentu je třeba opakovat - se zadáním různých výchozích dat.“

Ve výpovědích se tedy dvakrát opakovalo, že v digitálním archivu chybí některé dokumenty. Proces shromažďování, digitalizace a následného zpřístupňování stále pokračuje, tudíž je předpoklad, že tento aspekt bude odstraněn. Za zajímavý námět považuji možnost dvojjazyčného rozhraní, propojení pomocí odkazů na podobně zaměřené stránky (což využívají i americké prezidentské knihovny) či možnost stahování většího objemu dat najednou.

Konkrétní obtíže u zahraničních respondentů:

„Za prvé je to jazyková bariéra. Dále jsem si nebyl/a jistý/á, co vlastně hledám. Vyhledávací možnosti pro oblast Havlovy poezie mi ale poskytly obrovské množství informací o zdrojích a dokumentech, a tak jsem byl/a schopen/schopna vyhledat vše potřebné.“

„Příliš malé náhledy, které jsou neúčinné. Dílčí práce“

„Některé informace, kupříkladu rozhovory, nejsou dostupné online.“

„Většina dokumentů je v českém jazyce.“

„Jazyk.“

„Pokud si vzpomínám, byl dokument, který jsem hledal, naskenován jako jednotlivé stránky, nikoli jako jeden celý soubor. Nemohl jsem tak vytisknout celý dokument najednou.“

„Práce Václava Havla mě zajímá jak v českém tak i v anglickém jazyce, pokud je do ní přeložena. Rozumím česky, ale potřebuju mít oporu v jiné jazykové verzi, například ruštině či ukrajinštině. Ne všechny práce jsou takto vybaveny. Hledal/a jsem seznam překladů Havlových prací do různých jazyků a též se zajímám o překlad jeho děl do mého rodného jazyka – bengálštiny. Celkově je archiv dobrým zdrojem o Václavu Havlovi. Přeji týmu knihovny hodně úspěchů a těším se na stále obnovovaný digitální prostor, ze kterého k nám bude Havel promlouvat prostřednictvím svých děl.“

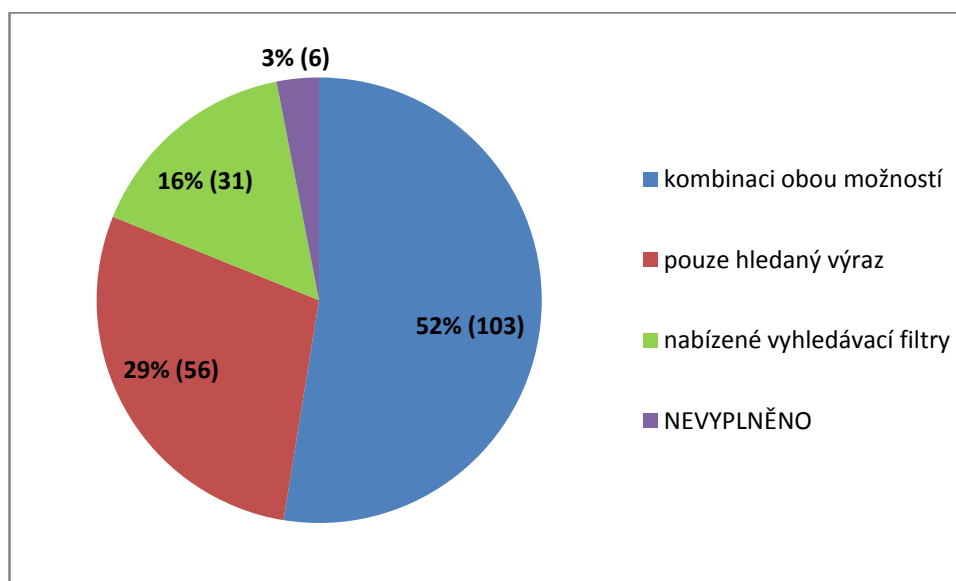
Nejčastější obtíže pro zahraniční respondenty představuje jazyk, což není překvapující. Digitální archiv sice poskytuje uživatelské rozhraní v anglickém jazyce, avšak žádné další jazykové mutace nejsou k dispozici a řada materiálů z digitálního archivu je pouze v jazyce

českém. Taktéž nápověda shrnující základní body pro vyhledávání je pouze v češtině³¹. Překonání jazykového problému je možná klíčové pro celosvětový dosah. Stejně jako u českých respondentů je zmíněn obsah digitálního fondu, který je dle vyjádření dílčí, částečný. Dále jsou kritizovány technické aspekty zpřístupňování dokumentů, kupříkladu velikost náhledů a uspořádání souborů. Tyto návrhy považuji za opodstatněné a vhodné k budoucím úpravám.

V otázce číslo 10 mohli respondenti uvést, které konkrétní informace v digitálním archivu nenalezli. Zmíněny byly projevy Václava Havla, fotografie a videa z konkrétních událostí či Havlových her. Seznam s konkrétními údaji byl předán Knihovně Václava Havla.

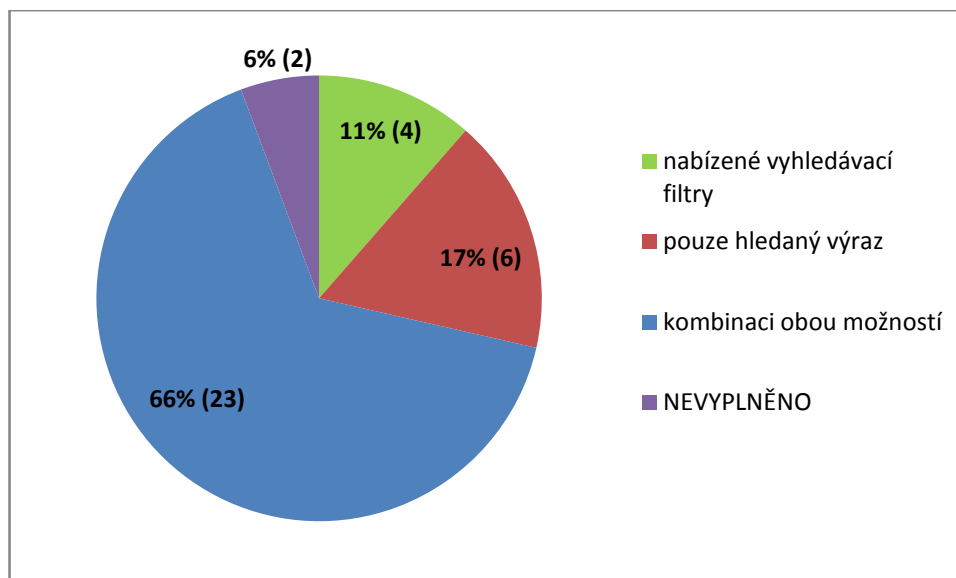
11. Způsob vyhledávání

Jedenáctá otázka byla již určena všem respondentům a zjišťovala, jakým způsobem uživatelé nejvíce vyhledávají v digitálním archivu. Tento dotaz byl formulován jako uzavřený a obsahoval tři varianty odpovědí: pouze hledaný výraz, nabízené vyhledávací filtry a kombinaci obou možností. Z grafů vyplývá, že jak čeští tak zahraniční respondenti nejvíce využívají kombinaci možností, tj. hledaný výraz i nabízené filtry či fasety. Zhruba o polovinu méně českých respondentů využívá pouze hledaný výraz, u zahraničních respondentů je to pouze jedna čtvrtina. Vyhledávání pomocí nabízených filtrů zvolilo pouze 16 % českých a 11 % zahraničních respondentů. Tento způsob mohou zřejmě využívat uživatelé, kteří nevědí přesně, co hledají.

Graf č. 21 – Využila/a jste při vyhledávání (čeští respondenti)

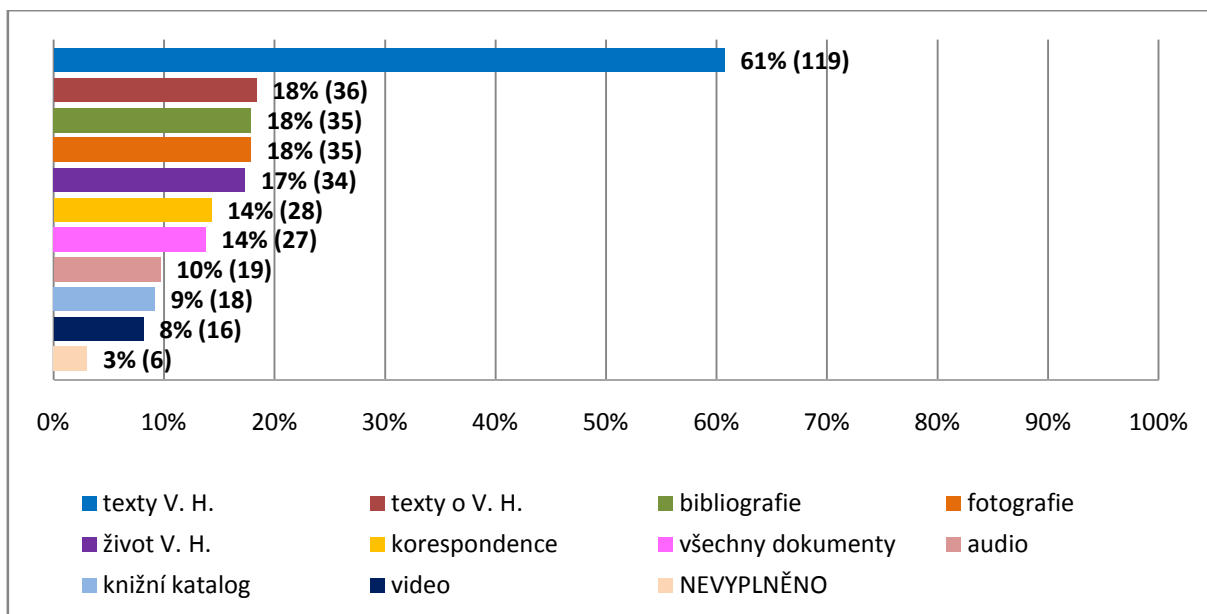
³¹ Nápověda pro celkové vyhledávání v systému Apache Lucene je naopak celá v angličtině.

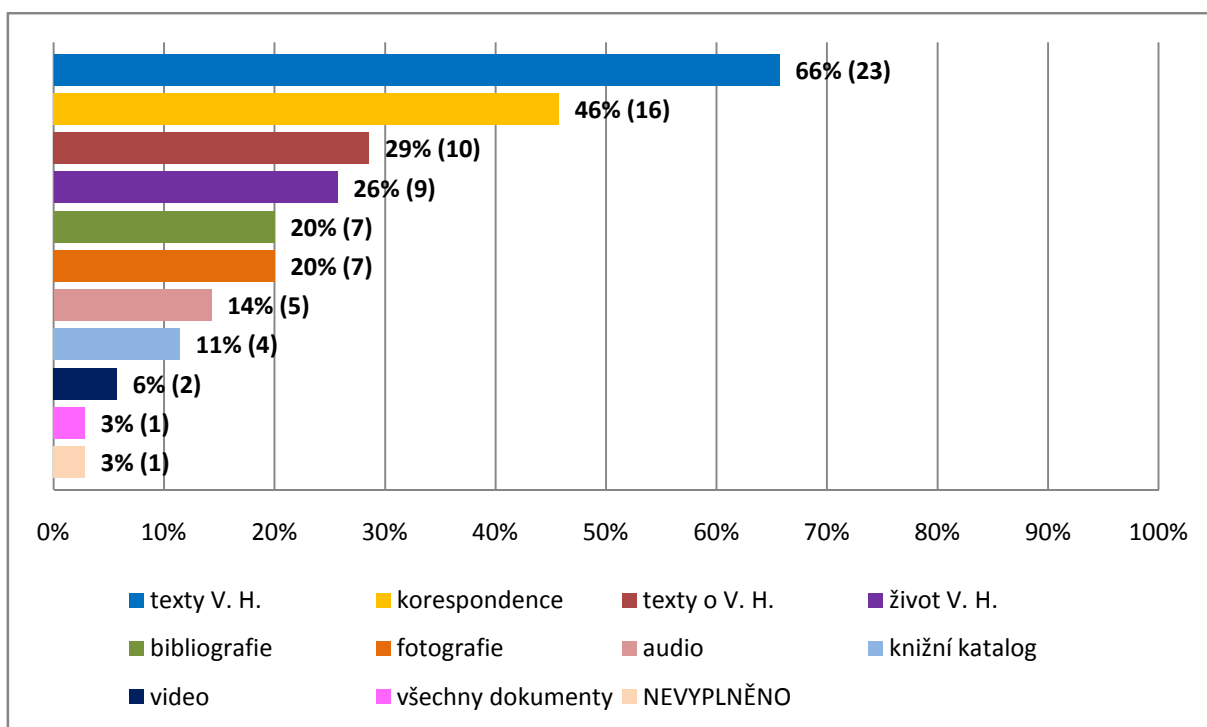
Graf č. 22 – Využil/a jste při vyhledávání (zahraniční respondenti)

12. Využívané sekce

Dvanáctá otázka byla nastavena jako uzavřená, přičemž respondent mohl zvolit jednu či více odpovědí. Zjišťovala, které položky v sekci dokumenty a události uživatelé nejvíce využívají. Na výběr měli 10 základních předmětových kategorií nadefinovaných v digitálním archivu Knihovny Václava Havla. Čeští i zahraniční respondenti nejvíce využívají kategorii texty Václava Havla, avšak další preference se již liší. U českých respondentů jsou na druhém místě nejvíce využívány texty o Václavu Havlovi, zatímco zahraniční respondenti využívají korespondenci. Je zajímavé, že tato kategorie je u českých respondentů až šestá v pořadí s 28 hlasy. Naopak texty o Václavu Havlovi jsou u zahraničních respondentů na třetím místě. Čeští respondenti dále preferují bibliografii, která je u zahraničních respondentů až na pátém místě. Rozdíl ve využívání bibliografie může být způsoben tím, že i v anglickém rozhraní se v ní vyskytují české výrazy (kupříkladu názvové a nakladatelské údaje či některé poznámky), které mohou znesnadňovat srozumitelnost. Poměrně často jsou využívány fotografie. Oproti zahraničním respondentům, kde se umístila až na posledním místě, využívají čeští uživatelé i souhrnnou kategorii všechny dokumenty. Je zajímavé, že multimediální složky jako audio a videozáznamy nejsou respondenty nijak hojně využívány. Z předchozí kapitoly komparace vyplývá, že multimediální prvky v amerických prezidentských knihovnách, jakož i v jejich digitálních knihovnách, představují pro uživatele velké lákadlo.

Graf č. 23 – Jaké položky v sekci „Dokumenty a události“ jste nejvíce využil/a? (čeští respondenti)

Graf č. 24 – Jaké položky v sekci „Dokumenty a události“ jste nejvíce využil/a? (zahraniční respondenti)

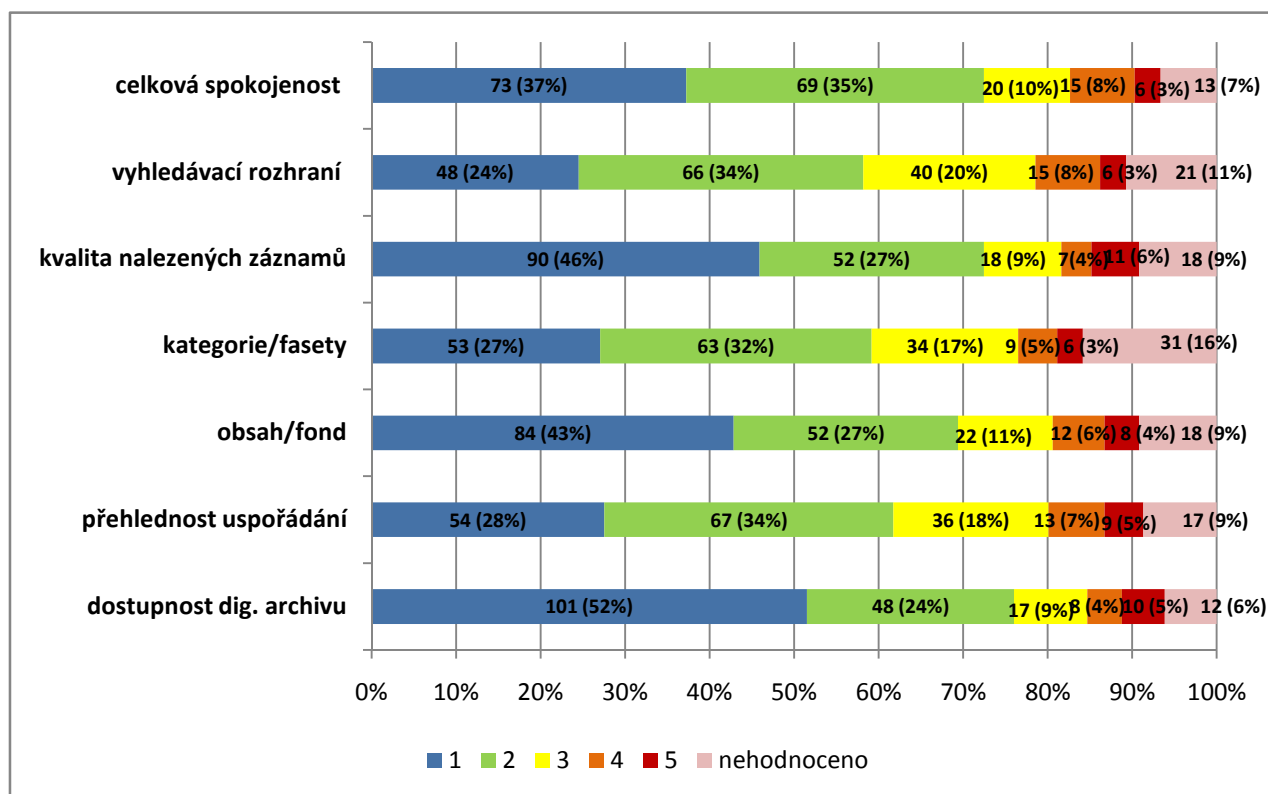
13. Hodnocení spokojenosti

Třináctá otázka byla tzv. škálová, jež jsou nejvhodnější k měření postojů a názorů. Respondenti zde vyjadřovali svůj postoj na hodnotící škále výběrem ze stupnice od 1 do 5

připomínající školní klasifikaci. Hodnocení 1 znamenalo výborně, 5 nedostatečně. Tato otázka se skládala ze sedmi podotázek. Uživatelé tak hodnotili dostupnost digitálního archivu, přehlednost uspořádání, obsah/fond, kategorie/fasety, kvalitu nalezených záznamů, vyhledávací rozhraní a celkovou spokojenost. U zahraničních dotazníků bylo přidáno i hodnocení pro jazykovou mutaci. Respondent měl také možnost některý faktor nehodnotit. Výsledky od českých a zahraničních respondentů předkládám v následujících tabulkách. Tabulky obsahují četnost jednotlivých hodnocení, průměrnou hodnotu a též rozptyl pomocí směrodatné odchylky. Ta ukazuje, jak těsně se jednotlivé hodnoty míry spokojenosti pohybují okolo střední hodnoty. Čím je směrodatná odchylka vyšší, tím menší byla dosažena shoda v odpovědích. (Marek a Kajml, 2012) Aritmetický průměr známek od respondentů představuje celkový index spokojenosti. Pro grafické znázornění byla zvolena forma úsečky vymezené krajními hodnotami.

Hodnocení	1	2	3	4	5	nehodnoceno	průměr	rozptyl
dostupnost digitálního archivu	101	48	17	8	10	12	1,793	1,262
přehlednost uspořádání	54	67	36	13	9	17	2,196	1,208
obsah/fond	84	52	22	12	8	18	1,921	1,263
kategorie/fasety	53	63	34	9	6	31	2,103	1,062
kvalita nalezených záznamů	90	52	18	7	11	18	1,86	1,3
vyhledávací rozhraní	48	66	40	15	6	21	2,229	1,102
celková spokojenost	73	69	20	15	6	13	1,973	1,13

Tab. č. 14 – Hodnocení vybraných faktorů (čeští respondenti)

Graf č. 25 – Ohodnot'te následující faktory (čeští respondenti)

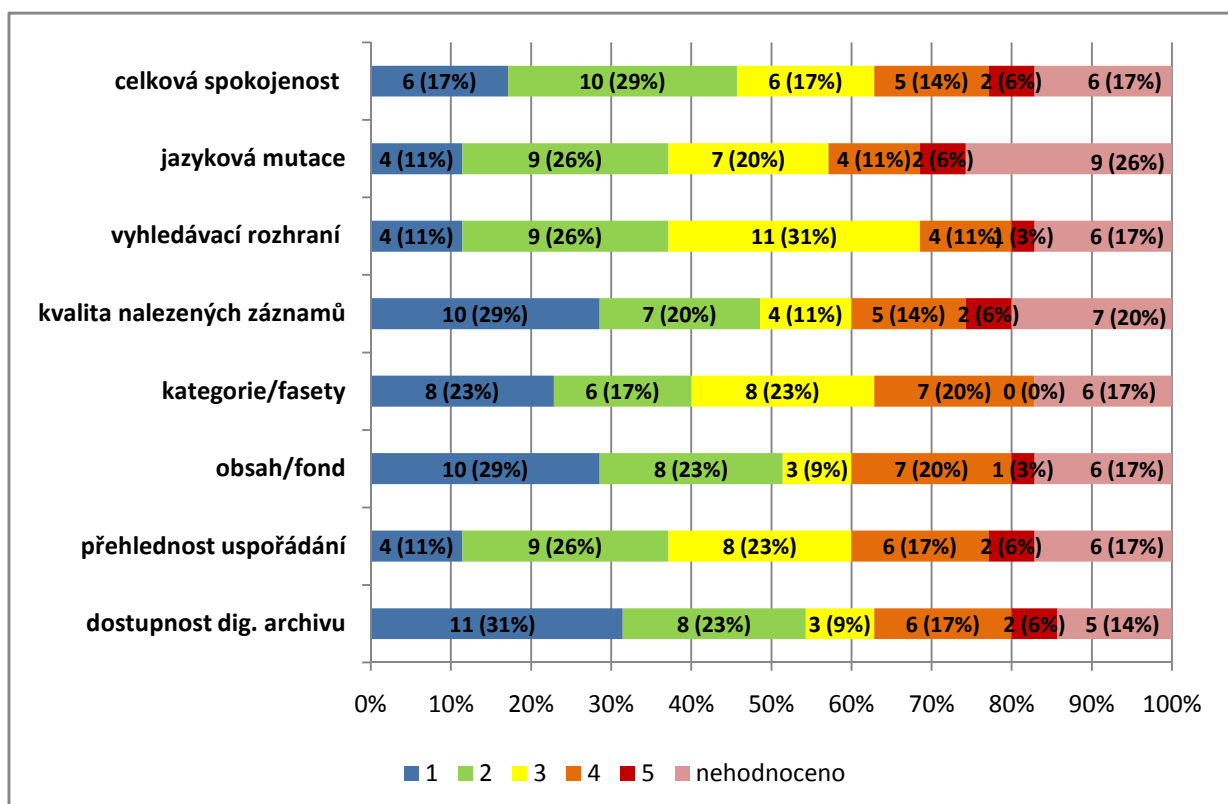
Dle výsledků od českých respondentů je nejlépe hodnocena dostupnost digitálního archivu, a to s průměrem 1,793 a poměrně nízkou směrodatnou odchylkou 1,262. Přehlednost uspořádání byla klasifikována o něco hůře, v průměru 2,196 s nízkou odchylkou 1,208. Obsah neboli fond digitálního archivu byl hodnocen v průměru 1,921 se směrodatnou odchylkou 1,263. Faktor kategorie a fasety patřil k hůře hodnoceným, v průměru 2,103 s nejnižší odchylkou 1,062. Respondenti klasifikovali též kvalitu nalezených záznamů, která činí v průměru 1,86 s odchylkou 1,3. U českých respondentů bylo nejhůře hodnocené vyhledávací rozhraní s průměrem 2,229 a nízkou odchylkou 1,102.

Celková spokojenost u českých respondentů činí v průměru 1,973 s nízkou směrodatnou odchylkou 1,13. Z výsledků vyplývá, že digitální archiv je hodnocen kladně, průměrné hodnoty všech sledovaných faktorů se pohybují v rozmezí okolo 1 a 2. Žádný z hodnocených aspektů nezískal převahu průměrných či negativních hodnot, což je pozitivní zjištění.

Hodnocení	1	2	3	4	5	nehodnoceno	průměr	rozptyl
dostupnost digitálního archivu	11	8	3	6	2	5	2,333	1,756
přehlednost	4	9	8	6	2	6	2,759	1,287

uspořádání								
obsah/fond	10	8	3	7	1	6	2,345	1,605
kategorie/fasety	7	6	8	7	0	7	2,536	1,249
kvalita nalezených záznamů	10	7	4	5	2	7	2,357	1,73
vyhledávací rozhraní	4	9	11	4	1	6	2,621	0,994
jazyková mutace	4	9	7	4	2	9	2,654	2,552
celková spokojenost	6	10	6	5	2	6	2,552	1,42

Tab. č. 15 – Hodnocení vybraných faktorů (zahraniční respondenti)

Graf č. 26 – Ohodnoťte následující faktory (zahraniční respondenti)

Dle výsledků od zahraničních respondentů je stejně jako u českého vzorku nejlépe hodnocena dostupnost digitálního archivu, avšak s horším průměrem, a to 2,333 a směrodatnou odchylkou 1,756. Nejhůře hodnoceným faktorem se stala u zahraničních respondentů přehlednost uspořádání, která činí v průměru 2,759 s odchylkou 1,287. Obsah neboli fond digitálního archivu byl hodnocen v průměru 2,345 s odchylkou 1,605. Kategorie a fasety byly klasifikovány v průměru 2,536 s nízkou odchylkou 1,249. Kvalita nalezených záznamů byla hodnocena v průměru 2,357 se směrodatnou odchylkou 1,73. Vyhledávací rozhraní bylo u zahraničních uživatelů třetí nejhůře hodnocený faktor s průměrem 2,621 a nejnižší

směrodatnou odchylkou 0,994. Pro zahraniční vzorek byl přidán prostor pro hodnocení jazykové mutace. Ta byla klasifikována v průměru 2,654 s nízkou odchylkou 1,303 a představovala tak druhý nejhůře hodnocený faktor.

Celková spokojenost u zahraničních respondentů činí v průměru 2,552 s nízkou směrodatnou odchylkou 1,42. Z výsledků vyplývá, že digitální archiv je hodnocen spíše kladně, průměrné hodnoty všech sledovaných faktorů se pohybují v rozmezí okolo 2 a 3. Žádný z hodnocených aspektů nezískal převahu negativních hodnot, což je pozitivní zjištění. V porovnání s českými uživateli je však hodnocení zahraničních respondentů zhruba o stupeň horší.

14. Přípomínky a náměty k hodnoceným faktorům

K hodnotící otázce byl připojen navazující čtrnáctý dotaz, ve kterém se mohli respondenti vlastními slovy vyjádřit k hodnoceným faktorům. Jejich vyjádření slouží jako kvalitativní doplnění předchozího číselného hodnocení. Celkově se v českých dotaznících objevilo 43 komentářů, z toho 17 respondentů uvedlo, že nemá žádné náměty či připomínky. Ze zahraničních respondentů celkem 11 přispělo svými komentáři. Řada respondentů zde připojila poděkování, pochvalu či přání mnoha úspěchů.

„Vše je tak jak má být, vše je sto pro.“

„Výborná práce.“

„Protože Vámi poskytnuté informace jsou pro nás těžko dostupné, vážím si Vaší práce, která nám zpřístupnila toliko pro nás nového. Pokud jsme narazili na nějaké nedostatky, v podstatě mne ani žádný významný nenapadá, tak jsou vyváženy tím, co nám bezplatně poskytujete.“

„Digitální archiv umožňuje lidem, jako jsem já, žijícím daleko, přístup ke kvalitním a zajímavým informacím z historie, kultury a dalších oblastí, a tento aspekt je skvělý. Děkuji a zdravím z velké dálky.“

Nejčastější náměty a připomínky k hodnoceným faktorům by se daly rozdělit do pěti oblastí.

- **Uspořádání a vyhledávání**

Respondenti ve svých vyjádřeních negativně hodnotili komplikovanost vyhledávání. Dle výpovědí pro ně není snadné kupříkladu brouzdání podle tématu a ocenili by též rozšíření tematických možností vyhledávání. Někteří navrhují zpřehlednit třídění dokumentů, v této souvislosti byla zmíněna sekce bibliografie. Zajímavá připomínka se vztahovala k vyhledávacímu rozhraní a jeho intuitivnosti. Právě intuitivní vyhledávání je v současné době jeden z aspektů výrazně ovlivňující spokojenost uživatele. Oblast vyhledávacího rozhraní byla českými respondenty v průměru nejhůře hodnocena, u zahraničních respondentů

to byla kategorie přehledného uspořádání. Případné změny a úpravy by tak jistě stály za zvážení.

„Tzv. brouzdání podle tématu (hledala jsem texty na určitá témata bez konkrétní představy) nebylo příliš snadné.“

„Pravděpodobně je příliš těžké mít tematické možnosti vyhledávání.“

„Je to zbytečně komplikované.“

„Vyhledávání je složité a nefungující. K potřebným odkazům mě odkázal Google, přes vyhledávání na vašem webu jsem je nenašel.“

„Možná by mohly být ukázky textů, které se zobrazují před či po vyhledání konkrétního výrazu, o trochu delší, aby si uživatel mohl udělat lepší představu, v jakém smyslu a kontextu jsou použity.“

„Zpřehlednit třídění dokumentů, hlavně bibliografie.“

„Potěšilo by mě nové uspořádání digitálních archivů.“

„Rozhraní je trochu nestandardní. Ve své podstatě nejde o nic jiného než nákup v e-shopu a chtělo by trochu nasadit „best practices“. Např. confusing je, když kliknu na kategorii a horní menu se mi „přeskládá“. Člověk se zkrátka musí s rozhraním „naučit“. Neznám důvod, proč je dokumentační centrum k dispozici až po přihlášení, znemožňuje to dohledání vyhledavači a také nemožnost odkázat přímo dovnitř (link, který pošlu někomu, vyžaduje od něj přihlášení). Také je třeba zmínit neintuitivnost fulltextu. Hledal jsem třeba „Moc bezmocných“ bez frázových uvozovek a našel jsem i výsledek, který s tím nesouvisel. Také by to chtělo zapracovat na pořadí výsledků, výraz nalezený v názvu nebo v anotaci by měl výsledek vynášet v resultlistu nahoru. Také by v podobném systému bylo velmi vhodné „suggest“ napovídání při zadání několika znaků do fulltextu. Rovněž konstrukce URL je „programátorčina“. Resumé: obsah je skvělý, nějak to celé funguje, ale nelze si odpustit to slůvko „nějak“ a mírná pozvednutí obočí nad všelijakými reakcemi systému.“

• **Zobrazení dokumentů**

Náměty a připomínky měli respondenti k zobrazení některých dokumentů. Kritizovány byly nečitelná zobrazení dokumentů či náhledy. Tento aspekt se však týká jen určitých dokumentů, nejedná se tedy o problém celé kategorie zobrazení. Respondenti doporučovali též zpřístupnění v kvalitním rozlišení.

„Hodně by pomohlo, kdyby pro registrované návštěvníky byly tzv. rozmazané dokumenty čitelné, aby v nich bylo možné zjistit, zda obsahují požadovanou informaci. S pomocí vyhledávání „pojmu“ to vždy nestačí.“

„Občas je nějaký dokument naskenován jen v náhledu (miniaturě), chápu, že je to věc času i tyto chyby najít a opravit.“

„Mým hlavním doporučením by bylo zpřístupnit větší množství doposud nezveřejněných materiálů do veřejné domény v kvalitnějším rozlišení (např. pomocí vysokopixelového skenování či přepisů), tedy pokud to není nějak zdrojově omezeno (kupříkladu soukromá korespondence s žijící osobou). Ocenil/a bych například možnost číst Havlovu korespondenci s Radimem Kopeckým, Jiřím Paukertem či Jiřím Šafaříkem.“

- **Obsah digitálního archivu**

Obdobně jako u vyjádření k obtížím a nenalezeným informacím se i zde objevily náměty a připomínky k obsahu digitálního archivu. Řada respondentů by ocenila zpřístupnění všech textů a širší záběr. Respondenti též uváděli absenci některých informací, další naopak chválili obsah a dostupnost dokumentů i v univerzálním formátu PDF.

„Ocenila bych zpřístupnění všech textů vztahujících se k Havlově dramatické činnosti - některé jsou těžko k nalezení (knihovny, archivy, někdy i knihkupectví) a jako student se potýkám s problémem, že když zadají totéž všem (např. přečtete si Pokoušení s VH) a po knihovnách jsou v Praze celkem max. 3 svazky, tak nutně někdo bude mít problém tyto texty přečíst.“

„Rozsah digitalizovaných informací by mohl mít širší záběr.“

„Některé věci jsem musel hledat na internetu jinde.“

„Nevím, zda jsem dělala něco špatně, ale v posledních dvou letech nejsem s to nalézt celé texty Havlových děl, jak to bylo možné dříve. V minulosti jsem této možnosti využívala při výuce v zahraničí a velmi mi vyhovovalo, že bylo možné prohlížet kupř. Antikódy přímo kliknutím na soubor a promítat je studentům. To již možné není, anebo je cesta k digitalizovaným textům komplikovanější - i přes registraci se mi to již nedaří. Na stránku ovšem občas odkazují americké studenty, dávám jim například za úkol vyhledat biografické a bibliografické informace. Bylo by ovšem skvělé, kdyby měli přístup i k textům Havlových her.“

„Pokud by to bylo možné, zkuste zdigitalizovat více originálních dokumentů, a to nejen z jejich obsahové stránky, ale též z hlediska jejich původní podoby.“

„Výtečný zdroj, je skvělé, že téměř všechny Havlovy texty jsou dostupné jako PDF, a k tomu řada i v angličtině. Naskenované texty by potřebovaly provést korekturu - po převedení do textu zůstaly tu a tam překlady, především chyby v diakritice českých jmen. U anglických textů se občas v úvodu vyskytují faktografické chyby, občas chybí jméno překladatele, které je známé.“

„Oceňuji, že jsou texty dostupné v PDF formátu (kde lze označit jednotlivá slova). To umožňuje jednodušší použití textů i pro cizince, kteří tak mohou využít slovník či jazykový software.“

• **Uživatelský okruh**

Připomínky od respondentů se vztahovaly i k uživatelskému okruhu. V dotaznících se objevily dva zajímavé náměty, které navrhují zpřístupnit osobnost Václava Havla širší vrstvě uživatelů, kupříkladu mladým lidem, studentům či zájemcům z řad veřejnosti. Někteří respondenti též navrhují zjednodušení možností digitálního archivu pro určité skupiny, jelikož ne všichni uživatelé jsou badatelé. Mezi zajímavé náměty patří i zapojení marketingových prostředků a důkladnější prezentace, která by dopomohla k rozšíření uživatelského okruhu a zvýšení dosahu služeb nejen digitálního archivu, ale i celé knihovny.

„Je to trochu nepřehledné, byla jsem zahlcena šíří možností a množstvím materiálů. Takhle je to spíš pro badatele. Jako běžný čtenář, kterému je osobnost V. Havla prostě sympatická, bych uvítala členění na nejvýznamnější a na doplňující materiály a celkově nějaké zlidštění. Něco jako kdybyste chtěli osobnost V. Havla „prodat“ i širším masám. Nabídněte snadno stravitelné balíčky pro teenagery plné ideálů, pro dospělé, kterým nejsou lhostejná lidská práva, pro umělecky založené lidi apod. Někaké využití postupů reklamy a marketingu by neuškodilo.“

„Knihovna je úžasná, ráda využívám, i když konkrétní věc nepotřebuji, jen si chci zlepšit náladu. Myslím si, že by knihovna měla mít větší prezentaci (reklamu), aby se dostala do povědomí více lidí, protože je nutno, aby se lidé více seznamovali s minulostí a trochu se poučili, zejména v současné době.“

„Námět: Odkaz Václava Havla pro mladé lidi, studenty. Domnívám se, že k šíření díla, textů dramatických i politických a odkazu presidenta Václava Havla by bylo vhodné, co nejvíce zpřístupnit archiv pro mladé lidi a studenty, a to jak v České republice, tak v Evropě i po celém světě.“

• **Jazykové možnosti**

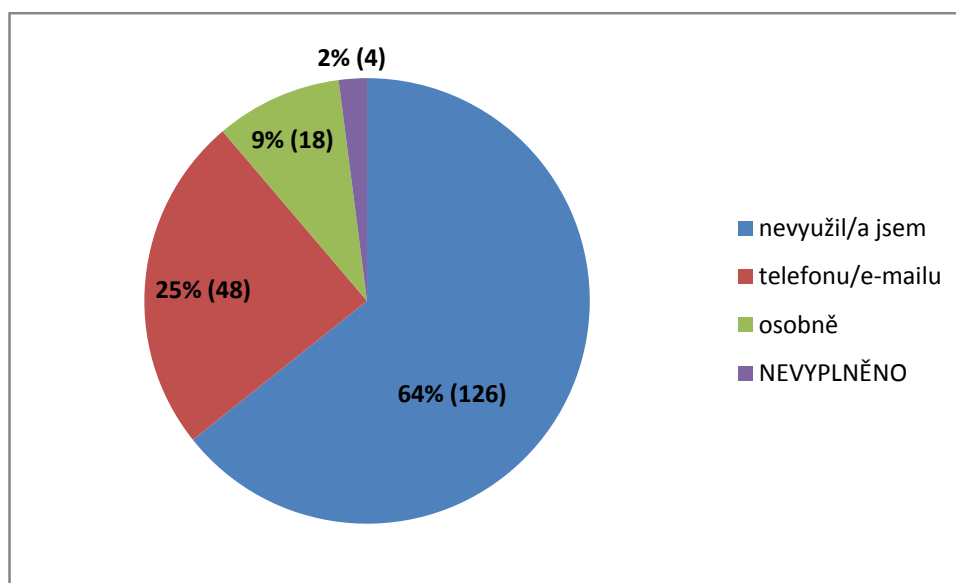
U zahraničních respondentů se objevily náměty a připomínky k jazykovým možnostem. Někteří navrhují vytvoření pomocného nástroje překladače, další zapojení většího množství anglických termínů ve vyhledávání.

„Bylo by vhodné vytvořit nástroj překladače pro nečeské uživatele. Určitě to není hlavní problém, ale mohlo by to usnadnit zahraničním uživatelům pochopení Havlova díla a odkazu.“

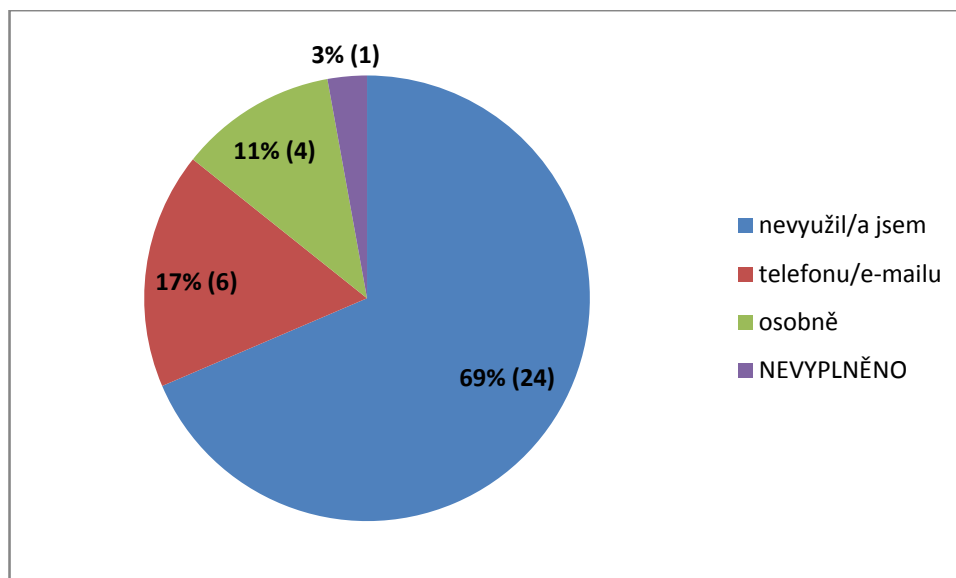
„Celkově jsem našel/našla web, se kterým se dá pracovat a se kterým jsem spokojený/á. Osobně bych si přál/a více vyhledávacích termínů pro anglickou verzi, ale i tak jsem byl schopen se na webu dobře zorientovat a pracovat s ním.“

15. Komunikační kanály

Patnáctá otázka zjišťovala využití komunikačních kanálů při spojení s knihovnou. Dotaz byl nastaven jako uzavřený, respondent mohl zvolit jednu z předdefinovaných odpovědí či neodpovědět. Uživatelé se zcela jasně vyjádřili pro možnost „nevyužil/a jsem“. U českých respondentů tvoří odpovědi 64 %, u zahraničních dokonce 69 %. Tato čísla mohou být způsobena samotným digitálním archivem, který je natolik celistvý a vypovídající, že již není třeba knihovnu kontaktovat. Při případné komunikaci s knihovnou uživatelé využívají možnosti telefonu či e-mailu, nejméně volní možnost osobního kontaktu. Je zajímavé, že 4 respondenti z řad zahraničních uživatelů uvedli odpověď „osobně“. Je zajisté pozitivním jevem, že i tito uživatelé využili možnosti osobní návštěvy s ohledem na možnou vzdálenost.

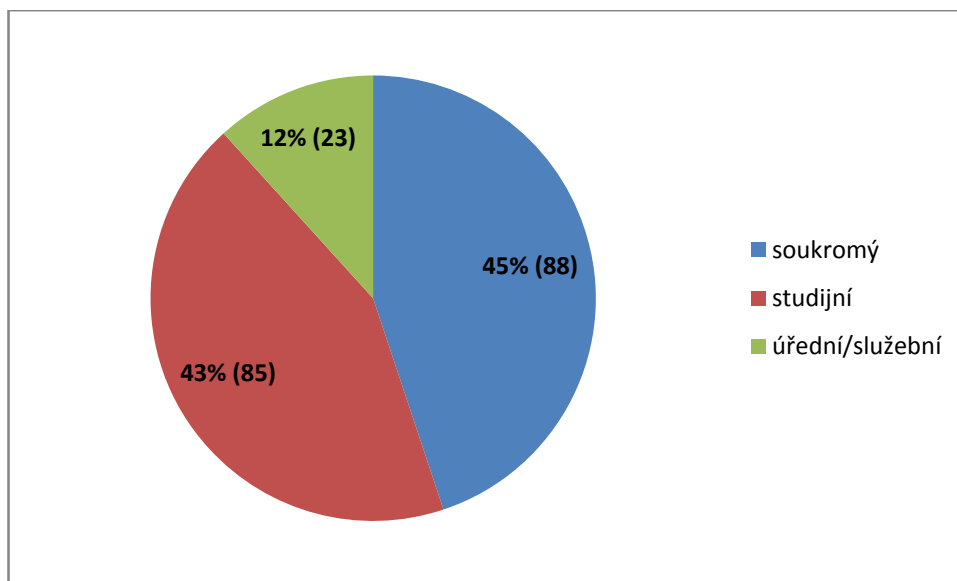
Graf č. 27 – Využil/a jste možnost obrátit se na Knihovnu Václava Havla s dotazem prostřednictvím (čeští respondenti)

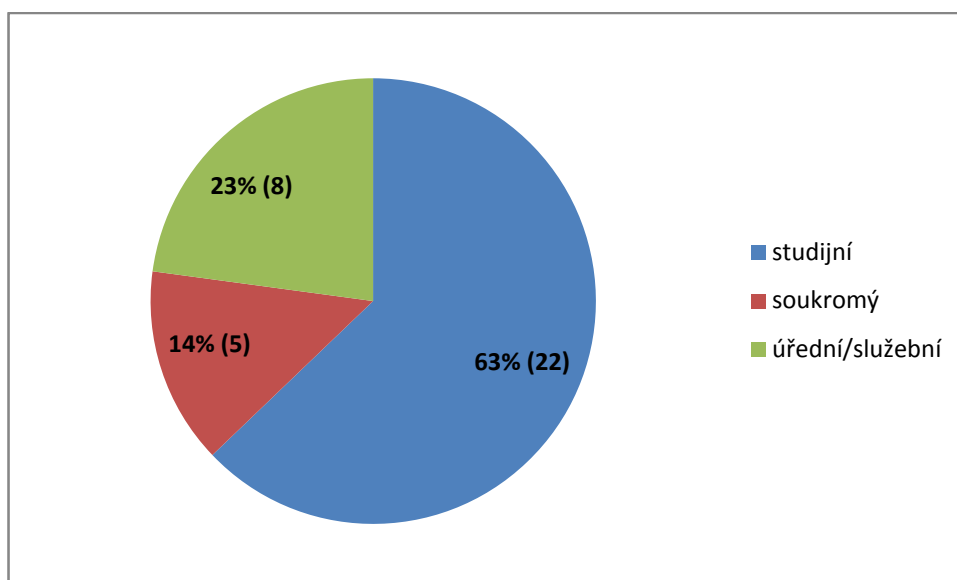
Graf č. 28 – Využil/a jste možnost obrátit se na Knihovnu Václava Havla s dotazem prostřednictvím (zahraniční respondenti)

16. Účel hledání

Šestnáctý dotaz zjišťoval, za jakým účelem respondent využil digitální archiv. Tato otázka byla nastavena jako povinná, jelikož patřila k filtračním, větvícím dotazník. Nadefinovány byly tři možnosti, a to účel studijní, úřední/služební a soukromý. Pokud respondent zvolil variantu soukromý účel, bylo respektováno jeho privátní zaměření. Taktéž při zvolení varianty studijní účel nebylo zapotřebí návazných otázek. Dle výsledků respondenti uváděli nejvíce soukromý účel, a to 45 % českých a 63 % zahraničních uživatelů. S velmi těsným rozdílem je u českých respondentů na druhém místě uváděn účel studijní (43 %). U zahraničních respondentů je naopak rozdíl poměrně výrazný, studijní účel zvolilo pouze 14 %. Nejméně zastoupena byla varianta úřední/služební účel.

Graf č. 29 – Jaký byl účel Vašeho hledání? (čeští respondenti)

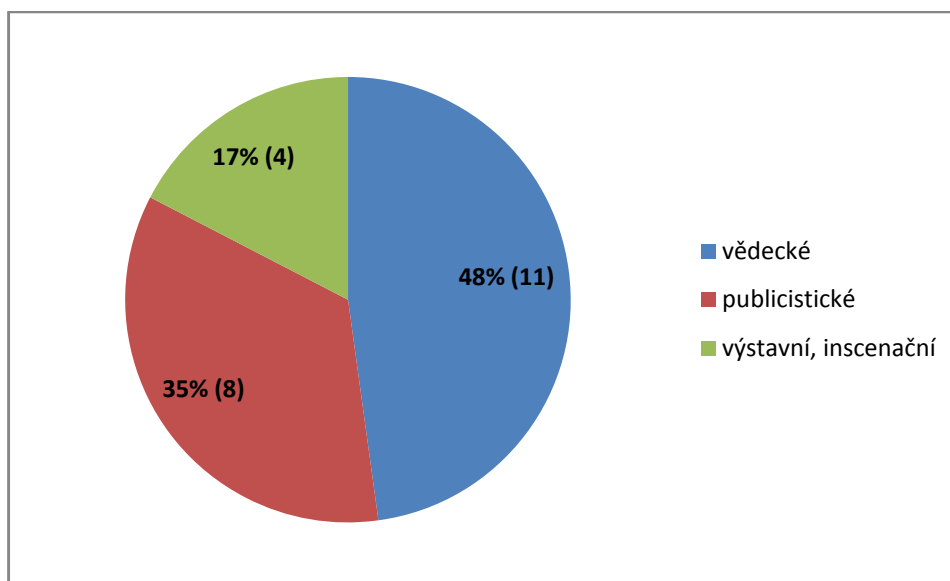

Graf č. 30 – Jaký byl účel Vašeho hledání? (zahraniční respondenti)

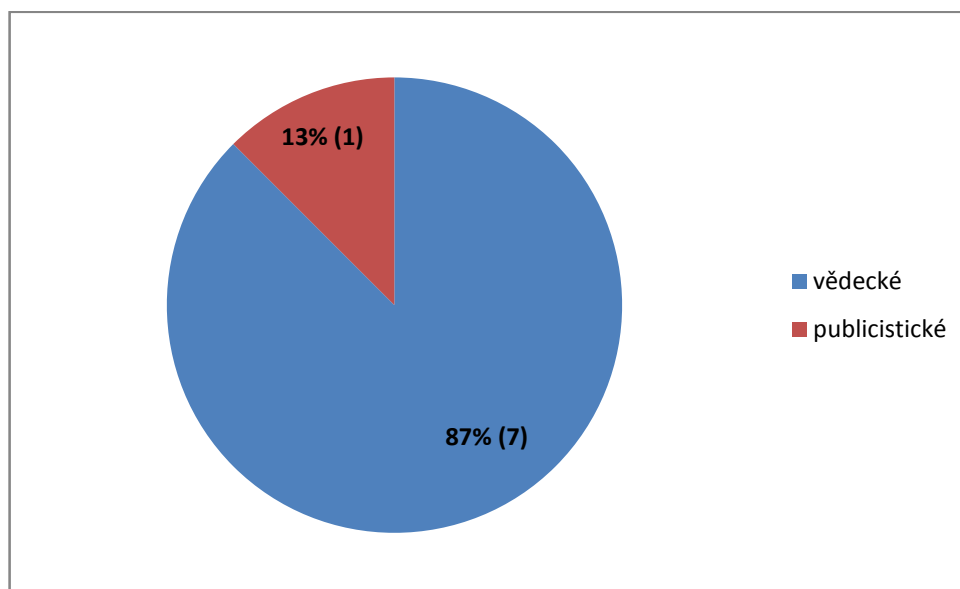
17. Zaměření hledání

Sedmnáctá otázka navazovala na předchozí dotaz a byla určena pro respondenty, kteří odpověděli, že účel jejich hledání byl úřední/slужеbní. Poté jsme zjišťovali konkrétní zaměření uživatele hledání. Respondent mohl zvolit jednu či více předdefinovaných odpovědí, které vznikly ve spolupráci s Knihovnou Václava Havla, případně neodpovědět. Zaměření mohli respondenti zvolit vědecké, které zahrnovalo studie, monografie, edice, disertační práce a podobně, publicistické a výstavní, inscenační. U respondentů převažuje vědecké zaměření hledání, u českých s výsledkem 48 %, u zahraničních dokonce 87 %. Poměrně hojně je v českém prostředí i publicistické zaměření, a to s počtem 35 %, kdežto

u zahraničních respondentů činí pouze 13 %. Výstavní a inscenační zaměření hledání zvolilo 17 % českých respondentů, ze zahraničního vzorku nikdo. Velmi pozitivně hodnotím počet vyplnění této otázky, které je stoprocentní.

Graf č. 31 – Jaké bylo zaměření Vašeho hledání? (čeští respondenti)

Graf č. 32 – Jaké bylo zaměření Vašeho hledání? (zahraniční respondenti)

18. Celkové náměty a připomínky

Osmnáctá otázka byla strukturována jako otevřená a umožňovala respondentům vyjádřit případné náměty a připomínky, které by mohly vést ke zlepšení služeb digitálního archivu i celé Knihovny Václava Havla. Samotná vyjádření tak kvalitativně doplňují kvantitativní údaje a umožní reagovat na uvedené podněty. Z českých respondentů ji vyplnilo 33 uživatelů,

ze zahraničních 8. Řada respondentů uvedla, že nemá žádné náměty a připomínky, další vyjádřili spokojenost či děkovali za tuto službu. Celkem 15 českých a 1 zahraniční respondent uvedli, že je vše v pořádku a k digitálnímu archivu nemají žádné výhrady.

Opakujícím aspektem, který se objevoval ve vyjádřeních jednotlivých respondentů, je nutnost zpřehlednění, které se týká nejen vyhledávání v digitálním archivu, ale i uspořádání jeho obsahu. Respondenti zmiňují obrovský rozsah digitálního archivu Václava Havla, který vyžaduje přehlednější uspořádání a strukturu.

„Zpřehlednění vyhledávacích filtrů, zjednodušení navigace pro svižnější a intuitivnější procházení.“

„Zpřehlednit, zlidštit, odlišit to zásadní od toho doplňujícího, obracet se k různým skupinám veřejnosti a představit jim V. Havla jejich jazykem a se zaměřením na jejich zájmy. Soustředit se na elektronickou prezentaci, protože kamenná knihovna v Praze je sice inspirativní, ale je mimo běžný dosah většiny obyvatel Česka.“

„Možná by stálo za to zavést více deskriptorů podle převažujícího obsahu Havlových textů, třeba: politika, občanská společnost, ekologie, dějiny, divadlo, film, literatura atd.“

„1) Lépe strukturovat dílo VH: jeho šíře je obrovská. Kdyby například zde byly zveřejňovány práce o něm (doktorské apod.), z nichž by byly odkazy na dílo VH, pak by šlo o přidanou hodnotu. 2) Rozšiřovat nabídku jazykových mutací: ne všem stačí angličtina. A texty VH byly překládány i do němčiny či španělštiny a dalších. Uvažovat o nějakém, jakkoli pilotním, prostoru pro další jazykové verze.“

Zajímavé je, že i u českých respondentů se objevuje požadavek o rozšíření jazykových verzí dokumentů. U zahraničního vzorku tento požadavek vyjádřila jedna čtvrtina respondentů.

„Přeložte dokumenty do angličtiny.“

„Překlad do hlavních světových jazyků.“

Jako další se objevují vyjádření o obsahu digitálního archivu i jednotlivých záznamech. Respondenti zmiňují možnost rozšíření obsahu a pokračování digitalizačních aktivit.

„Pokračovat - klidně rozšířit o další osobnost, lidi, kteří vyznávali havlovské hodnoty.“

„Usilovat o získání dokumentů, které doposud nebyly publikovány.“

„Je třeba postupně digitalizovat všechny dostupné negativy, které knihovna VH vlastní. A to včetně dostupných archivů fotografií, kteří Havla v minulosti fotografovali. Jak jsem pochopil při prohlídce, co už je digitalizováno, je zatím pouhý zlomek.“

„Pokud jsou k dispozici, doplnit přepisy zvukových záznamů.“

Někteří respondenti navrhují větší medializaci digitálního archivu i myšlenek Václava Havla. Velmi zajímavá je myšlenka propojení digitálního archivu pomocí odkazů se zahraničními vzdělávacími institucemi. Tato aktivita by mohla dopomoci k rozšíření zahraničního uživatelského okruhu a též ke spolupráci s dalšími zahraničními institucemi.

„Digitální záznamy projevů a rozhovorů, větší publicita.“

„Lepší medializace archivu i VH a jeho myšlenek obecně. Šíření havlovských myšlenek, podpora lidí, kteří bádají „v jeho duchu“ a dělají dnes to, co by on dnes dělal.“

„Sdílet IIP adresu digitálního archivu (pomocí odkazu či URL) s vysokoškolskými, univerzitními či dalšími vzdělávacími institucemi z jiných zemí a kontinentů.“

19. Místo působení

Poslední otázka zjišťovala geografické rozložení respondentů. Pro český dotazník bylo předdefinováno 14 krajů. Zapojení respondenti reprezentují všechny kraje České republiky a dohromady tak tvoří pestrý výzkumný vzorek.

Kraj	Počet	Procenta
Hlavní město Praha	94	47,95 %
Jihomoravský kraj	15	7,65 %
Jihočeský kraj	9	4,59 %
Liberecký kraj	7	3,57 %
Královéhradecký kraj	7	3,57 %
Moravskoslezský kraj	6	3,06 %
Olomoucký kraj	6	3,06 %
Ústecký kraj	5	2,55 %
Kraj Vysočina	4	2,04 %
Plzeňský kraj	4	2,04 %
Pardubický kraj	4	2,04 %
Středočeský kraj	3	1,53 %
Karlovarský kraj	2	1,02 %
Zlínský kraj	2	1,02 %
Nevyplněno	28	14,28 %

Tab. č. 16 – Geografické zastoupení českých respondentů

Z výsledků lze vidět, že největší zastoupení mají uživatelé z hlavního města Prahy. S početným rozdílem je jako druhý nejvíce zastoupen Jihomoravský kraj. 28 respondentů otázku nezodpovědělo. Pro větší přehlednost znázorňuji výsledky též v mapě České republiky. Uvedena jsou procenta zaokrouhlená na celá čísla a v závorce počet respondentů.

Mapa č. 1 – Zastoupení dle krajů ČR (mapa převzata ze Zeměpis, 2016, údaje vlastní)

Pro anglický dotazník byla u geografického zjišťování zvolena otevřená otázka, kde mohl respondent uvést odpověď vlastními slovy. Zahraniční vzorek je velmi pestrý, kromě kontinentu Evropy je zde zastoupena i Amerika, Asie či Afrika.

Stát	Počet	Procenta
Spojené státy americké	11	31,43%
Brazílie	2	5,71 %
Velká Británie	2	5,71 %
Itálie	2	5,71 %
Polsko	2	5,71 %
Mexiko	2	5,71 %
Japonsko	2	5,71 %
Turecko	1	2,86 %
Keňa	1	2,86 %
Chorvatsko	1	2,86 %
Německo	1	2,86 %
Čína	1	2,86 %
Indie	1	2,86 %
Dánsko	1	2,86 %
Irsko	1	2,86 %
Španělsko	1	2,86 %
Nevyplněno	3	8,57 %

Tab. č. 17 – Geografické zastoupení zahraničních respondentů

Z výsledků lze vidět, že u zahraničního vzorku jsou nejvíce zastoupeni uživatelé ze Spojených států amerických, což považují za vhodné vzhledem k předchozí komparaci s americkými prezidentskými knihovnami. Dále je zastoupení velmi pestré a kromě dobře pokrytého evropského kontinentu se zapojili respondenti i z Asie či Afriky. Pouze 3 respondenti nevedli zemi svého působení. Pro větší názornost znázorňují zastoupení na mapě světa.

Mapa č. 2 – Zastoupení dle světadílů (mapa převzata ze Zeměpis, 2016, údaje vlastní)

9.3 Ověření platnosti hypotéz

Průzkumné šetření se zaměřovalo na využívání digitálního archivu české prezidentské knihovny, tj. Knihovny Václava Havla. Cílem bylo zjistit míru spokojenosti uživatelů s tímto archivem. Měření spokojenosti tak umožnilo zjistit objektivní zpětnou vazbu, stalo se základem pro porovnávání a může být též součástí podkladů pro rozhodování. Při přípravě průzkumu bylo definováno celkem pět hypotéz. Pomocí metody dotazníkového šetření byly získány informace, které měly vést k potvrzení či vyvrácení těchto předem stanovených domněnek.

Hypotéza 1: Digitální archiv využívají převážně mimopražští uživatelé.

K ověření platnosti hypotézy č. 1 je nutné použít výsledky devatenácté otázky dotazníkového šetření. Zde bylo zjišťováno místo působení jednotlivých respondentů. Hlavní město Prahu zvolilo celkem 94 respondentů, mimopražské uživatele získáme součtem všech ostatních variant včetně zahraničního vzorku. Čeští mimopražští uživatelé tak dávají dohromady počet

74, s 32 zahraničními respondenty je konečný výsledek 106. Na respondenty, kteří neuvedli místo působení, nebyl brán zřetel. Přestože rozdíl oproti původnímu očekávání není tak výrazný, mírně převažují mimopražští uživatelé nad pražskými.

$$106 > 94$$

Lze tedy konstatovat, že hypotéza 1 byla tímto průzkumem potvrzena.

Hypotéza 2: Uživatelé ve většině případů v digitálním archivu najdou, co hledají.

K ověření platnosti hypotézy č. 2 je třeba použít výsledky z osmé otázky dotazníkového šetření. Tato otázka zjišťovala, zda jsou respondenti úspěšní ve svém hledání v digitálním archivu. Respondenti mohli zvolit odpověď ano, s obtížemi a ne. Pro účely verifikace hypotézy 2 jsou sloučeny výsledky českých a zahraničních uživatelů a též odpovědi ano a s obtížemi. V případě obtíží totiž uživatel nakonec našel hledané informace. U českých respondentů je výsledný poměr 145 vyhledaných informací ku 13 nenalezeným, u zahraničních 28 ku 2. Celkově tedy poměr vyhledaných a nenalezených informací činí 173 ku 15. Tato čísla zároveň zřetelně ukazují kvalitu digitálního archivu a v něm obsažených materiálů.

$$173 : 15$$

Z výsledku je tedy možné konstatovat platnost hypotézy č. 2.

Hypotéza 3: Uživatelé jsou celkově spíše spokojeni s digitálním archivem.

Hypotéza číslo 3 odhadovala míru spokojenosti s digitálním archivem Knihovny Václava Havla. K jejímu ověření je třeba využít výsledky z třinácté otázky dotazníkového šetření, konkrétně podotázky celkové spokojenosti. Pro účely verifikace jsou sloučena hodnocení od českých a zahraničních uživatelů. Samostatná míra spokojenosti u českých uživatelů činila v průměru 1,973, u zahraničních uživatelů 2,552. Pro ověření této hypotézy bylo sečteno hodnocení od 1 do 5 od všech respondentů a vypočten průměr, který činí 2,052. Hodnocení 2 představuje ve slovním vyjádření spokojen, chvalitebné či velmi dobré hodnocení.

$$\bar{x} = \frac{1}{n}(x_1 + x_2 + \dots + x_n) = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i$$

$$\bar{x} = \frac{1}{212}(79 + 158 + 78 + 80 + 40) = \frac{1}{212} 435 = 2,052$$

Z výpočtu lze konstatovat, že hypotéza 3 byla potvrzena.

Hypotéza 4: Zahraniční uživatelé jsou spíše nespokojeni s jazykovou mutací.

K ověření platnosti hypotézy č. 4 je nutné využít výsledků třinácté otázky dotazníkového šetření, konkrétně podotázky jazyková mutace, která byla určena pouze zahraničním

uživatelům. Jazyková mutace byla hodnocena s průměrem 2,654 a poměrně výraznou odchylkou 2,552. Z čísel vyplývá, že jazyková mutace je hodnocena spíše průměrně, slovním vyjádřením dobře a uživatelé tedy zcela jasně nevyjádřili nespokojenost. Pokud bychom nebrali v potaz neutrální, střední hodnocení, stále by převažovala čísla v kladných hodnotách (13 : 6). Rozšíření a úprava jazykových možností pro digitální archiv se sice hojně objevují ve vlastních vyjádřeních respondentů, avšak samotná jazyková mutace nebyla respondenty hodnocena negativně.

Jazyková mutace	1	2	3	4	5	nehodnoceno	průměr	rozptyl
	4	9	7	4	2	9	2,654	2,552

Tab. č. 18 – Hodnocení jazykové mutace

S ohledem na výsledky hodnocení lze konstatovat, že hypotéza 4 byla vyvrácena.

Hypotéza 5: Nejslabším faktorem při uživatelském hodnocení je vyhledávací rozhraní.

Poslední hypotéza se snažila určit nejslabší faktor z hlediska uživatelského hodnocení. Vzhledem k vlastnímu hodnocení bylo zvoleno vyhledávací rozhraní. K ověření páté hypotézy jsou zapotřebí výsledky třinácté otázky dotazníkového šetření. Faktor vyhledávacího rozhraní byl skutečně u českých respondentů hodnocen jako nejslabší, jeho průměrná hodnota je 2,229. U zahraničních respondentů je průměrná hodnota vyhledávacího rozhraní dokonce 2,621, avšak v porovnání s ostatními se nejednalo o nejhůře hodnocený faktor. Pro verifikaci této hypotézy jsou sloučeny výsledky jednotlivých faktorů od českých i zahraničních respondentů a pomocí aritmetických průměrů určen nejslabší faktor. Výpočty nejsou prováděny pro celkové hodnocení, na které se zaměřovala hypotéza 3, a pro faktor jazykové mutace, jenž byl hodnocen pouze zahraničními respondenty.

Hodnocené faktory	Průměr
Obsah/fond	1,652
Dostupnost digitálního archivu	1,869
Kvalita nalezených záznamů	1,927
Kategorie/fasety	2,166
Přehlednost uspořádání	2,274
Vyhledávací rozhraní	2,284

Tab. č. 19 – Průměrné hodnocení jednotlivých faktorů od všech respondentů

Z výsledků je patrné, že vyhledávací rozhraní má i po přepočtu největší aritmetický průměr a tudíž je nejslabším faktorem. Lze tedy konstatovat, že hypotéza 5 byla potvrzena.

9.4 Shrnutí výzkumu

Průzkum poskytl řadu zajímavých informací. Pomohl určit způsob, jakým uživatelé digitální archiv objeví, ozřejmit důvody, proč ho využívají, určit četnost použití, způsob práce s digitálním archivem, tematické zaměření hledání, které slouží pro odvození preferencí pro zpracování nových dokumentů, a v neposlední řadě určit míru spokojenosti uživatelů. Respondentům byl poskytnut velký prostor pro vlastní vyjádření, konkretizaci problémů, na které narážejí, sdělení připomínek či námětů. Jejich výpovědi tak umožňují doplnit kvantitativní údaje získané průzkumem a reagovat na uvedené podněty. Průzkumné šetření zároveň představovalo výrazný kontakt s uživateli, kteří se zapojili do hodnocení digitálního archivu a kteří se tak svým vyjádřením spolupodílí na rozhodování o budoucích změnách. Výsledky průzkumu slouží jako podklady pro úpravy, jež povedou ke zlepšování služeb digitálního archivu Knihovny Václava Havla.

Průzkum přinesl celou řadu zajímavých zjištění. Uživatelé objeví digitální archiv vlastním aktivním vyhledáním, přičemž tuto variantu uvedlo celých 86 % českých a 88 % zahraničních respondentů. Mezi nejčastější důvody používání digitálního archivu patří, že zpřístupňuje dokumenty online, které jiné instituce nenabízí a dále pak že uživatelé nežijí v Praze a nemohou se dostavit osobně. Tyto důvody obsadili první dvě pozice jak u českých tak i zahraničních uživatelů, avšak v odlišném pořadí. K zajímavým důvodům, které uživatelé uvedli, patřilo kupříkladu to, že je snadno a permanentně dostupný či že je pomocníkem pro studijní a pedagogické účely. Zahraniční uživatelé využívají digitální archiv i z důvodů české provenience a jazykové mutace. Aspekt českého původu a jazyka v textech by mohl být v budoucnu více rozvinut a představovat tak další možnou cestu pro získání zahraničních uživatelů.

Pozitivní zjištění přinesla otázka zkoumající četnost používání digitálního archivu. Celých 56 % českých a 54 % zahraničních respondentů využilo archiv dva až desetkrát, dalších 19 % českých a 29 % zahraničních respondentů dokonce více jak desetkrát. Z výsledků je patrné, že uživatelé se do archivu navrací opakovaně, což může být chápáno jako další ukazatel spokojenosti. Poměrně zajímavá zjištění přinesla i otázka týkající se tematického zaměření hledání. V ní se totiž naplno projevila odlišnost skladby fondu digitálního archivu Knihovny Václava Havla oproti americkým prezidentským knihovnám a s tím související preference. 42 % českých respondentů hledá informace o Václavu Havlovi – dramatikovi, básníkovi, 40 % o disidentovi, vězňovi a prezidentské zaměření informací je až na třetím místě s 36 %. Rozdílné zaměření je patrné u zahraničních uživatelů, kteří nejvíce hledají informace

o Václavu Havlovi – disidentovi, vězňovi s 60 %, avšak s minimálním rozestupem jsou na druhém místě informace prezidentského charakteru s 57 %.

Pro Knihovnu Václava Havla jsou důležité také údaje týkající se úspěšnosti vyhledávání informací. Bylo zjištěno, že celých 70 % českých a 67 % zahraničních uživatelů v digitálním archivu najde požadovanou informaci. S obtížemi se potýká 4 % českých a 27 % zahraničních uživatelů. Zcela neúspěšných je 7 % českých a 6 % zahraničních oslovených.

Nejdůležitější aspekt z hlediska samotné knihovny představovalo hodnocení spokojenosti uživatelů digitálního archivu. Uživatelé hodnotili nejen celkovou spokojenost, ale též jednotlivé faktory, takže se knihovna může zaměřit na nejhůře hodnocené. Čeští uživatelé nejhůře hodnotí vyhledávací rozhraní, dále pak přehlednost uspořádání a kategorie/fasety. Zahraniční uživatelé nejhůře hodnotí přehlednost uspořádání, dále pak jazykovou mutaci a jako třetí vyhledávací rozhraní. Verifikace hypotézy číslo 5 ukázala, že v globálním měřítku je nejhůře hodnocené vyhledávací rozhraní, tudíž by bylo vhodné s případnými úpravami začít právě zde. Při hodnocení celkové spokojenosti uživatelé archiv hodnotili pozitivně, a to průměrem 1,973 od českých respondentů, 2,552 od zahraničních respondentů. Celkový průměr pak činí 2,052. Hodnocení 2 lze převést ve slovním vyjádření na spokojen, chvalitebné, uspokojivé či velmi dobré hodnocení.

Z hlediska Knihovny Václava Havla se jedná o první průzkumné šetření tohoto typu. Je na uvážení samotné knihovny, zda se šetření bude opakovat či bude pouze jednorázové. V případě opakování je možné jej využít jako základ pro porovnání. Výsledky z průzkumu knihovně napoví, jak lépe informovat o archivu a jakým způsobem ho co nejefektivněji zpřístupňovat. Poskytují informace, o jaký druh archiválií je zájem a které by proto knihovna měla upřednostnit při zpracování. Dále ukazují, jaké kategorie badatelé nejvíce vyhledávají, tedy na které je vhodné se zaměřit. Výsledky také zprostředkují uživatelské hodnocení k jednotlivým faktorům a informují, zda je kupříkladu řazení a vyhledávání přehledné a kvalitně zpracované, nebo zda potřebuje změnu. Knihovna Václava Havla výsledky využije pro plánování úprav digitálního archivu či upgradu softwaru. Průzkumné šetření se nesetkalo s tak velkou odezvou, ve kterou zadavatel doufal. Přesto přináší zajímavá zjištění, bylo aplikováno na pestrém výzkumném vzorku včetně zástupců ze zahraničí a celkově lze výsledky shrnout jako pozitivní.

10 Závěr

Tato diplomová práce zpracovává obecný fenomén prezidentských knihoven, jež mají svůj původ ve Spojených státech amerických. Již v 30. let 20. století vznikla americká tradice zakládání prezidentských knihoven, která se udržela dodnes. Jak bylo zjištěno z odborné literatury, prezidentské knihovny nejsou tradičními knihovnami. Svým uspořádáním připomínají spíše archivy, úložiště pro uchovávání a zpřístupňování dokumentů, záznamů a dalších historických materiálů prezidentů (Bennett, 2003). Prezidentská knihovna je ve většině případů spojena s muzeem. Pomáhá formovat obraz určitého prezidenta a jeho doby, přispívá k budování veřejné paměti a představuje důležitý informační zdroj pro historiky a další badatele (National Archives and Records Administration, 2015e). Práce se snaží charakterizovat tyto výjimečné instituce, zachycuje jejich historii i související legislativu a dále přibližuje jejich správu, financování nebo fond. Americké prezidentské knihovny lze obecně rozdělit do dvou skupin podle provozovatele. Početnější skupinu tvoří knihovny spravované v rámci NARA. Menší skupinu zastupují prezidentské knihovny spravované soukromými nadacemi, asociacemi, historickými společnostmi či státními orgány. Práce také zmiňuje nedostatky a kritizované faktory amerických prezidentských knihoven i jejich možnou budoucnost včetně alternativních modelů. Teoretická část tak komplexně a souhrnně představuje problematiku prezidentských knihoven, v českém jazyce vůbec poprvé.

V práci jsou přiblíženy vybrané zahraniční prezidentské knihovny a česká Knihovna Václava Havla. Pro představení jsem zvolila americké prezidentské knihovny Billa Clintona a George W. Bushe, přičemž hlavním kritériem výběru bylo časové hledisko. Bill Clinton byl prezidentem Spojených států amerických v letech 1993–2001, po něm nastoupil George W. Bush, který vykonával funkci v letech 2001–2009. Václav Havel byl nejprve prezidentem Československa v letech 1899–1992 a poté samostatné České republiky v letech 1993–2003, což je primárním objektem zájmu. Vybrané prezidentské knihovny tak společně vytvářejí korespondující časovou osu. Krátce jsou také přiblíženy prezidentské knihovny z dalších zemí světa.

Druhá část mé diplomové práce se skládala ze dvou složek, a to komparace a průzkumného šetření. V komparaci byly porovnávány dvě představené americké prezidentské knihovny s Knihovnou Václava Havla. Jedním z největších přínosů srovnání českého a amerického prostředí je definování čtyř základních oblastí poskytovaných služeb prezidentských knihoven. Mezi tyto oblasti patří muzejní a výstavní činnost, vzdělávání, bádání a výzkum,

akce, veřejné programy a události. Jednotlivé oblasti služeb byly charakterizovány a doloženy příklady dobré praxe. Komparace rovněž poukázala na fakt, že Knihovna Václava Havla má oproti americkým představitelkám odlišnou skladbu fondu. Tato skutečnost je dána specifickým prostředím České republiky, v němž se nachází další instituce shromažďující prezidentské materiály, a to Archiv Kanceláře prezidenta republiky. Dále následovalo průzkumné šetření, které se zaměřovalo na české prostředí, konkrétně na Knihovnu Václava Havla. Jelikož je spektrum služeb této knihovny značně široké, pro výzkumnou část mé diplomové práce byla vybrána oblast bádání a výzkumu. Průzkumné šetření tak bylo zaměřeno na využívání digitálního archivu, což bylo základním požadavkem zadavatele. Výzkum poskytl řadu zajímavých informací. Pomohl určit způsob, jakým uživatelé digitální archiv objeví, ozřejmit důvody, proč ho využívají, určit četnost použití, způsob práce s digitálním archivem, tematické zaměření hledání, které slouží pro odvození preferencí pro zpracování nových dokumentů, a v neposlední řadě určit míru spokojenosti uživatelů.

Práce si kladla za cíl představit obecný koncept prezidentských knihoven a provést analýzu jejich služeb se zaměřením na české prostředí. Teoretická část přináší první komplexní a souhrnný přehled problematiky prezidentských knihoven v českém jazyce a je tak zajisté přínosem pro zájemce o tuto oblast. V komparaci je porovnáno české a americké prostředí a uvedena řada příkladů dobré praxe. Průzkumné šetření pak poskytuje cenné informace samotné Knihovně Václava Havla. Téma prezidentských knihoven skýtá rozličné možnosti jeho pojetí a myslím si, že by bylo zajímavé jej rozvést v dalších závěrečných pracích. Prezidentské knihovny by mohly být zkoumány kupříkladu z hlediska jejich komunitního působení či se zaměřením na vybranou oblast poskytovaných služeb.

Seznam použitých zdrojů

ARCHIV KANCELÁŘE PREZIDENTA REPUBLIKY, 2014. *Archiv Kanceláře prezidenta republiky* [online]. Praha: Archiv Kanceláře prezidenta republiky, © 2007–2014. Dostupné z: <http://www.prazskyhradarchiv.cz/archivKPR/cz/>.

AUGUST, Thomas a Wayne WIEGAND, ed., 2001. *The library as an agency of culture*. Madison, Wis: University of Wisconsin Press, 2001. ISBN 978-029-9183-042.

BENNETT, G. H., 2003. „Goodbye Mr President“: presidential libraries and public history in the USA. *European Journal of American Culture* [online]. 2003, vol. 22, issue 1, s. 23-36 [cit. 2016-04-02]. Dostupné komerčně z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&an=9953425&scope=site>.

BORIS YELTSIN PRESIDENTIAL LIBRARY, 2015. *About the library* [online]. St. Petersburg: Yeltsin Presidential Library, © 2009–2015 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.prlib.ru/en-us/Pages/Default.aspx>.

CELBOVÁ, Ludmila, 2003. Hybridní knihovna. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=find-c&local_base=KTD&ccl_term=wtr%3Dhybridn%C3%AD+knihovna.

COCHRANE, Lynn Scott, 2002. Presidential libraries: presidential, yes; libraries, not really. *American Libraries* [online]. 2002, vol. 33, issue 5 [cit. 2015-11-04]. ISSN 00029769. Dostupné komerčně z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edsjsr&an=edsjsr.25648308&scope=site>.

COX, Richard J., 2002. America's pyramids: presidents and their libraries. *Government Information Quarterly* [online]. 2002, vol. 19, issue 1, s. 45-75 [cit. 2016-04-02]. DOI: 10.1016/S0740-624X(01)00094-6. ISSN 0740624x. Dostupné komerčně z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0740624X01000946>.

CRAIG, Bruce R., 2006. Presidential libraries and museums: opportunities for genuine reform. *The Public Historian* [online]. 2006, vol. 28, issue 4, s. 75-84 [cit. 2016-04-02]. DOI: 10.1525/tph.2006.28.4.75. Dostupné komerčně z: https://www.jstor.org/stable/10.1525/tph.2006.28.4.75?seq=1#page_scan_tab_contents.

ČTK, 2011. Vzniká stálé sídlo Knihovny Václava Havla. In: *Česká televize: kultura* [online]. Praha: Česká televize, © 1996–2016 [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kultura/1281892-vznika-stale-sidlo-knihovny-vaclava-havla>.

DISMAN, Miroslav, 2011. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 4. vyd. Praha: Karolinum, 2011. 372 s. ISBN 978-80-246-1966-8.

Dotazníkový průzkum, 2012. Učebnice. *Výzkumy.knihovna.cz* [online]. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Kabinet informačních studií a knihovnictví, ©2012 [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: <http://vyzkumy.knihovna.cz/ucebnice/dotaznikovy-pruzkum>.

FAWCETT, Sharon K., 2006. Presidential libraries: a view from the center. *The Public Historian* [online]. 2006, vol. 28, issue 3, s. 13-36 [cit. 2016-04-02]. DOI: 10.1525/tph.2006.28.3.13. Dostupné komerčně z: https://www.jstor.org/stable/10.1525/tph.2006.28.3.13?seq=1#page_scan_tab_contents.

GEORGE W. BUSH PRESIDENTIAL LIBRARY AND MUSEUM, 2016a. *About us* [online]. Dallas: George W. Bush Presidential Library and Museum, [2016] [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.georgewbushlibrary.smu.edu/About-Us.aspx>.

GEORGE W. BUSH PRESIDENTIAL LIBRARY AND MUSEUM, 2016b. *George W. Bush Presidential Library and Museum* [online]. Dallas: George W. Bush Presidential Library and Museum, [2016] [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <https://www.georgewbushlibrary.smu.edu/>.

GEORGE W. BUSH PRESIDENTIAL LIBRARY AND MUSEUM, 2016c. *Visit* [online]. Dallas: George W. Bush Presidential Library and Museum, [2016] [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.georgewbushlibrary.smu.edu/en/Visit.aspx>.

HACKMAN, Larry J., 2006. Toward better policies and practices for presidential libraries. *The Public Historian* [online]. 2006, vol. 28, issue 3 [cit. 2016-04-02]. DOI: 10.1525/tph.2006.28.3.165. Dostupné komerčně z: <https://www.jstor.org/stable/10.1525/tph.2006.28.3.165>.

HALL, Amy, 2009. The George W. Bush Presidential Library and the presidential libraries system. *Key Words* [online]. 2009, vol. 17, issue 2, s. 61-63 [cit. 2016-04-02]. ISSN 10641211. Dostupné komerčně z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&an=39977297&scope=site>.

- HAVEL, Václav, 2006. Několik vět o knihovně. In: HAVEL, Václav a Jan ZELENKA. *Projevy a jiné texty 1999-2006; Prosím stručně; Odcházení*. Vyd. 1. Praha: Torst, 2006. 805 s. ISBN 978-80-7215-320-6. Dostupný z: <http://archive.vaclavhavel-library.org/index.php>.
- HOLLAN, Matěj, 2014. Otevřeli jsme pro vás Knihovnu Václava Klause. In: *Žít Brno* [online]. Brno: Žít Brno, 2014 [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: <http://www.zitbrno.cz/otevrelisjme-pro-vas-knihovnu-vaclava-klause/>.
- HOUŠKOVÁ, Zlata a Vladana PILLEROVÁ, 2008. Služby knihoven pro zdravotně znevýhodněné. Informace o průzkumu. *Knihovna* [online]. 2008, roč. 19, č. 2, s. 76-95 [cit. 2016-04-13]. ISSN 1801-3252. Dostupný z: <http://knihovna.nkp.cz/knihovna82/82076.htm>.
- HUFBAUER, Benjamin, 2006. Spotlights and shadows: presidents and their administrations in presidential museum exhibits. *The Public Historian* [online]. 2006, vol. 28, no. 3, s. 117-132 [cit. 2016-04-02]. DOI: 10.1525/tph.2006.28.3.117. Dostupné komerčně z: <http://tph.ucpress.edu/content/28/3/117>.
- HUŽVÁROVÁ, Marina, 2004. Složitá cesta ke svobodě: první prezidentská knihovna v Čechách. *Akademický bulletin* [online]. 2004, č. 12 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://abicko.avcr.cz/archiv/2004/12/obsah/slozita-cesta-ke-svobode-prvni-prezidentska-knihovna-v-cechach.html>.
- HYLAND, Pat, 1995. *Presidential libraries and museums: an illustrated guide*. 2. vyd. Washington, D.C.: Congressional Quarterly, Inc., c1995. 174 s. ISBN 0871879611.
- CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.
- INSTITUT VÁCLAVA KLAUSE, 2016. *O Institutu* [online]. Praha: Institut Václava Klause, o.p.s., 2016 [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: <http://www.institutvk.cz/o-institutu>.
- KAMATH, P. M., 1994. Presidential libraries of United States. *Herald of Library Science* [online]. 1994, vol. 33, issue 3/4, s. 200-204 [cit. 2016-04-02]. ISSN 0018-0521. Dostupné komerčně z: <http://search.proquest.com/docview/57330496?accountid=35514>.
- KENT, Allen, Harold LANCOUR a Jay E. DAILY, ed., 1978. *Encyclopedia of library and information science*. New York: Dekker, 1978. 520 s. ISBN 978-082-4720-230.

KNIHOVNA VÁCLAVA HAVLA, 2009. *Knihovní řád Knihovny Václava Havla* [online]. Praha: Knihovna Václava Havla, o.p.s., © 2009–2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: http://www.vaclavhavel-knihovna.org/docs/kvh_knihovni-rad.pdf.

KNIHOVNA VÁCLAVA HAVLA, 2014. *Knihovna Václava Havla – výroční zpráva 2014* [online]. Praha: Knihovna Václava Havla, o.p.s., © 2009–2016 [cit. 2016-04-02]. 102 s. Dostupné z: <http://www.vaclavhavel-library.org/docs/vyrocnizprava-2014-cs.pdf>.

KNIHOVNA VÁCLAVA HAVLA, 2016. *Knihovna Václava Havla* [online]. Praha: Knihovna Václava Havla, o.p.s., © 2009–2016 [cit. 2016-02-02]. Dostupné z: <http://www.vaclavhavel-knihovna.org>.

KOHOUTEK, Rudolf, 2010. Dotazník jako průzkumná metoda. In: *Psychologie v teorii a praxi: [blog Rudolfa Kohoutka]* [online]. 2010-02-10 [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/1002/dotaznik-jako-pruzkumna-metoda>.

KOHOUTEK, Rudolf, 2016. Think-thank. In: *ABZ.cz: slovník cizích slov* [online]. © 2005–2016 [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/think-tank-angl>.

KOLUMPEKOVÁ, Alžběta, 2008. *Knihovna Václava Havla* [online]. Praha, 2008 [cit. 2016-04-12]. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí diplomové práce PhDr. Anna Stöcklová. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/62710/19223225/>.

KOLUMPEKOVÁ, Alžběta, 2009. Knihovna Václava Havla - poslání a cíle. *Čtenář - měsíčník pro knihovny* [online]. 2009, roč. 61, číslo 10 [cit. 2016-04-02]. ISSN 1805-4064. Dostupné z: <http://ctenar.svkkk.cz/clanky/2009-roc-61/10-2009/knihovna-vaclava-havla-poslani-a-cile-62-496.htm>.

LAMB, Annette a Larry JOHNSON, 2015. Rethinking president's month projects through presidential library websites. *Teacher Librarian* [online]. 2015, vol. 42, issue 3, s. 64-68 [cit. 2015-11-04]. Dostupné komerčně z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=lls&an=101109262&scope=site>.

LEE, Chang C., 1991. American presidential libraries: a model for establishing presidential libraries in the Republic of China. *Journal of Library and Information Science* [online]. 1991, vol. 17, issue 2, s. 36-51 [cit. 2016-04-02]. ISSN 2224-1574. Dostupné z: <http://jlis.glis.ntnu.edu.tw/ojs/index.php/jlis/article/view/258>.

LIBRARY OF CONGRESS, 2016. Presidential papers, manuscript division, library of Congress. In: *The Library of Congress American Memory* [online]. Washington, DC: The Library of Congress, [2016] [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://memory.loc.gov/ammem/presprvw/23pres.html>.

MAREK, Jiří a Pavel KAJML, 2012. *Metody moderního řízení organizací soukromého, veřejného i neziskového sektoru (na bázi sociálního dialogu)*. Vyd. 1. Praha: Konfederace zaměstnavatelských a podnikatelských svazů ČR, 2012. 295 s. ISBN 978-80-260-7902-6.

NATIONAL ARCHIVES AND RECORDS ADMINISTRATION, 2009. *Report on alternative models for presidential libraries issued in response to the requirements of PL 110-404*. College Park, Maryland: The U.S. National Archives and Records Administration, 2009 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.archives.gov/presidential-libraries/reports/report-for-congress.pdf>.

NATIONAL ARCHIVES AND RECORDS ADMINISTRATION, 2015a. About us. In: *Presidential Libraries and Museums: Learn about the Presidential Libraries* [online]. College Park, Maryland: The U.S. National Archives and Records Administration, 2015 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <https://www.archives.gov/presidential-libraries/about/>.

NATIONAL ARCHIVES AND RECORDS ADMINISTRATION, 2015b. *Holdings of the Presidential Libraries* [online]. College Park, Maryland: The U.S. National Archives and Records Administration, 2015 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.archives.gov/presidential-libraries/about/holdings.html>.

NATIONAL ARCHIVES AND RECORDS ADMINISTRATION, 2015c. *Laws & Regulations* [online]. College Park, Maryland: The U.S. National Archives and Records Administration, 2015 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <https://www.archives.gov/presidential-libraries/laws/>.

NATIONAL ARCHIVES AND RECORDS ADMINISTRATION, 2015d. *Presidential Libraries Act of 1955* [online]. College Park, Maryland: The U.S. National Archives and Records Administration, 2015 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <https://www.archives.gov/presidential-libraries/laws/1955-act.html>.

NATIONAL ARCHIVES AND RECORDS ADMINISTRATION, 2015e. *Presidential Libraries and Museums* [online]. College Park, Maryland: The U.S. National Archives and

Records Administration, 2015 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z:
<https://www.archives.gov/presidential-libraries/>.

NATIONAL ARCHIVES AND RECORDS ADMINISTRATION, 2015f. *Presidential Records* [online]. College Park, Maryland: The U.S. National Archives and Records Administration, 2015 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z:
<http://www.archives.gov/about/laws/presidential-records.html>.

NATIONAL ARCHIVES AND RECORDS ADMINISTRATION, 2015g. *Trust Fund Annual Report* [online]. College Park, Maryland: The U.S. National Archives and Records Administration, 2015 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.archives.gov/about/plans-reports/trust-fund/index.html>.

NENADÁL, Jaroslav et al., 2004. *Modely měření a zlepšování spokojenosti zákazníků: výstup z projektu podpory jakosti č. 4/4/2004*. Praha: Národní informační středisko pro podporu jakosti, 2004. 97 s. ISBN 80-02-01672-6.

OBAMA PRESIDENTIAL CENTER, 2016. *The Obama Presidential Center* [online]. Chicago, Illinois: Obama Foundation, ©2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z:
<http://www.barackobamafoundation.org/the-center>.

OLUSEGUN OBASANJO PRESIDENTIAL LIBRARY, 2012. *Olusegun Obasanjo Presidential Library* [online]. Abeokuta, Ogun: The Olusegun Obasanjo Foundation, 2012. Dostupné z: <http://olusegunobasanjofoundation.org/about-the-foundation/the-olusegun-obasanjo-presidential-library/#.Vw0vUM1IvIU>.

PIERCE, Michael, 2008. The William J. Clinton Presidential Library and Museum. *Journal of American History* [online]. 2008, vol. 95, issue 3, s. 794-798 [cit. 2015-11-04]. Dostupné komerčně z:
<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=hus&an=509874161&scope=site>.

PostgreSQL, 2016. *PostgreSQL* [online]. The PostgreSQL Global Development Group, © 1996–2016 [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: <http://www.postgresql.org/>.

Presidential library, 2016. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- , Last modified on 24 March 2016 [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Presidential_libraries.

- PRŮCHA, Jan, 2014. *Andragogický výzkum*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014. 152 s. ISBN 978-80-247-5232-7.
- PŮČEK, Milan, 2005. *Měření spokojenosti v organizacích veřejné správy: soubor příkladů*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, úsek veřejné správy, odbor modernizace veřejné správy, 2005. 104 s. ISBN 80-239-6154-3.
- SALÁTOVÁ, Renáta, 2013. Exkurze do Knihovny Václava Havla. *Ikaros* [online]. 2013, roč. 17, č. 11 [cit. 2015-02-10]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/node/8082>.
- ŠICOVÁ, Petra, 2015. *Public relations v českých knihovnách: analýza externí komunikační strategie* [online]. Praha, 2015 [cit. 2016-04-12]. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí práce: PhDr. Mgr. Hana Landová, Ph.D. Konzultantka: PhDr. Radka Římanová, PhD. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/150868/19234608>.
- SLOMEK, Jiří, 2004. Ústav TGM, knihovna VH. *Lidové noviny*. 2004, roč. 17, č. 265, s. 10.
- SOUTHERN METHODIST UNIVERISTY, 2016. *Timeline of Bush Presidential Center site selection process* [online]. Dallas, Texas: Southern Methodist University, [2016] [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.smu.edu/BushCenter/SelectionTimeline>.
- STUCKEY, Mary E., 2006. Presidential secrecy: keeping archives open. *Rhetoric & Public Affairs* [online]. 2006, vol. 9, issue 1, s. 138-144 [cit. 2016-04-02]. Dostupné komerčně z: http://muse.jhu.edu/login?auth=0&type=summary&url=/journals/rhetoric_and_public_affairs/v009/9.1stuckey.html.
- SUBHPOTO, Nisar Ahmed, 2003. Presidential libraries in the National Archives and Record Administration, USA. *Pakistan Library Bulletin* [online]. 2003, vol. 34, issue 3, s. 19-26 [cit. 2016-04-02]. Dostupné komerčně z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=lls&an=502908884&scope=site>.
- SURYNEK, Alois, Růžena KOMÁRKOVÁ a Eva KAŠPAROVÁ, 2001. *Základy sociologického výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Management Press, 2001. 160 s. ISBN 80-7261-038-4.
- ŠKODOVÁ, Markéta, 2013. Modul č. 3: výběr, konstrukce vzorku. In: KISK. *Základy výzkumů v knihovnách* [e-learningový kurz]. 2013 [cit. 2016-04-02].

- TIEMO, Pereware Aghwotu, 2006. Obasanjo Presidential Library: to be or not to be? *The Bottom Line* [online]. 2006, vol. 19, issue 1, s. 31-34 [cit. 2016-04-02]. ISSN 0888-045X. Dostupné komerčně z: <http://www.emeraldinsight.com/doi/abs/10.1108/08880450610643043>.
- VÁCLAV HAVEL LIBRARY FOUNDATION, 2016. History. In: *About VHLF* [online]. New York: The Václav Havel Library Foundation, [2016] [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: <http://www.vhlf.org/about-us/history/>.
- WILLIAM J. CLINTON PRESIDENTIAL CENTER, 2016. *About us* [online]. New York: The Clinton Foundation, 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <https://www.clintonfoundation.org/clinton-presidential-center>.
- WILLIAM J. CLINTON PRESIDENTIAL LIBRARY AND MUSEUM, 2016a. *About the archives* [online]. Little Rock: The Clinton Presidential Library and Museum, [2016] [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <https://www.clintonlibrary.gov/research/about-the-archives/>.
- WILLIAM J. CLINTON PRESIDENTIAL LIBRARY AND MUSEUM, 2016b. *About us* [online]. Little Rock: The Clinton Presidential Library and Museum, [2016] [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <https://www.clintonlibrary.gov/about/>.
- WILLIAM J. CLINTON PRESIDENTIAL LIBRARY AND MUSEUM, 2016c. *Visit us* [online]. Little Rock: The Clinton Presidential Library and Museum, [2016] [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <https://www.clintonlibrary.gov/visit/>.
- WILLIAM J. CLINTON PRESIDENTIAL LIBRARY AND MUSEUM, 2016d. *William J. Clinton Presidential Library and Museum* [online]. Little Rock: The Clinton Presidential Library and Museum, [2016] [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <https://www.clintonlibrary.gov/>.
- WILLIAMS, Kieran, 2013. The company Havel kept. *The Slavonic and East European Review* [online]. 2013 (October), vol. 91, no. 4, s. 847-869 [cit. 2016-04-12]. DOI: 10.5699/slaveastorev2.91.4.0847. Dostupné komerčně z: <http://www.jstor.org/stable/10.5699/slaveastorev2.91.4.0847>.
- WILSON, Don W., 1991. Presidential libraries: developing to maturity. *Presidential Studies Quarterly* [online]. 1991, vol. 21, no. 4, s. 771-779 [cit. 2016-04-02]. Dostupné komerčně z: http://www.jstor.org/stable/27550812?seq=1#page_scan_tab_contents.
- YAKEL, Elizabeth, 2007. Presidential libraries: merging public records and private lives. *OCLC Systems & Services: International Digital Library Perspectives* [online]. 2007, vol. 23,

issue 3, s. 238-241 [cit. 2016-04-02]. ISSN 1065-075X. DOI:

doi:<http://dx.doi.org/10.1108/10650750710776350>. Dostupné komerčně z:

<http://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/10650750710776350>.

Zeměpis, 2016. *Zemepis.com – geografický portál* [online]. Zeměpis.com, © 2002–2016 [cit.

2016-04-12]. Dostupné z: <http://www.zemepis.com/>.

Seznam vyobrazení, tabulek a grafů

Seznam vyobrazení v textu

Mapa č. 1: Zastoupení dle krajů ČR.....	106
Mapa č. 2: Zastoupení dle světadílů.....	107

Seznam grafů v textu

Graf č. 1: Pohlaví uživatelů digitálního archivu.....	74
Graf č. 2: Věková skladba uživatelů digitálního archivu.....	75
Graf č. 3: Sběr dat - rozložení počtu odpovědí u českých respondentů.....	77
Graf č. 4: Sběr dat - rozložení počtu odpovědí u zahraničních respondentů.....	77
Graf č. 5: Dozvěděl/a jste se o digitálním archivu (čeští respondenti).....	79
Graf č. 6: Dozvěděl/a jste se o digitálním archivu (zahraniční respondenti).....	79
Graf č. 7: Nalezl/a jste stránky digitálního archivu (čeští respondenti).....	80
Graf č. 8: Nalezl/a jste stránky digitálního archivu (zahraniční respondenti).....	80
Graf č. 9: Využil/a jste digitální archiv, protože (čeští respondenti).....	81
Graf č. 10: Využil/a jste digitální archiv, protože (zahraniční respondenti).....	82
Graf č. 11: Kolikrát jste využil/a digitální archiv Knihovny Václava Havla? (čeští respondenti).....	83
Graf č. 12: Kolikrát jste využil/a digitální archiv Knihovny Václava Havla? (zahraniční respondenti).....	83
Graf č. 13: Uveďte, prosím, konkrétní periodicitu (čeští respondenti).....	84
Graf č. 14: Uveďte, prosím, konkrétní periodicitu (zahraniční respondenti).....	84
Graf č. 15: Hledal/a jste (čeští respondenti).....	85
Graf č. 16: Hledal/a jste (zahraniční respondenti).....	85
Graf č. 17: Vyhledaná informace/dokument/kniha se vztahovaly k období ze života Václava Havla (čeští respondenti).....	86
Graf č. 18: Vyhledaná informace/dokument/kniha se vztahovaly k období ze života Václava Havla (zahraniční respondenti).....	86
Graf č. 19: Našel/našla jste v digitálním archivu, co jste hledal/a? (čeští respondenti).....	87
Graf č. 20: Našel/našla jste v digitálním archivu, co jste hledal/a? (zahraniční respondenti).....	88
Graf č. 21: Využil/a jste při vyhledávání (čeští respondenti).....	90
Graf č. 22: Využil/a jste při vyhledávání (zahraniční respondenti).....	91

Graf č. 23: Jaké položky v sekci „Dokumenty a události“ jste nejvíce využil/a? (čeští respondenti).....	92
Graf č. 24: Jaké položky v sekci „Dokumenty a události“ jste nejvíce využil/a? (zahraniční respondenti).....	92
Graf č. 25: Ohodnořte následující faktory (čeští respondenti).....	94
Graf č. 26: Ohodnořte následující faktory (zahraniční respondenti).....	95
Graf č. 27: Využil/a jste možnost obrátit se na Knihovnu Václava Havla s dotazem prostřednictvím (čeští respondenti).....	100
Graf č. 28: Využil/a jste možnost obrátit se na Knihovnu Václava Havla s dotazem prostřednictvím (zahraniční respondenti).....	101
Graf č. 29: Jaký byl účel Vašeho hledání? (čeští respondenti).....	102
Graf č. 30: Jaký byl účel Vašeho hledání? (zahraniční respondenti).....	102
Graf č. 31: Jaké bylo zaměření Vašeho hledání? (čeští respondenti).....	103
Graf č. 32: Jaké bylo zaměření Vašeho hledání? (zahraniční respondenti).....	103

Seznam tabulek v textu

Tab. č. 1: Přehled zákonů a vybraných vládních nařízení k problematice prezidentských knihoven.....	18
Tab. č. 2: Seznam prezidentských knihoven v rámci NARA.....	23
Tab. č. 3: Seznam prezidentských knihoven mimo rámec NARA.....	24
Tab. č. 4: Porovnání základních údajů.....	46
Tab. č. 5: Porovnání velikosti objektů.....	47
Tab. č. 6: Porovnání otevírací doby muzea/expozice.....	48
Tab. č. 7: Porovnání vstupného.....	49
Tab. č. 8: Vybrané vzdělávací programy Clintonovy prezidentské knihovny.....	53
Tab. č. 9: Vybrané vzdělávací programy Bushovy prezidentské knihovny.....	55
Tab. č. 10: Vybrané vzdělávací programy Knihovny Václava Havla.....	57
Tab. č. 11: Porovnání otevírací doby badatelen.....	58
Tab. č. 12: Porovnání fondu prezidentských knihoven.....	59
Tab. č. 13: Porovnání fondu digitálních knihoven/digitálního archivu.....	62
Tab. č. 14: Hodnocení vybraných faktorů (čeští respondenti).....	93
Tab. č. 15: Hodnocení vybraných faktorů (zahraniční respondenti).....	95
Tab. č. 16: Geografické zastoupení českých respondentů.....	105
Tab. č. 17: Geografické zastoupení zahraničních respondentů.....	106

Tab. č. 18: Hodnocení jazykové mutace.....	109
Tab. č. 19: Průměrné hodnocení jednotlivých faktorů od všech respondentů.....	109

Seznam příloh

Příloha 1: Průvodní e-mail k průzkumnému šetření.....	126
Příloha 2: Formulář dotazníku v české verzi.....	127
Příloha 3: Formulář dotazníku v anglické verzi	134

Přílohy

PRÍLOHA 1 - PRŮVODNÍ E-MAIL PRŮZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Vážená paní, vážený pane,

Knihovna Václava Havla si velmi váží toho, že jste využil/a služeb jejího digitálního archivu. Jelikož však chceme své služby veřejnosti stále zlepšovat, rádi bychom Vás požádali o zodpovězení několika otázek prostřednictvím jednoduchého dotazníku. Dotazník Vám nezabere více než 10 minut, je zcela anonymní a v souladu s pravidly pro nakládání s osobními údaji. Pro jeho vyplnění použijte, prosím, odkaz <https://pruzkum-spokojenosti-knhv.vyplnto.cz/>. Vaše odpovědi nám pomohou zjistit způsob práce s digitálním archivem, zlepšit jeho přístupnost, přehlednost, možnosti vyhledávání a odvodit preference pro zpracovávání nových dokumentů. Odpovědi budou rovněž využity v diplomové práci s názvem „Principy služeb prezidentských knihoven“ na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, oboru Informačních studií a knihovnictví, jejíž autorkou je Pavla Kolaříková.

Děkujeme za Váš čas a trpělivost a po zodpovězení našich otázek na Vás čeká malé překvapení z našeho archivu.

S pozdravem

Martin Vidlák, vedoucí dokumentačního centra Knihovny Václava Havla

Dear Sir/Madam,

The Václav Havel Library greatly appreciates the fact that you have used the services of its digital archive. And in view of the fact that we wish to continually improve our services for the public, we would like to ask you to please fill in some questions for us in the form of a simple questionnaire. The questionnaire will take no more than 10 minutes of your time. It is completely anonymous and in line with the rules on handling personal data. To fill it in, please use this link <https://user-satisfaction-survey-vhl.vyplnto.cz/>. Your answers will help us to find out how our people work with the digital archive, to improve its accessibility, clarity, search functions, and to deduce preferences for processing new documents. The responses will also be used in a thesis entitled „The principles of the services of presidential libraries“ by Pavla Kolaříková from the Information Studies and Librarianship at the Arts Faculty of Prague’s Charles University. Thank you very much for your time and patience. After answering our questions you will receive a small surprise from our archive.

Yours faithfully,

Martin Vidlák, head of the Documentation Centre of the Václav Havel Library

Martin Vidlák

Vedoucí Dokumentačního centra

Knihovna Václava Havla, o.p.s.

Ostrovní 13

110 00 Praha 1

[Facebook](#)

[YouTube](#)

PŘÍLOHA 2 - FORMULÁŘ DOTAZNÍKU V ČESKÉ VERZI

Průzkum spokojenosti uživatelů Knihovny Václava Havla

Konec vyplňování dnes v 23:45:00, výsledky budou k dispozici pouze zadavateli.
Počet otázek: 19 Průměrná doba vyplňování: 00.04:59

Dobrý den,

ráda bych Vás požádala o vyplnění následujícího dotazníku, jehož výsledky budou sloužit Knihovně Václava Havla a který bude podkladem pro zpracování diplomové práce s názvem "Principy služeb prezidentských knihoven". Dotazník je zcela anonymní a jeho cílem je zmapovat spokojenost uživatelů digitálního archivu Knihovny Václava Havla (<http://archive.vaclavhavel-library.org/?l=cs>). Jeho vyplnění Vám nezabere více než 10 minut a na konci Vás čeká malé překvapení. Předem děkuji za Vaše odpovědi, trpělivost a čas.

Bc. Pavla Kolaříková

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, Informační studia a knihovnictví

Vyplnit dotazník

nepovinná otázka

1. Dozvěděl/a jste se o digitálním archivu Knihovny Václava Havla

Zvolte alespoň jednu možnost.

- z webových stránek Knihovny Václava Havla
- od stávajících uživatelů archivu Knihovny Václava Havla
- z odkazů jiných knihoven a archivů
- z médií
- odjinud:

Pokračovat

[Ukončit vyplňování dotazníku a smazat vyplněné hodnoty](#)

nepovinná otázka

2. Nalezl/a jste stránky archivu Knihovny Václava Havla

- při aktivním vyhledávání
- náhodně

Zpět

Pokračovat

[Ukončit vyplňování dotazníku a smazat vyplněné hodnoty](#)

nepovinná otázka

3. Využil/a jste digitální archiv Knihovny Václava Havla, protože

Zvolte alespoň jednu možnost.

- nežijete v Praze a nemůžete se dostavit osobně
- nemáte dostatek času pro osobní návštěvu
- zpřístupňuje on-line dokumenty, které jiné instituce nenabízí
- jste byl/a pouze zvědavý/á, co obsahuje
- jiné důvody:

Zpět

Pokračovat

[Ukončit vyplňování dotazníku a smazat vyplněné hodnoty](#)

povinná otázka

4. Kolikrát jste využil/a digitální archiv Knihovny Václava Havla?

- jednou
- dva až desetkrát
- více než desetkrát

Zpět

Pokračovat

[Ukončit vyplňování dotazníku a smazat vyplněné hodnoty](#)

nepovinná otázka

5. Uveďte, prosím, konkrétní periodicitu (např. každý den, týden, měsíc aj.)

(text)

Zpět

Pokračovat

[Ukončit vyplňování dotazníku a smazat vyplněné hodnoty](#)

povinná otázka

6. Hledal/a jste

- konkrétní informaci/dokument/knihu
- nevěděl/a jste přesně, co hledáte

Zpět

Pokračovat

[Ukončit vyplňování dotazníku a smazat vyplněné hodnoty](#)

nepovinná otázka

7. Vyhledaná informace/dokument/kniha se vztahovaly k období ze života Václava Havla

Zvolte alespoň jednu možnost.

- mládí/rodina
- Václav Havel - dramatik, básník
- Václav Havel - disident, vězeň
- Václav Havel - prezident, exprezident
- jiné:

Zpět

Pokračovat

[Ukončit vyplňování dotazníku a smazat vyplněné hodnoty](#)

povinná otázka

8. Našel/našla jste v digitálním archivu, co jste hledal/a?

- ano
- s obtížemi
- ne

Zpět

Pokračovat

[Ukončit vyplňování dotazníku a smazat vyplněné hodnoty](#)

nepovinná otázka

9. Uved'te, prosím, konkrétní obtíže:

Zpět

Pokračovat

[Ukončit vyplňování dotazníku a smazat vyplněné hodnoty](#)

nepovinná otázka

10. Uved'te, prosím, které informace jste v digitálním archivu nenašel/nenašla:

Zpět

Pokračovat

[Ukončit vyplňování dotazníku a smazat vyplněné hodnoty](#)

11. Využil/a jste při vyhledávání

- nabízené vyhledávací filtry
- pouze hledaný výraz
- kombinaci obou možností

[Ukončit vyplňování dotazníku a smazat vyplněné hodnoty](#)

12. Jaké položky v sekci „Dokumenty a události“ jste nejvíce využil/a?

Zvolte alespoň jednu možnost.

- život Václava Havla
- texty Václava Havla
- bibliografie
- fotografie
- video
- audio
- korespondence
- texty o Václavu Havlovi
- knižní katalog
- všechny dokumenty

[Ukončit vyplňování dotazníku a smazat vyplněné hodnoty](#)

13. Ohodnoťte následující faktory (1=výborné, 5=nedostatečné)

U každé podotázky prosím zvolte odpověď v rozpětí 1-5:

dostupnost digitálního archivu:	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
přehlednost uspořádání:	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
obsah/fond:	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
kategorie/fasety:	☒ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
kvalita nalezených záznamů:	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
vyhledávací rozhraní:	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
celková spokojenost:	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

[Ukončit vyplňování dotazníku a smazat vyplněné hodnoty](#)

nepovinná otázka

14. Zde, prosím, uveďte případné připomínky a náměty k hodnoceným faktorům

Zpět

Pokračovat

[Ukončit vyplňování dotazníku a smazat vyplněné hodnoty](#)

nepovinná otázka

15. Využil/a jste možnost obrátit se na Knihovnu Václava Havla s dotazem prostřednictvím

- telefonu/e-mailu
- osobně
- nevyužil/a jsem

Zpět

Pokračovat

[Ukončit vyplňování dotazníku a smazat vyplněné hodnoty](#)

povinná otázka

16. Jaký byl účel Vašeho hledání?

- úřední/služební
- studijní
- soukromý

Zpět

Pokračovat

[Ukončit vyplňování dotazníku a smazat vyplněné hodnoty](#)

nepovinná otázka

17. Jaké bylo zaměření Vašeho hledání?

Zvolte alespoň jednu možnost.

- vědecké (studie, monografie, edice, disertační práce apod.)
- publicistické
- výstavní, inscenační

Zpět

Pokračovat

[Ukončit vyplňování dotazníku a smazat vyplněné hodnoty](#)

nepovinná otázka

18. Zde, prosím, uveďte případné náměty a připomínky, které by mohly přispět ke zlepšení služeb digitálního archivu a Knihovny Václava Havla

Zpět

Pokračovat

[Ukončit vyplňování dotazníku a smazat vyplněné hodnoty](#)

nepovinná otázka

19. Uveďte, prosím, kraj Vašeho působení

- Hlavní město Praha
- Jihočeský kraj
- Jihomoravský kraj
- Karlovarský kraj
- Kraj Vysočina
- Královéhradecký kraj
- Liberecký kraj
- Moravskoslezský kraj
- Olomoucký kraj
- Pardubický kraj
- Plzeňský kraj
- Středočeský kraj
- Ústecký kraj
- Zlínský kraj

Zpět

Pokračovat

[Ukončit vyplňování dotazníku a smazat vyplněné hodnoty](#)

Velice Vám děkuji za vyplnění dotazníku. Všechny Vaše připomínky a náměty budou vyhodnoceny a mohou dopomoci ke zlepšení služeb a realizaci Vašich podnětů. Jako poděkování přijmete, prosím, malý bonus.

Burgundský guláš dle Havla

1) Čtvrt kila nebo trochu více uzeneho bůčku nakrájete na drobné kostičky, hodíte do většího hrnce a prudce škvaříte do doby, až se vyškvaří hodně sádla a z bůčku zbudou jen středně hnědé škvarky.

2) Asi kilo nakrájené cibule hodíte do takto připraveného tuku, mícháte a vyčkáte, až bude sklovitě zlatá.

3) Pak do hrnce hodíte kilo na kousky nakrájené pravé hovězí klíčky, zamícháte, chvilku necháte nepodlité, pak začít podlévat pouze červeným vínem. Nastává nejdůležitější fáze, to je samotné vaření guláše. Hotov je, až je klížka zcela měkká, leč nerozpadá se, tedy asi po půl hodině či po hodině, podle toho, jak silný je plamen. Čím pomaleji se to vaří, tím je guláš lepší.

4) Asi deset minut před koncem vaření přihodíte jednu nadrobno nakrájenou chlebovou kůrku a jednu nastrouhanou menší bramboru (obě na zahuštění), jednu nadrobno nakrájenou uzenu klobásu a jednu kávovou lžičku hladké mouky (na otevření chutí).

5) Paralelně možno na velké pánvi vyrábět ochucovací kašičku. Dělá se takto: na rozpálený olej se hodí nejprve jedna nadrobno nakrájená či nastrouhaná mrkev a trochu podobně připravené petržele a celeru. Když to je víceméně usmaženo, přihodí se další ingredience: sůl, hodně červené sladké papriky, přiměřené množství (nikoli příliš malé) rozdrčených pálivých papriček či jiného ostrého koření, rozdrčený pepř a hlavně jalovec (!), majoránka, nějaké další zelené bylinky, polévková lžice rybízového jamu, dost nastrouhané citrónové kůry, lžička kečupu, případně další koření dle vlastního výběru. To vše dohromady se několik málo minut za stálého míchání smaží na oleji, čímž se otevřou všechny chutě a splynou s olejem.

6) Obsah pánve se pak vhodí do hrnce s gulášem, dvě minuty se to na mírném ohni intenzivně míchá, pak se guláš odstaví a nechá chladnout.

7) Když je úplně studený, zamíchá se do něj jedna ušlehaná šlehačka.

8) Den se to nechá odpočívat a druhý den (ohřáté) se to jí.

PŘÍLOHA 3 - FORMULÁŘ DOTAZNÍKU V ANGLICKÉ VERZI

Václav Havel Library user satisfaction survey

Questionnaire closes **today at 23:45:00**, the results will be available for the asker only.
Number of questions: 19 Average time to complete the questionnaire: 00.05:42

Dear Sir/Madam,

could you please be so kind as to complete the following questionnaire, the results of which will serve the Václav Havel Library and also be the basis of a thesis entitled "*The principles of the services of presidential libraries*". The questionnaire is completely anonymous and is aimed at mapping the satisfaction of users of the Václav Havel Library's digital archive (<https://archive.vaclavhavel-library.org/index.php?l=en>). It will take you no more than 10 minutes to complete and a little surprise awaits you at the end. Thank you in advance for your answers, patience and time.

Bc. Pavla Kolaříková

Faculty of Arts at Charles University in Prague, Information Studies and Librarianship

Fill in the questionnaire

optional question

1. You learnt about the digital archive of Václav Havel Library

Zvolte alespoň jednu možnost.

- from the Václav Havel Library's website
- from existing users of the archive of the Václav Havel Library
- via links from other libraries and archives
- from the media
- from elsewhere:

Continue

[Exit the questionnaire and delete all responses](#)

optional question

2. You found the website of the archive of the Václav Havel Library

- during an active searching
- casually

Back

Continue

[Exit the questionnaire and delete all responses](#)

optional question

3. You used the digital archive of the Václav Havel Library, because

Zvolte alespoň jednu možnost.

- you don't live in Prague and you can't visit in person
- you don't have time to visit in person
- it makes documents available online that other institutions don't offer
- you were curious about what it contains
- other:

Back

Continue

[Exit the questionnaire and delete all responses](#)

mandatory question

4. How many times have you used the digital archive of the Václav Havel Library?

- once
- from twice to ten times
- more than ten times

Back

Continue

[Exit the questionnaire and delete all responses](#)

optional question

5. Please specify the frequency (for example every day, week, month, etc.)

(text)

Back

Continue

[Exit the questionnaire and delete all responses](#)

mandatory question

6. You found

- concrete information/document/book
- you didn't know what you were looking for

Back

Continue

[Exit the questionnaire and delete all responses](#)

optional question

7. The searched for information/document/book related which period/area of Václav Havel's life

Zvolte alespoň jednu možnost.

- youth/family
- Václav Havel - dramatist, poet
- Václav Havel - dissident, prisoner
- Václav Havel - president, ex-president
- other:

Back

Continue

[Exit the questionnaire and delete all responses](#)

mandatory question

8. Did you find what you were looking for in the digital archive?

- yes
- with difficulty
- no

Back

Continue

[Exit the questionnaire and delete all responses](#)

optional question

9. Please outline concrete difficulties:

Back

Continue

[Exit the questionnaire and delete all responses](#)

optional question

10. Please say what information you didn't find in the digital archive:

Back

Continue

[Exit the questionnaire and delete all responses](#)

optional question

11. While searching you used

- the offered search filters
- only a search term
- a combination of both

Back

Continue

[Exit the questionnaire and delete all responses](#)

optional question

12. What sort of items in the "Documents and events" did you use the most?

Zvolte alespoň jednu možnost.

- Václav Havel's life
- Václav Havel's work
- bibliography
- photographs
- films
- audio
- letters
- texts about Václav Havel
- book catalogue
- all

Back

Continue

[Exit the questionnaire and delete all responses](#)

optional question

13. Evaluate the following factors (1=excellent, 5=insufficient)

For each subquestion, please select a response in the range of 1-5:

availability of digital archive:	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
clarity of arrangement:	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
content/collection:	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
categories/facets:	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
quality of found records:	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
search interface:	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
language mutation:	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
total satisfaction:	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

Back

Continue

[Exit the questionnaire and delete all responses](#)

optional question

14. Please share any comments or suggestions you may have linked to the factors evaluated

Back

Continue

[Exit the questionnaire and delete all responses](#)

optional question

15. Have you ever addressed the Václav Havel Library with a question

- phone/email
- in person
- no

Back

Continue

[Exit the questionnaire and delete all responses](#)

mandatory question

16. What was the purpose of your search?

- official/professional
- study
- private

Back

Continue

[Exit the questionnaire and delete all responses](#)

optional question

17. What was the focus of your search?

Zvolte alespoň jednu možnost.

- academic (studies, monographs, editions, dissertation, etc.)
- journalistic
- exhibition/paging

Back

Continue

[Exit the questionnaire and delete all responses](#)

optional question

18. Please provide comments and suggestions that could help us improve the services of digital archive or library of the Václav Havel Library

Back

Continue

[Exit the questionnaire and delete all responses](#)

optional question

19. What country are you from?

 (text)

Back

Continue

[Exit the questionnaire and delete all responses](#)

Thank you very much for completing the questionnaire. All comments and suggestions will be analyzed and may help to improve services and implement your ideas. Please accept as thanks a small bonus.

Burgundy Goulash a la Havel

1) Finely dice a quarter kilo or slightly more of smoked bacon. Throw it into a large saucepan and broil it vigorously until a lot of lard is extracted, leaving nothing of the bacon but medium brown cracklings.

2) Throw around a kilo of diced onions onto the prepared fat, mix and wait until glassily golden.

3) Then throw a kilo of diced real beef knuckle into the saucepan. Mix and leave dry for a while before adding nothing but red wine. The most important phase begins – the cooking of the goulash itself. It is ready when the knuckle is completely soft but does not fall apart completely, so after a half hour or hour, depending on the strength of the flame. The slower goulash is cooked the better.

4) About 10 minutes before finishing cooking add one finely diced bread crust and one small grated potato (both for thickening), one finely diced smoked sausage and one coffee spoon of flour (to open the taste up).

5) In parallel create a seasoning sauce, perhaps on a large pan. It is made thus: first throw one finely diced or grated carrot on very hot oil, along with a little similarly prepared parsley and celery. When it is more or less fried add more ingredients: salt, a lot of sweet red pepper, a proportionate amount (not too little) of crushed hot peppers or other sharp spice, crushed pepper and most importantly juniper (!), majoram, some other green herbs, a soup spoon of currant jam, well grated lemon peel, a small spoon of ketchup and perhaps further spices of your own choice. After a few minutes of mixing all of this is fried on oil, causing all the tastes to open up and merge with the oil.

6) Throw the contents of the pan into the saucepan of goulash. Mix on a medium heat for two minutes, then set the goulash aside and leave to cool.

7) When it has cooled completely, mix in one whipped cream.

8) Leave to rest for a day and eat the next day (heat it up).